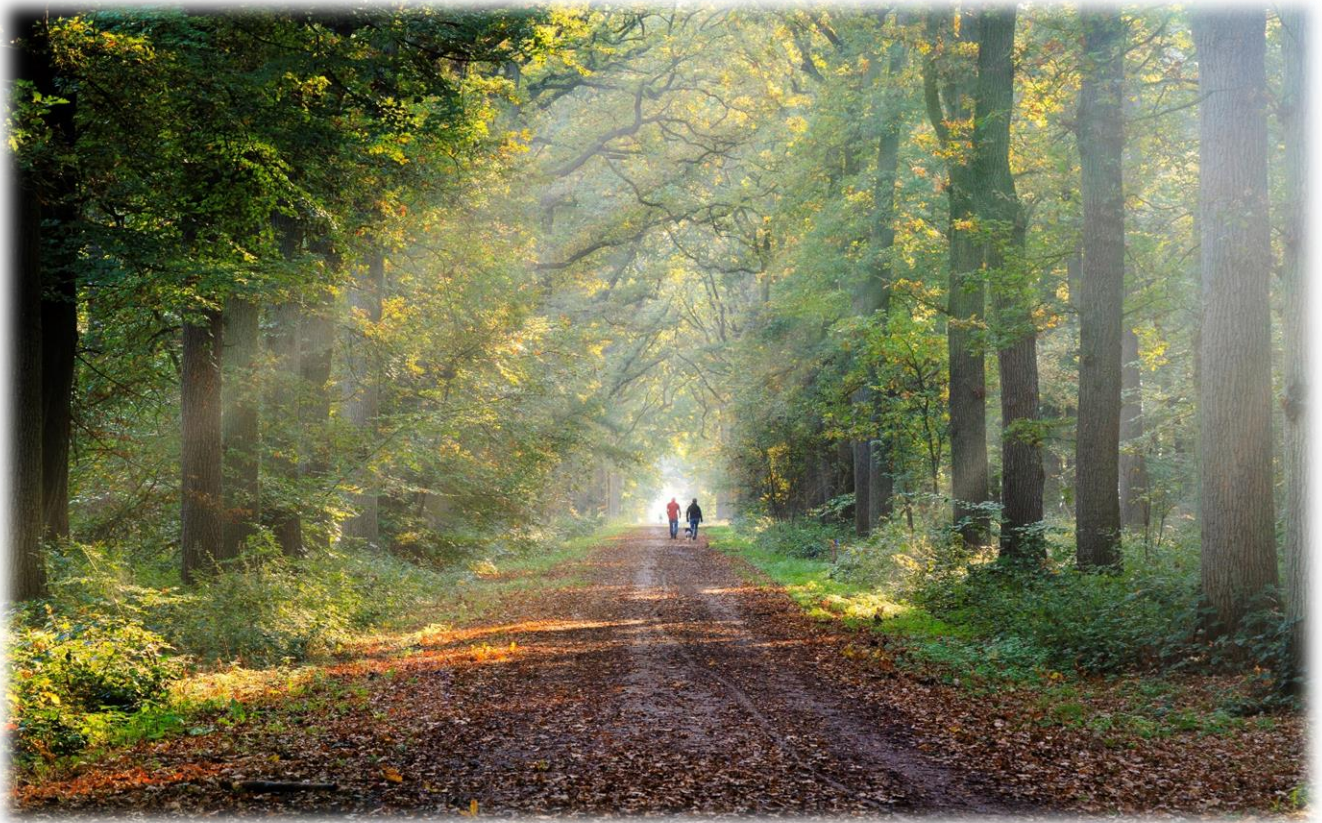

gemeente
HEEZE-LEENDE

BEGROTING 2025

Meerjarenraming 2025-2028

Inhoud

Inhoud	2
1. Algemeen	1
<i>Aanbieding begroting 2025</i>	1
<i>Inleiding financieel</i>	3
<i>Leeswijzer</i>	5
<i>Financieel perspectief 2025-2028</i>	6
2. Programmaplan	11
<i>Programma 1: Dienstverlening en bestuur</i>	11
<i>Programma 2: Wonen, bedrijven en recreëren</i>	18
<i>Programma 3: Samen leven en participeren</i>	28
3. Paragrafen.....	37
<i>Paragraaf lokale heffingen</i>	37
<i>Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing</i>	43
<i>Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen</i>	51
<i>Paragraaf financiering</i>	56
<i>Paragraaf bedrijfsvoering</i>	58
<i>Paragraaf verbonden partijen</i>	62
<i>Paragraaf grondbeleid</i>	70
<i>Paragraaf Wet Open Overheid (WOO)</i>	74
4. Financiële begroting	75
<i>Recapitulatie baten en lasten</i>	75
<i>Uitgangspunten</i>	76
<i>Overzicht incidentele baten en lasten</i>	76
<i>Overzicht structurele mutaties reserves</i>	81
<i>Overzicht en toelichting reserves</i>	82
<i>Overzicht en toelichting voorzieningen</i>	88
<i>Geprognosticeerde balans</i>	90
Bijlagen	91
<i>Investeringsplanning 2025-2028</i>	91
<i>Beleidsindicatoren</i>	95
<i>Specificatie baten en lasten per taakveld 2025-2028</i>	96

1. Algemeen

Aanbieding begroting 2025

Geachte leden van de gemeenteraad,

Voor u ligt de begroting 2025-2028. Hierin zijn uw ambities en opgaves vertaald die in het raadsprogramma 2022-2026, de Bestuurlijke visie 2030 en de Omgevingsvisie 2040 staan. Ook gaan we hiermee de komende jaren verder aan de slag.

Uw raad heeft de Kadernota 2025 in mei van dit jaar niet vastgesteld. Dit betekent dat de basis voor deze begroting is gevormd door begroting 2024. De raadsbesluiten die sinds november 2024 zijn genomen en de circulaire tot en met de meicirculaire 2024 zijn in deze begroting verwerkt. De financiële ruimte is de komende jaren beperkt en daarom is een aantal uitgangspunten en kaders gehanteerd bij het opstellen van de begroting 2025-2028: De focus ligt op realisatie en afronding van uw raadsprogramma en voorstellen in deze begroting voldoen aan uw bestuurlijke visie 2030 en de Omgevingsvisie 2040. Omdat de thema's uit het raadsprogramma vaak meerdere programma's uit de begroting raken, treft u de te bereiken resultaten en de financiële vertaling daarvan, verdeeld over de programma's aan. Wel is bij elk programma, bij de inleiding van dat programma, expliciet verwezen naar uw raadsprogramma.

Speerpunten voor komend jaar

Dienstverlening en veiligheid

Enkele bijzonderheden waarop we u willen wijzen is dat in programma 1 de evaluatie van de BOA pilot is meegenomen in 2025. Voor de BOA-pilot zijn in 2024 en 2025 incidentele middelen beschikbaar gesteld.

Structureel is in programma 1 meegenomen dat een compleet nieuw griffieteam aan de slag is in gemeente Heeze-Leende. Ook is rekening gehouden met de paspoortpiek in aankomende begrotingsperiode. We doelen hiermee op de periode waarin het aantal aanvragen voor nieuwe paspoorten of identiteitskaarten stijgt doordat de geldigheidsduur van deze documenten is gestegen van vijf jaar naar tien jaar. Met de extra middelen kan de piek, die duurt tot en met 2028 opgevangen worden.

Voldoende passende en betaalbare woningen

De focus ligt, net als de jaren hiervoor, op het op gang houden van de woningenbouw. Dit om voldoende en passende woningen voor onze inwoners te realiseren. Zo streeft het college er ook in 2025 naar om het aantal woningen de doelen uit de woondeal te overtreffen. We gaan concrete stappen zetten in projecten als uitbreiding Breedvennen en deelgebied vier van De Bulders. Ook gaan we aan de slag met de woonzorgvisie om het bouwen op de juiste plaats en kwaliteit naar de praktijk te brengen.

Duurzaamheid, energietransitie en klimaatverandering

Op gebied van duurzaamheid zetten we een belangrijke stap met het onderzoek van het gasloos maken van Leenderstrijp. Ook start er in 2025 de rioolrenovatie van Ginderover-Somerenseweg

Transitie landelijk gebied

In 2025 wordt er uitvoering gegeven aan de nieuwe kaders voor bedrijfsomvormingen in het buitengebied in samenspraak met betrokkenen en maatschappelijke partners. Er wordt doorgepakt met 1 van de 2 nieuwe gebiedsvisies en de gebiedsvisie Paaldijk wordt geborgd in het omgevingsplan.

Samen bouwen aan toekomstbestendige zorg

Het raadsprogramma richt zich op het welzijn en toekomst van de inwoners van Heeze-Leende.

Toegankelijke/passende zorg en bestaanszekerheid voor onze inwoners zijn belangrijke speerpunten. In het meerjarig beleidsplan Sociaal Domein is een aantal ontwikkelingen geschetst die we zien en waar we vol mee aan de slag gaan. We zien zorgaanbieders die het op dit moment moeilijk hebben en dat bij een groeiende vraag naar zorg. We zien een grotere onzekerheid onder inwoners over hun financiële situatie. We zien een toename van de

vergrijzing in onze gemeente. En we zien een groter gat tussen wat er nodig is en wat we met de kennis van nu beschikbaar hebben.

De beweging van zorg naar preventie is een beweging van lange adem, maar cruciaal om onze inwoners ook op de langere termijn weerbaar en zelfredzaam te houden. En om de zorg op de langere termijn betaalbaar en beschikbaar te houden voor de meest kwetsbare inwoners in onze samenleving. Normalisatie, zelfredzaamheid en een sterke sociale basis zijn belangrijke voorwaarden. In 2025 bouwen we samen met inwoners, maatschappelijke partners en professionals verder aan een stevige sociale verbinding. Dit doen we vanuit drie programmalijnen: Samen sociaal sterk, De beweging van positieve gezondheid en Samen kansen creëren.

Belangrijke accenten programma Samen leven en participeren:

- Hervormingsagenda Jeugd en de Toekomstscenario
- Op basis van de vroege signalen een laagdrempelig en preventief ondersteuningsaanbod ontwikkelen
- Actualiseren van het integraal huisvestingsplan onderwijs
- Met de drie dorpshuizen inhoudelijke kaders uitwerken en vertalen in meerjarig financieel perspectief
- De bouw van de gymzaal De Weibossen afronden
- Start van de nieuwbouw van de Berkenschutse.
- Het realiseren van een gemeenschappelijke accommodatie voor hockey- en voetbalvereniging (Plan Lambrek)
- Actualiseren digitale erfgoedkaart uit 2012 en opstellen beleidsnota Erfgoed

De afgelopen maanden zijn de beleidsvoorstellen, ambities en budgetten waar nodig tegen het licht gehouden. Dit komt voort uit de wens om een structureel en reëel sluitende begroting aan te bieden, passend bij de capaciteit van de organisatie. Ook geven we zo gehoor aan uw oproep uit het raadsprogramma om eerst het werk af te ronden waar al geld en capaciteit in gestopt is en geen initiatieven te stapelen. Dit heeft geleid tot het voorstel om aanpassingen te doen in de exploitatie in het kader van reëel en realistisch begroten. Ook is het investeringsoverzicht gecompleteerd en is een realistisch tijdspad daaraan gekoppeld. Dit heeft geresulteerd in een reële en sluitende begroting op het begrotingsjaar 2026 na, dat nog een negatief saldo laat zien. Een nadere toelichting op het verloop van het begrotingssaldo treft u onder 'Financieel perspectief 2025-2028' aan.

Het jaar 2025 is het laatste volledige jaar voor de volgende gemeenteraadsverkiezingen, waarin zoveel mogelijk geogst en afgemaakt kan worden waar deze raadsperiode aan gewerkt is, in het kader van de tien belangrijke thema's uit het raadsprogramma. Eind 2025 kan dan een overdrachtsdocument opgesteld worden, voor de volgende raadsperiode.

In goede samenwerking met uw raad, de ambtelijke organisatie, inwoners en via regionale samenwerking hebben wij de overtuiging dat gemeente Heeze-Leende erin blijft slagen om de beoogde doelen en resultaten te bereiken.

Het college van burgemeester en wethouders,

Inleiding financieel

Verwachte omzetting specifieke uitkeringen naar algemene uitkering

Tijdens het recente VNG-congres jl. 25 en 26 juni 2024 is toegelicht dat bij de meeste gemeenten jaarlijks overschotten zijn. Dit wordt in de hand gewerkt door hoge accessen aan het einde van het jaar, onduidelijkheid over de hoogte van de gemeentefondsuitkering na 2026 en de vele (tijdelijke) taken erbij die ook nog laat in het jaar werden verstrekt. Dit leidt er eveneens toe dat de uitvoeringskracht niet gelijke pas houdt met de taken. Ook wordt de invulling aan reguliere activiteiten beïnvloed door een gebrek aan voldoende personeel.

Daarnaast speelt een grote rol dat sinds 2019 het aantal specifieke uitkeringen fors is gestegen en dat deze uitkeringen zware administratieve en controlelasten kennen. In het recente Hoofdlijnenakkoord is dan ook opgenomen dat de specifieke uitkering een minder belastende uitkeringsvorm dient te worden en dat ze overgeheveld wordt naar het Gemeentefonds. Helaas zal dit waarschijnlijk met een budgetkorting van 10% gepaard gaan waarbij de BUIG hierbij buiten beschouwing blijft. Er is aangegeven dat de visie van de aangetreden bewindslieden bepaalt in welke vorm en in welk tempo deze omzetting gebeurt. Doordat er nog geen duidelijkheid is, hebben we voor deze begroting de voorzichtige aanname gedaan dat de specifieke uitkeringen zich zullen voortzetten zoals ze zich in 2023 hebben voorgedaan tenzij is aangegeven dat de uitkering gaat stoppen tijdens de periode 2025 tot en met 2028. Zodra meer bekend is, zal dit worden verwerkt in volgende planning & control producten.

Baten, lasten, investeringen

Te zien is in afgelopen jaren dat bij alle gemeenten de lasten exclusief mutatie reserves toenemen en dit komt doordat het aantal en de omvang van de activiteiten steeds hoger is dan primair begroot door onder meer de impact van circulaire en specifieke uitkeringen. De omvang van de baten groeit zelfs sneller, en zijn eveneens hoger dan primair begroot. Als we kijken naar het sociaal domein dan zijn de lasten en baten al jaren hoger dan primair begroot en de toename in baten lossen de problemen niet op. Er is een structureel knelpunt tussen zorgvraag en wat kan worden geleverd. De realisatiekracht staat onder druk waardoor de lasten zich stabiliseren.

Binnen het ruimtelijk domein valt op dat er steeds minder nieuwe bouwgrondexploitaties zijn opgenomen. Voor gemeente Heeze-Leende geldt dat in deze begroting geen grondexploitatie is opgenomen alhoewel er wel een indicatie is dat bij de Breedvennen een grondexploitatie overwogen wordt.

Gemeente Heeze-Leende is nog steeds in het traject van besluitvorming over de Regiodeal inzake de bijdrage aan de investering van Berkenschutse. In deze meerjarenraming is een investeringsbedrag van in totaal € 6,8 miljoen meegenomen waarbij in het weerstandsvermogen het risico is vermeld ingeval het aangevraagde bedrag niet geheel veroorzaakt wordt.

De financiële consequenties naar aanleiding van het noodbevel voor de tijdelijke opvang van de nieuwe groep asielzoekers uit Geldrop en Mierlo voor zes maanden vanaf begin oktober 2024 zijn nog niet verdisconteerd in deze begroting. Zodra meer bekend is, zal ook dit worden verwerkt in volgende planning & control producten.

Verhogen van de voorspelbaarheid

Er is bij veel gemeenten en ook bij gemeente Heeze-Leende een verschil tussen de 'wereld' van de begroting en de 'wereld' van de realisatie en dit vertaalt zich in:

- Achterblijvende besteding van (bestemmings-)reserves
- Achterblijvende investeringen
- Achterblijvende ontwikkeling van grondexploitaties
- Sterk oplopende post nog te besteden subsidies en specifieke uitkeringen
- Hoge voordelige saldo's vanaf 2019

Hierdoor ontstaat bij de meeste gemeenten een patroon dat bij de begroting er voor structurele gelden tekorten zijn en dat er bij de jaarrekening geld over is. Bij gemeente Heeze-Leende is er nog een ander aandachtspunt. Het overgebleven geld is besteed aan materiële en financiële vaste activa.

Om in deze dynamiek van schurende systemen en vooral dynamische complexe opgaven een begroting op te stellen wordt ook in deze begroting van gemeente Heeze-Leende meer en meer rekening gehouden met:

- ✓ Uitvoerbaarheid meer betrekken bij ambities, plannen en begroting;
- ✓ Sturen op realisatie- en uitvoeringskracht;
- ✓ Sturen op arbeids- en leverancierscapaciteit;
- ✓ Sturen op mate van beïnvloedbaarheid van opgaven, baten en lasten.

Ter verhoging van de voorspelbaarheid is een voorstel opgenomen voor een herijking en kwaliteitsslag ten aanzien van de planning van de investeringen. Ook is een voorstel opgenomen voor het overhevelen van bestemmingsreserves met name naar de algemene reserves ingeval er geen uitgewerkt plan is voor aankomende begrotingsperiode. Verder zijn de kredieten conform het investeringsplan meerjarig verwerkt zodat bij jaarrekening verantwoord kan worden op de jaarrealisatie.

Niet alleen bij gemeente Heeze-Leende zijn er zorgen en onzekerheid over 2026 en verder. Vooralsnog kiezen we in deze begroting ervoor om de septembercirculaire af te wachten en voor de jaren 2026 geen sluitende cijfers te laten zien. Daarbij heeft een oplopende werkelijke rente zijn weerslag op de begroting die voorligt. Doordat de werkelijke rente voor de leningen van de nieuwe investeringen verdeeld wordt over alle boekwaarden, bestaande en nieuwe investeringen, vakt dit de stijging van de omslagrente af. Die gaat omhoog in deze begroting van 1,1% (begroting 2024) naar 1,5%.

De cijfers in deze begroting 2025 vertaalt zich in een positieve ontwikkeling van de solvabiliteit. Dit was in begroting 2024 voor het jaar 2025 16% en is gestegen naar 24% in deze begroting voor 2025. Hiermee voldoet gemeente Heeze-Leende aan de gestelde norm van de toezichthouder inzake de solvabiliteit.

Leeswijzer

Achtereenvolgens komt in het algemene gedeelte de begroting 2025 en de meerjarenraming aan bod. Vervolgens de verplichte paragrafen en de financiële begroting.

In gezamenlijkheid bestaat de begroting uit vier hoofdstukken en vier bijlagen:

1. Algemeen

In het hoofdstuk 'algemeen' is naast de aanbidding van de begroting een toelichting op de financiële hoofdlijnen van de begroting opgenomen. Afwijkingen ten opzichte van het meerjarenperspectief in de door uw raad vastgestelde begroting 2024 worden toegelicht.

2. Programmaplan

In het programmaplan zijn de programma's beschreven. Het omvat de inhoudelijke keuzes om de ambities te realiseren. Vervolgens staat in het programmaplan aangegeven wat gemeente Heeze-Leende wil bereiken door het benoemen van de missie, de hoofddoelstellingen uit het raadsprogramma en de beantwoording van de vragen 'wat willen we bereiken?' en 'wat gaan we daarvoor doen?'.

De programma's zijn evenals in voorgaande jaren verdeeld in thema's en per thema wordt aangegeven wat de kosten en opbrengsten zijn. Per programma zijn de te realiseren doelen zo concreet mogelijk beschreven. Binnen de programma's zijn hierdoor inhoudelijke kaders helder en duidelijk.

Er zijn drie programma's: 'Dienstverlening en bestuur', 'Wonen, bedrijven en recreëren', 'Samen leven en participeren'. Onder programma Dienstverlening en bestuur is ook de verplichte informatie over de algemene dekkingsmiddelen, de overhead, de vennootschapsbelasting en de post onvoorzien opgenomen.

3. Paragrafen

Hier wordt ingegaan op de verplichte paragrafen over lokale heffingen, weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen, Wet Open Overheid, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen en grondbeleid.

4. Financiële begroting

In het hoofdstuk Financiële begroting is een recapitulatie van de begroting weergegeven. De informatie over de gehanteerde uitgangspunten, de incidentele baten en lasten, reserves en voorzieningen en de geprognosticeerde balans vormen het sluitstuk van deze begroting.

De vier bijlagen bevatten de:

1. Investeringsplanning
2. Verplichte prestatie indicatoren
3. Specificatie baten en lasten per taakveld
4. Portefeuilleverdeling college

Financieel perspectief 2025-2028

Het financieel perspectief start met de Begroting 2024, de raadsbesluiten gedurende 2024 en de inventarisatie van de autonome ontwikkelingen en reëel begroten gedurende 2024. Het resultaat leidt tot een sluitende begroting voor 2025. In de jaren daarna is de begroting niet sluitend in 2026. Dit wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door het zogenaamde ravijnjaar vanaf 2026 door minder uitkering uit het gemeentefonds vanaf 2026. De raming voor 2027 en 2028 is wel sluitend.

Tabel 1.0 Saldo begroting 2025 en meerjarenraming 2025-2028

Bedragen x € 1.000

Begroting 2025 en meerjarenraming 2025-2028	2025	2026	2027	2028
1. Saldo begroting 2024	961	-517	-157	-157
Saldo begroting 2024	961	-517	-157	-157
2. Effect september- en december circulaire 2023	264	226	670	950
3. Effect Raadsbesluiten 2024	-336	-265	-266	-352
4. Effect voortgang 2024	-317	-317	-317	-317
Saldo begroting na circulaire 2023 en begrotingswijzigingen 2024	572	-873	-70	124
5. Beleidsontwikkeling 2025 - 2028	-1.057	-983	-925	-1.005
6. Reëel begroten	831	437	454	438
7. Indexering	-337	-232	-114	-275
8. Actualisatie personeelsbegroting	60	-170	-498	-838
9. Actualisatie Bestuur en griffie	-111	-164	-222	-284
10. Actualisatie kapitaallasten	92	301	1.077	826
11. Actualisatie OZB	124	253	337	424
12. Toeristenbelasting	80	80	80	80
13. Grondopbrengsten	10	10	10	10
14. Actualisatie gemeentefonds effect meicirculaire 2024	-201	422	362	961
15. Taakmutaties meicirculaire 2024	-146	-146	-141	-129
16. Provincie (begrotingsbrief):				
* Eenmalige korting gemeentefonds				
* Hervormingsagenda		141	104	124
* Lagere lasten Jeugdzorg		200	300	300
17. SPUK gerelateerde uitgaven	-5.418	-1.545	-154	-121
18. SPUK bijdragen van het Rijk	5.418	1.545	154	121
19. Leerlingenvervoer	-34	-39	-45	-46
20. Sociaal domein incl. herstructurering hulp bij huishouden	-347	-318	-359	-396
21. Participatiebudget	50	50	50	50
22. Inkomensoverdrachten professionele instellingen	-45	-45	-45	-45
23. Bestendigen sociale cohesie/ accommodaties	-233	-133	-33	67
24. GGD	40	40	40	40
25. Verkabeling	-100			
26. Onderhoud bermen en sloten	-30	-31	-31	-32
27. Kleine ergernissen	100	100	100	100
28. Gemeenschappelijke regeling A2	-23	-19	-19	-19
29. Versterken inkoopfunctie	-72	-71	-69	-71
30. Inzet reserve t.b.v. afschrijvingen locatie Mariahoeve	756	756		
31. Inzet overige reserves	40	46	95	104
32. Actualisatie Afval en Riolering (voorzieningen)	157	-179	-351	-112
33. Overige voorzieningen	-196	139	310	69
34. Uitvoering Wet goed verhuurderschap en WOO	42	42	42	42
35. Overige aanpassingen	21	-135	-188	-136
Saldo begroting 2025 en meerjarenraming 2025-2028	43	-521	251	371

Toelichting op hoofdlijnen

Bij de afzonderlijke programma's worden de ontwikkelingen van de begrotingscijfers 2025 ten opzichte van de actuele begroting 2024 toegelicht. In onderstaande passages lichten we de overige mutaties toe zoals de ontwikkelingen over de uitkering van het gemeentefonds op basis van de meicirculaire 2024 en maatregelen om de begroting 2025 sluitend te krijgen.

1. Saldo begroting 2024

In dit hoofdstuk is het verloop van het financieel perspectief 2025-2028 op hoofdlijn weergegeven vanaf de stand in de begroting 2024-2027, die in november 2024 door uw raad is vastgesteld.

2. Effect september en decembercirculaires 2023

De financiële gevolgen van de circulaire van september en december 2023 zijn hier aangegeven.

3. Effect Raadsbesluiten 2024

De raadsbesluiten zijn in de meerjarenraming meegenomen zoals ze ook eerder zijn opgenomen in de overzichten tijdens de raadsinformatiebijeenkomsten in mei en juni 2024.

4. Effect voortgang 2024

Op basis van de voortgang in 2024 zijn budgetten bijgesteld.

5. Beleidsontwikkeling 2025-2028

Per programma zijn de beleidsontwikkelingen opgenomen, zoals ze zijn gepresenteerd aan u in de overzichten tijdens de raadsinformatiebijeenkomsten in mei en juni 2024. Dit zijn zaken die we om diverse redenen, redelijkerwijs niet kunnen laten liggen.

6. Reëel begroten

Er is gezocht naar ruimte in de begroting van niet-benutte budgetten en het realistischer begroten door bijvoorbeeld te temporiseren. Ook is gekeken naar mogelijkheden om zaken anders aan te pakken of uit te voeren binnen het bestaand beleid. Ten opzichte van de presentatie van de overzichten tijdens de raadsinformatiebijeenkomsten in mei en juni 2024 is een eerder opgenomen verlaging voor kosten van openbare werken niet haalbaar gebleken. Dit is teruggedraaid met de volgende reeks van 2025 tot en met 2028 ten bedrage van € 84.000, € 100.000, € 84.000, € 100.000.

7. Indexering

Deze mutatie betreft de actualisatie van de baten en lasten met indexering 2,2% voor de jaren 2025-2028 ten opzichte van de indexering die in begroting 2024 was opgenomen voor de jaren 2025 en verder, waarbij de baten en lasten met 3,9% geïndexeerd waren. Met verwijzing naar de jaarstukken 2023 is er ontegenzeggelijk sprake van onder uitputting op de kostencategorieën "overige goederen en diensten. Tegen die achtergrond is eenmalige bevriezing van de prijscompensatie voor de kostencategorieën opgenomen. Dit komt overeen met een bedrag van € 130.000, oplopend tot € 138.000.

8. Actualisatie personeelsbegroting

Voor de meerjarenraming is rekening gehouden met de indexen van de CPB-raming, waarbij als basis de recent afgesloten CAO (loopt af op 31 maart 2025) is verwerkt. In 2024 zijn er twee verhogingen: 4,75% in maart 2024 en 1,25% per 1 oktober 2024. Hierdoor is rekening gehouden met een inschatting van de meerkosten inzake woon-werkverkeer vergoedingen die per 1 januari 2025 wijzigen.

In de begroting 2024 was voor 2025 rekening gehouden met een prijsindex voor de loonindexering van 5,2%. In de CPB-raming van maart 2024 is de indexering 4,4% en dus lager.

9. Actualisatie Bestuur en griffie

De aanpassing is in overeenstemming met het besluit Bezoldiging politieke ambtsdragers. Voor het bestuur betekent dit een verhoging van ruim acht procent van de salariskosten en zestien procent voor de onkostenvergoeding. De griffie volgt de CAO gemeenten.

10. Actualisatie kapitaallasten

De kapitaallasten bestaande uit afschrijvingen en omslagrente zijn een uitwerking van de bestaande investeringen en de kredieten en investeringen voor de periode 2025-2028.

11. Actualisatie OZB

In deze reeks is rekening gehouden met het besluit van de raad (Kadernota 2024) om de OZB in 2025 met vier procent te laten toenemen. In 2026 met drie procent en in 2028 en 2028 met twee procent.

12. Toeristenbelasting

In de verordening Toeristenbelasting 2025 Heeze-Leende is een verhoging van de tarieven opgenomen van 25%. Dat leidt tot een jaarlijks verhoogde opbrengst aan toeristenbelasting van € 80.000.

13. Grondopbrengsten

Door de werkzaamheden die verband houden met de verkoop van reststroken in rekening te brengen bij de aanvrager, zijn meeropbrengsten opgenomen van structureel € 10.000. Dit realiseren we door de grondprijzen reststroken te verhogen naar € 130,00 per m² en door huurovereenkomsten aan te passen en een hogere huur te vragen voor grond die gebruikt wordt.

14. Actualisatie gemeentefonds meicirculaire 2024

Decentrale overheden krijgen structureel € 715 miljoen vanaf 2026 om de oploop van de opschalingskorting op het Gemeente- en Provinciefonds af te schaffen, waardoor taken en middelen beter in balans zijn. Dit is aangegeven in de Voorjaarsnota 2024 van het kabinet. In de meicirculaire wordt duidelijk wat dit betekent voor de gemeente Heeze-Leende. Daarin wordt ook duidelijk tot welke lagere uitkering uit het gemeentefonds de lagere indexeringen voor 2025 gaan leiden. Verder is besloten om de nieuwe financieringssystematiek (bbp-systematiek) al vanaf 2026 in te voeren, zodat de financiering stabiel wordt. Deze overgang heeft, met uitzondering van het jaar 2025, geen financiële gevolgen voor gemeenten.

15. Taakmutaties algemene uitkering

Taakmutaties hebben corresponderende gevolgen voor inkomsten of uitgaven. De volgende taakmutaties zijn meegenomen in deze meerjarenraming:

Bedragen x € 1	2025	2026	2027	2028
Dienstverlening gemeenten aanpak armoede en schulden	-13.000	-13.000	-13.000	-13.000
Werkdrukverlaging jeugdbescherming	-16.000	-16.000	-16.000	-16.000
Vrijval reservering compensatieregelingen Voogdij 18+	-16.000	-16.000	-17.000	-17.000
Alloceren IU/DU/SU – Armoedebestrijding kinderen (DU)	-3.000	-3.000	-3.000	-3.000
Alloceren 3D's in het sociaal team – Participatie	-98.000	-93.000	-80.000	-80.000
	-146.000	-141.000	-129.000	-129.000

16. Begrotingscirculaire provincie Noord-Brabant

De volgende informatie is verstrekt vanuit de provincie Noord-Brabant en verwerkt:

- Gemeenten kunnen de eenmalige daling van het gemeentefonds van € 675 miljoen in 2025 aanmerken als negatieve incidentele baat. Dit is voor gemeente Heeze-Leende een bedrag van € 475.000 die terug te vinden is in het overzicht van incidentele baten en lasten.
- Gemeenten mogen in de jaarschijven 2026, 2027 en 2028 de middelen zoals die in de Hervormingsagenda zijn afgesproken als structurele en reële raming meenemen in hun meerjarenraming. Met ingang van 2026 is rekening gehouden met een hogere opbrengst.
- Daarnaast mogen gemeenten in hun begroting rekening houden met een besparing op de uitgaven van € 500 miljoen in 2026 en vanaf 2027 € 511 miljoen (structureel) als gevolg van maatregelen die het Rijk zal uitwerken. Met ingang van 2026 is rekening gehouden met lagere lasten. De vertaling van de genoemde bedragen in tabel 1.0 naar gemeentelijk niveau is aan de hand van de overzichten van Pauw uitgewerkt.

17. SPUK's gerelateerde uitgaven

In verband met het kunnen voldoen aan de rechtmatigheidsvoorschriften zijn de ramingen van de diverse specifieke regelingen (afgekort SPUK's) in beeld gebracht. Het betreft hier voor 2025 een 11-tal regelingen voor een totaalbedrag van € 5,4 miljoen. In dit bedrag is de raming voor de opvang van asielzoekers inbegrepen (€ 2,3 miljoen). De raming is budgettair neutraal. Tegenover de lasten staat een gelijk bedrag aan inkomsten (SPUK) in de exploitatie. Een (tijdelijk) positief jaarresultaat voor locatie Mariahoeve zal worden opgenomen in een bestemmingsreserve teneinde kosten in 2025 dan wel 2026 op te kunnen vangen. Pas na beëindiging van de opvangmogelijkheden zal een eventueel positief resultaat vrijvallen in de algemene reserve.

Bedragen x € 1			2025	2026	2027	2028
A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	3.5 Participatie	2.390.000	994.000	-	-
B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek 2021	3.5 Participatie	12.000	-	-	-
C55	Aanpak energie armoede	2.4 Milieu	81.000	-	-	-
C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	3.8 Cultuur	16.000	16.000	16.000	16.000
C94	Regeling SPUK Lokale aanpak isolatie	2.1 Wonen en bouwen	60.000	210.000	-	-
D8	Specifieke uitkering Onderwijsachterstandenbeleid	3.1 Onderwijs	82.000	82.000	-	-
D23	SPUK Bieb	3.8 Cultuur	110.000	-	-	-
lenW E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027	2.6 Water	105.000	105.000	-	-
lenW E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023	2.2 Openbare ruimte	33.000	33.000	33.000	-
EZK F28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat-en energiebeleid (CDOKE)	2.4 Milieu	209.000	106.000	106.000	106.000
TGO	Opvang asielzoekers	3.5 Participatie	2.320.500	-	-	-
			5.418.500	1.546.000	155.000	122.000

18. SPUK's gerelateerde bijdragen van het Rijk

Tegenover de lasten staat een gelijk bedrag aan inkomsten, tenzij een uitkeringsvoorwaarde is opgenomen dat het saldo door een gemeente kan worden gehouden.

19. Leerlingenvervoer

De omvang binnen de bestaande meerjarenraming was niet meer in overeenstemming met de werkelijke kosten. De basis is hierop aangepast, inclusief indexering.

20. Sociaal domein inclusief herstructurering hulp bij huishouden

De bijstelling omvat verhogingen door indexeringen tot het niveau die binnen het werkveld worden gehanteerd. Daarnaast is sprake van tariefsverhogingen. De verhogingen zijn onder andere voor bijdragen aan samen voor jeugd, landelijke zorg jeugd, veilig thuis en combinatie jeugdzorg. De maatwerkvoorziening voor huishoudelijke hulp vanuit de Wmo wordt geherstructureerd en is daarom verlaagd.

21. Participatiebudget

Het participatiebudget wordt gebruikt om de kosten voor re-integratie en participatie van inwoners die behoren tot de doelgroep van de participatiewet te financieren. Denk hierbij aan bijstandsgerechtigden, maar ook inwoners zonder uitkering maar die met verminderde loonwaarde bij een reguliere werkgever kunnen werken. In 2023 is er een ruim overschot (€ 150.000) geweest op dit budget. Dit had diverse oorzaken met onder andere het niet voldoende in beeld hebben van de afstand tot de arbeidsmarkt van de bijstandsgerechtigden. Inmiddels is er een duidelijker beeld en gaat gemeente Heeze-Leende sturen op inzetten van zinvolle re-integratietrajecten, waardoor de inwoners meer kunnen 'meedoen'.

22. Inkomensoverdrachten professionele instellingen (subsidies sociaal domein)

Het betreft hier een ophoging van de bedragen aan gesubsidieerde professionele instellingen binnen het sociaal domein.

23. Bestendigen sociale cohesie/ accommodaties

Om invulling te geven aan het deel van het raadsprogramma dat gaat over het bestendigen van de sociale cohesie vindt een oriëntatie plaats waarbij nader wordt gekeken of en welke versterking nodig is ten aanzien van ontmoeting via dorpshuizen. Vooruitlopend op nadere besluitvorming door de raad is een voorlopige raming meegenomen van € 300.000 in 2025 aflopend naar € 100.000 in 2027. Vanwege aankomende geplande aankoop van 't Perron vervalt het verstrekken van huursubsidie vanaf 2025.

24. GGD

Het betreft hier een raming die bij nadere analyse te hoog bleek.

25. Verkabeling

Voor 2025 wordt de eerste fase voorzien van het ondergronds brengen van hoogspanningskabels.

26. Onderhoud bermen en sloten

Hetgeen uit de aanbesteding naar voren is gekomen, is dat de kosten voor onderhoud en sloten hoger zijn.

27. Kleine ergernissen

De gemeenteraad heeft jaren geleden de kleine ergernissen ingezet om bewoners aan te laten geven welke problemen/ergernissen zij in de openbare ruimte opmerken en daar ook meteen, na de juiste afwegingen, iets aan te kunnen doen. In jaarrekening 2022 en 2023 is € 97.000 respectievelijk € 91.000 besteed. Door structureel € 100.000 te besparen op kleine ergernissen zal deze taak niet meer worden uitgevoerd.

28. Gemeenschappelijke regeling A2

Betreft een actualisatie van cijfers door een begroting en bestuursrapportage van de gemeenschappelijke regeling A2. Deze reeks dient in aanvulling te worden gezien op de reeks die al eerder in de overzichten heeft gestaan die tijdens de raadsinformatiebijeenkomsten in mei en juni 2024 zijn verstrekt.

29. Versterken inkoopfunctie

De kosten voor het begeleiden van inkoop- en aanbestedingstrajecten blijken op realisatiebasis hoger.

30. Inzet reserve t.b.v. afschrijvingen locatie Mariahoeve

Door ultimo 2024 een bestemmingsreserve te vormen van de jaarlijkse saldi van ontvangen GOO-normbedragen kunnen de afschrijvingen in 2025 en 2026 opgevangen worden uit de bijdrage van het Rijk. GOO staat voor gemeentelijke opvang Oekraïense ontheemden.

31. Inzet overige reserves

De reeks laat een positief effect zien op het begrotingssaldo. Dat komt door de dekkingsbijdragen van de bestemmingsreserves (onttrekkingen).

32. Actualisatie afval en riolering (voorzieningen)

Voor de raming van de baten en lasten inzake beide taakvelden is de opstelling van de vak afdeling gevolgd, inclusief de voorzet ten aanzien van de tarieven 2025-2028. Deze ramingen zijn afgezet tegen de ramingen in de meerjarenraming 2024-2027. De daaruit voortvloeiende verschillen zijn hier opgenomen in de vorm van extra dotaties/onttrekkingen. Op deze wijze worden de middelen die van derden worden verkregen, behouden voor beide taakvelden, hetgeen vereist is. Voor 2025 worden eenmalig verhuiskosten verwacht. Doordat het hier een gesloten systeem betreft, worden deze opgevangen binnen de reserve.

33. Overige voorzieningen

De inzet is conform de opstelling van de tabel voorzieningen.

34. Uitvoering Wet goed verhuurderschap en WOO

In een eerdere opstelling van de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds (voorgaande jaren) is in de bestaande meerjarenraming een taakmutatie voor Wet goed verhuurderschap opgenomen. Daarmee is sprake van een dubbeltelling, die hiermee wordt gecorrigeerd.

Binnen de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds is een bedrag beschikbaar van € 25.000 voor de uitvoering van de Wet Open Overheid (afgekort WOO). Dat bedrag was vooralsnog gereserveerd als taakmutatie. Het is evenwel ook afgedekt in de bijdrage aan de A2 die de werkzaamheden uitvoert. De taakmutatie is hiermee vervallen.

35. Overige aanpassingen

Dit betreffen restposten.

2. Programmaplan

Programma 1: Dienstverlening en bestuur

Welke ontwikkelingen willen we realiseren (raadsprogramma)

Hieronder staan achtereenvolgens de ontwikkelingen vanuit het raadsprogramma die de continue aandacht hebben in deze raadsperiode.

Thema bestuur

We werken samen met de raad, het college en de ambtelijke organisatie aan een gemeente die onze inwoners goed van dienst is. Vanuit vertrouwen gaat de raad op een constructieve manier te werk, voert met elkaar de dialoog op steeds meer strategische onderwerpen om vanuit die dialoog de juiste besluiten te nemen. De afstand tussen gemeente en inwoners is klein en laagdrempelig door middel van een open en mensgerichte bestuurscultuur. We zorgen voor transparantie en open informatievoorziening en we nemen inwoners en bedrijven vroeg in het traject mee en vragen actief om participatie, we verwerken feedback en geven duidelijkheid. Daar waar mogelijk zetten we in onze dienstverlening nét dat stapje extra. Daarbij nemen we de volgende aandachtspunten uit het raadsprogramma in acht:

- Verbinding politiek – inwoners: De inwoners komen vaak alleen vraag- of voorval gestuurd in aanraking met de gemeente. In verkiezingstijd lukt het beter, en op andere manieren om met hen in contact te komen. In het raadsprogramma staat een aantal ideeën om belangstelling te wekken, en van daaruit verder te bouwen.
- Participatie van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties: De rolverdeling tussen overheid en gemeenschap verandert en dat gebeurt al decennialang. Steeds meer inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties willen invloed hebben op en een bijdrage leveren aan de kwaliteit van hun fysieke of sociale leefomgeving. Dit vraagt ook om aanpassing in processen en werkwijzen van de gemeente.

Bestuurlijke en regionale samenwerking en de samenwerking met inwoners, instellingen en bedrijven vormen de basis voor de uitvoering van ons beleid. Dit is een belangrijke pijler van onze bestuurskracht waardoor we goed in staat zijn om te voldoen aan de opgaves waar de gemeente voor staat. We hebben een eigen identiteit en zijn zelfstandig. Dit klinkt door in onze stem in de samenwerkingsverbanden die we zijn aangegaan of nog aangaan.

Thema openbare orde en veiligheid

Door preventieve maatregelen en een handhaving zijn we een relatief veilige gemeente (70 misdrijven per 10.000 inwoners tegen een landelijk gemiddelde van 109 misdrijven per 10.000 inwoners (bron: Waarstaatjegemeente.nl)). Ook het gemeentebestuur kan op een veilige en integere wijze zijn functie uitoefenen. We werken samen met diverse veiligheidspartners en onze inwoners en we hebben daarbij zowel oog voor objectieve (cijfers) als subjectieve (gevoelsmatige) veiligheid. Daarbij willen we qua veiligheid de volgende ontwikkelingen realiseren uit het raadsprogramma:

- Versterken van toezicht (intensiever monitoren) en handhaving (actief ingrijpen) met een focus op weren van vrachtverkeer uit de kernen, goed functioneren straatinrichting en aanpakken risicosituaties criminaliteit;
- Autoluw en verkeersveilig maken van de centra (zie programma 2);
- Aandacht voor de bewustwording van onze inwoners voor ondermijning en alert zijn op en voorkomen van de vele vormen van ondermijning en dit aanpakken waar mogelijk;
- Aanpak en preventie van vandalisme.

Thema algemene dekkingsmiddelen

De gemeente voert een gezond financieel beleid. Er is een goede balans tussen inkomsten en uitgaven en financiële voordelen zetten we in voor de gemeenschap. Daarbij zijn de financiële uitgangspunten benoemd in het raadsprogramma:

- Betere transparantie en keuzemogelijkheden in alle stukken van de P&C cyclus;
- In samenspraak met de raad, toevoegen van formele infographics voor inzicht in de 'financiële gezondheid' van de gemeente en de meerjarige ontwikkeling daarvan.
- Hanteren van een gedegen en realistische begroting en bij raadsvoorstellen de financiële impact expliciet in beeld brengen, zodat de raad een keuze kan afzetten tegen het grotere geheel van de meerjarige begroting.

Onderzoek naar de herziening van de huidige opzet van de gemeentelijke lasten en de verdeling tussen riolrechten, afvalstoffenheffing en OZB.

Reguliere werkzaamheden en bestaand beleid

Uiteraard blijven we onze wettelijke taken, verantwoordelijkheden en vastgestelde beleidsplannen uitvoeren. Onder programma 1 zijn dat bijvoorbeeld deelnemen aan het intergemeentelijke Dommelstroom Interventie Team (DIT), Kwaliteitscontroles van onze persoons- en adresgegevens, het uitgeven van reisdocumenten en rijbewijzen en het tegengaan van fraude. Deze taken staan verder niet expliciet in de begroting benoemd, maar zijn wel financieel vertaald in deze begroting.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
1.1 Bestuur	
Verbinding politiek en inwoners	<ul style="list-style-type: none"> • De ideeën uit het raadsprogramma samen met de raad verder uitdiepen en een aantal daarvan in de praktijk brengen. • In 2025 organiseren we de Dag voor de Democratie voor alle inwoners, in combinatie met de open dag van het hulpverlenersplein in Leende, met de nieuwe politiepост.
De raad faciliteren om zijn kader stellende en controlerende rol uit te voeren.	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren van het raadsprogramma en het college-uitvoeringsprogramma zoals opgenomen in de meerjarige begroting. • De focus op soepele overgang van griffiewerkzaamheden vanwege personele wisselingen.
Een verrassende en klantvriendelijke dienstverlening	<p>We willen de dienstverlening verder verbeteren door:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onze processen daar waar nodig stapsgewijs te optimaliseren. • De ervaring van de inwoners regelmatig te meten en mee te nemen in de doorontwikkeling. De bevindingen vanuit het ervaringsonderzoek inwoners 2023/2024 oppakken en vertalen in verbeteracties. • Inzet van de podcastserie om de inwoners meer duidelijkheid te geven waar de gemeente voor staat en wat die kan betekenen voor hen. • Verder uitvoeren van het plan om de websites en applicaties digitaal toegankelijk te maken, door de organisatie te trainen, de opgedane kennis te blijven borgen en daarmee een bewustwording van de organisatie tot stand te brengen. • Wij willen bereiken dat onze gegevens kwalitatief hoogwaardig en betrouwbaar zijn en blijven, waarbij wordt voldaan aan de gestelde kwaliteitseisen van het ministerie. • Continueren van bestaand beleid voor de producten en diensten van burgerzaken. • Vanuit de kwaliteitsmonitor worden structureel de consistentiescontroles uitgevoerd. Eventuele inconsistenties moeten handmatig worden opgelost. • De actiepunten die voortkomen uit de zelfevaluatie BRP (Basisregistratie Personen) en PNIK (Paspoorten en Nederlandse Identiteitskaarten) van 2024 worden opgepakt in 2025. • De Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) regelt dat burgers en bedrijven hun zaken die ze met de overheid moeten doen, digitaal kunnen afhandelen. Zij krijgen daarmee het recht om officiële berichten, zoals aanvragen voor vergunningen en bezwaarschriften, elektronisch aan het bestuursorgaan te zenden. Daarnaast verbetert hun rechtspositie in het digitale contact met de overheid. De mogelijkheid om per post met de overheid te communiceren blijft; de Awb geeft burgers en bedrijven de keuze tussen de papieren of de

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	digitale weg. De wet gaat in op 1 januari 2025, maar men is voornemens om de ingangsdatum uit te stellen naar 1 juli 2025 of zelfs 1 januari 2026.
1.2 Samenwerking	
Versterken sturing op samenwerking	<ul style="list-style-type: none"> • Anticiperen op de ontwikkelingen in de regio door strategisch te acteren in samenwerkingen. • Acteren op nieuwe taken voor de komende jaren gegeven de behoeftes van onze inwoners, de bestuurlijke ambities vanuit het raadsprogramma, de bestuurlijke visie 2030 en de onzekerheden van de toekomst. • Acteren op de schaalessprong die gaande is binnen de Metropoolregio Eindhoven en daarbij oog houden voor de brede welvaart door de benodigde (basis)voorzieningen op peil te houden.
Samen met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties de gemeente en de gemeenschap vormgeven. Daarbij zijn communicatie, participatie en verbinding belangrijke thema's	Informatievoorziening naar inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties verbeteren door: <ul style="list-style-type: none"> • informatie beter vindbaar te maken op openbare plekken; • duidelijke/begrijpbare taal te gebruiken; • diverse (digitale) media inzetten om de doelgroepen te bereiken. Participatie als vast onderdeel toevoegen aan processen en werkwijzen. Hiervoor voldoende tijd reserveren om inwoners te kunnen betrekken en de terugkoppeling naar de inwoners en andere partijen te regelen.
1.3 Openbare orde en veiligheid	
De waardering van de subjectieve veiligheid door de inwoners van onze gemeente (gevoelsmatige veiligheid) en de objectieve veiligheid (harde cijfers) minimaal op hetzelfde niveau houden en waar mogelijk verbeteren.	In het Integraal Veiligheidsplan (IVP) is onder andere aandacht voor: <ul style="list-style-type: none"> • Aandacht geven aan de bewustwording van onze inwoners voor ondermijning/georganiseerde criminaliteit, sociale veiligheid, leefbaarheid en digitale veiligheid via communicatie. • Aanpak en preventie van vandalisme door meer voorlichting en intensiever toezicht. • Objectieve en subjectieve veiligheid jaarlijks monitoren. • Het toepassen van het instrument gebiedsontzeggingen • Het invoeren van een exploitatievergunning voor vakantieparken
1.4 Burgerzaken	
Inwoners kunnen hun stem uitbrengen.	Er worden geen verkiezingen in 2025 verwacht en om die reden is geen budget gereserveerd. In Q3 en Q4 2025 beginnen de voorbereidingen voor de gemeenteraadverkiezingen van 18 maart 2026.
1.5 Algemene dekkingsmiddelen	
Een financieel gezonde gemeente.	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijks een meerjarenbegroting aanbieden waarbij minimaal het eerste begrotingsjaar reëel en structureel sluitend is of als dit niet lukt het laatste begrotingsjaar. • Een ratio weerstandvermogen van minimaal 1,5 (zie ook paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing). • Bij de begroting en de jaarrekening inzicht in de vijf verplichte financiële kengetallen (zie ook paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing).
Professionalisering	In samenspraak met GRSA2 en (een afvaardiging van) de raad (auditcommissie) onderzoeken hoe we de planning & control documenten verder kunnen verbeteren. We kijken daarbij onder andere naar aspecten als transparantie, keuzemogelijkheden en financiële impact. Tevens wordt de bedrijfsvoering om te komen tot planning & control producten geprofessionaliseerd.

Investerings (projecten)

Tabel 2.0 Investerings (projecten) en kapitaallasten

Bedragen x € 1.000

Thema	Omschrijving	Jaar afronding project	Investeringsbedrag	Kapitaallasten			
				Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
1.3	Isoleren dak en gevel kazerne Leende + PO	2026	90	0	0	5	5
1.3	PV panelen +PO kazerne Leende	2026	166	0	0	14	13
1.6	Zoutstrooier 2x	2025	93	0	6	6	11
1.6	Versnipperaar	2026	28	0	0	3	3
1.6	Hogedrukreiniger	2026	11	0	0	1	1
1.6	Materieel buitendienst	2027	46	0	0	1	6
1.6	Vrachtwagen	2027	100	0	0	0	8
1.6	Werf	2027	157	0	0	0	9
			691	0	6	30	56

Een totaaloverzicht van de te activeren investeringen treft u aan in de bijlage *Investeringsplanning 2025-2028*.

Voor de omslagrente is gerekend met 1,5%. Er is meerjarig uitgegaan van een te betalen rentepercentage van 4,0% voor de aan te trekken leningen om de investeringen te bekostigen. Dit leidt ten opzichte van begroting 2024 tot een stijging van de omslagrente met 0,4% en ten opzichte van de jaarrekening 2023 tot een stijging met 0,85%. Doordat de (omslag)rente wordt toebedeeld aan de boekwaarde van alle activa is het effect van een stijgende rente per activum lager dan de werkelijke rente.

Wat mag het kosten?

Tabel 2.1 Saldo na bestemming programma 1

Bedragen x € 1.000

Thema	Rekening 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijzigingen 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
1.1 Bestuur	1.740	1.594	1.594	1.780	1.834	1.899	1.957
1.2 Samenwerking	232	228	228	254	255	255	257
1.3 Openbare orde en veiligheid	1.512	1.614	1.679	2.002	1.952	1.969	1.985
1.4 Burgerzaken	770	696	696	869	934	967	1.000
1.5 Algemene dekkingsmiddelen	260	69	69	102	45	-39	-98
1.6 Overhead	7.584	7.426	7.426	8.083	8.116	7.944	8.032
1.7 Overige baten en lasten	241	32	32	72	74	75	77
1.8 Vennootschapsbelasting	43	47	47	47	47	47	47
Totaal lasten	12.383	11.706	11.771	13.208	13.257	13.117	13.257
1.1 Bestuur	0	0	0	0	0	0	0
1.2 Samenwerking	0	0	0	0	0	0	0
1.3 Openbare orde en veiligheid	182	336	336	338	340	343	351
1.4 Burgerzaken	245	173	173	177	181	185	189
1.5 Algemene dekkingsmiddelen	32.289	33.113	33.113	34.745	34.468	35.663	36.660
1.6 Overhead	142	27	27	28	28	28	28
1.7 Overige baten en lasten	140	0	0	0	0	0	0
1.8 Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	32.999	33.650	33.650	35.288	35.017	36.219	37.228

Thema	Rekening 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijzigingen 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Saldo voor bestemming	20.616	21.944	21.879	22.079	21.760	23.102	23.971
1.0 Toevoegingen aan reserves	185	65	65	158	104	211	65
1.0 Onttrekkingen aan reserves	127	22	182	442	389	295	158
Saldo mutatie reserves	-58	-43	117	284	285	84	93
Saldo na bestemming programma 1	20.558	21.901	21.996	22.363	22.045	23.187	24.064

Financiële impact

Het voordelig saldo na bestemming in Programma 1 Dienstverlening en bestuur stijgt met € 367.000 ten opzichte van de actuele begroting 2024 tot € 22.363.000.

Hieronder volgt een toelichting op de belangrijkste mutaties.

Openbare orde en veiligheid

De bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO) is gestegen met € 61.000. Daarnaast is sprake van een toename van lasten door de kapitaallasten voor de Politiepost Leende en die bedragen circa € 195.000 structureel.

Bestuur

De aanpassing is in overeenstemming met het besluit Bezoldiging politieke ambtsdragers. Voor het bestuur betekent dit een verhoging van ruim acht procent van de salariskosten en zestien procent voor de onkostenvergoeding. De griffie volgt de CAO gemeenten.

Overhead

Voor de overhead toename is hieronder een tabel opgenomen met een verduidelijking naar detailposten.

Algemene dekkingsmiddelen (baten)

De actualisatie van het gemeentefonds in de meicirculaire 2024 leidt tot een afname in 2025 door de verlaging van de indexering. De verlaging bedraagt € 549.000 en in volgende jaren is sprake van een toename van € 422.000 in 2026, € 361.000 in 2027 en € 960.000 in 2028.

Vanuit de verstrekte informatie van provincie Noord-Brabant is rekening gehouden met een besparing op de uitgaven van € 500 miljoen in 2026 en vanaf 2027 € 511 miljoen (structureel) als gevolg van maatregelen die het Rijk zal uitwerken. Met ingang van 2026 is rekening gehouden met lagere lasten. De vertaling van de genoemde bedragen in tabel 1.0 naar gemeentelijk niveau is aan de hand van de overzichten van Pauw uitgewerkt. Dit leidde tot een voordelige aanpassing van € 341.000 in 2026, € 405.000 in 2027 en € 424.000 in 2028.

De verhoging bij de algemene dekkingsmiddelen komt deels door de actualisatie van de OZB op basis van de indexering van woningen, niet woningen eigenaren, niet woningen gebruikers en een areaal uitbreiding van woningen in 2025. De toename loopt op van € 124.000 in 2025 naar € 424.000 in 2028.

In de toename is meegenomen dat de toeristenbelasting met € 80.000 wordt verhoogd. Dat komt neer op een stijging van 25%. De huidige tarieven zijn (tussen de haakjes de bijgestelde ingeval 25% verhoging):

- Overnachting hotel/conferentieoord: € 1,60 (€ 2,00)
- Overnachting camping: € 1,00 (€ 1,25)
- Overnachting groepsaccommodatie: € 0,85 (€ 1,06)
- Overnachting anders: € 1,50 (€ 1,88)

Door de gronden aan de achterzijde van de Irislaan te verkopen aan de huiseigenaren, ontvangen we in 2025 een incidenteel bedrag van € 60.000.

Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen (per saldo een bate) zijn in het volgende overzicht gespecificeerd.

Tabel 2.2 Saldo algemene dekkingsmiddelen

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijzigingen 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	4.176	4.427	4.427	4.720	4.862	4.959	5.058
Algemene uitkering	27.798	28.542	28.542	29.910	29.496	30.597	31.495
Dividend	25	20	20	20	20	20	20
Saldo financieringsfunctie	-9	55	55	-8	45	125	185
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0	0
Saldo algemene dekkingsmiddelen	31.991	33.044	33.044	34.643	34.423	35.702	36.758

Overhead

In het volgende overzicht is de opbouw van de overhead opgenomen.

Tabel 2.3 Saldo overhead

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijzigingen 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Automatisering (ICT) GRSA2	0	0	0	0	0	0	0
Overige bedrijfskosten	238	233	233	233	238	243	249
Bedrijfsvoering GRSA2	5.325	4.870	4.870	4.930	4.887	4.846	4.844
Gemeentehuis Heeze	443	465	465	669	680	688	690
Organisatieontwikkeling	15	30	30	30	30	30	30
Personeel en organisatie	1.253	1.508	1.508	1.843	1.896	1.744	1.801
Vervoermiddelen/tractie	112	101	101	147	154	159	176
Voorlichting	39	56	56	56	56	57	58
Werkplaats Heeze	159	163	163	175	176	176	186
Totaal lasten	7584	7.426	7.426	8.083	8.116	7.944	8.032
Opbrengst facilitaire zaken	15	5	5	5	5	5	6
Gemeentehuis Heeze	13	3	3	3	3	3	3
Personeel en organisatie	29	19	19	20	20	20	20
Overige	84	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	142	27	27	28	28	28	28
Saldo overhead	7.442	7.399	7.399	8.055	8.088	7.916	8.004

Personeel en organisatie

De stijging door de indexering bij het personeelsbudget geeft circa € 40.000 extra kosten in vergelijking met het jaartal 2025 in begroting 2024. Hierbij is rekening gehouden met de extra griffieformatie.

Om de mogelijkheid open te houden dat gebruik wordt gemaakt van de bestemmingsreserves kwaliteitsimpuls en organisatieontwikkeling zijn lasten opgenomen. Deze lasten zijn budgetneutraal doordat baten vrijvallen vanuit de specifieke bestemmingsreserves (onttrekkingen reserves).

Gemeentehuis Heeze

Ten opzichte van jaartal 2025 in begroting 2024 zijn de personeel gerelateerde kosten van de bodes hier opgenomen.

Personeelsbudget in programma 1, 2 en 3 en versterking bedrijfsvoering in programma 1

De organisatie ziet zich gesteld voor bijzondere uitdagingen. Aan de ene kant moet worden geconstateerd, dat op het vaste personeelsbudget middelen onbenut blijven (onder andere vanwege krapte op de arbeidsmarkt). In incidentele gevallen en voor de korte termijn kan dat worden opgevangen met interim-krachten, die daarmee beslag leggen op het vrijvallende budget. Daarnaast dient de aandacht uit te gaan naar een evenwichtige opbouw van de organisatie, die aansluit bij het (wettelijke) en door uw raad gewenste takenpakket. Met name dat laatste vergt een versterking van de bedrijfsvoering al dan niet in A2-verband. Deze complexe materie vraagt om een grondige analyse die de komende maanden zal worden uitgevoerd. Wij hopen en verwachten begin 2025, doch uiterlijk in de kadernota 2025 met een voorstel richting uw raad te komen.

In de paragraaf *Bedrijfsvoering* lichten we de belangrijkste ontwikkelingen toe.

Vennootschapsbelasting

De gemeenten zijn verplicht om vennootschapsbelasting (Vpb) te betalen over de (fiscale) winst die wordt behaald op activiteiten waarbij de gemeente wordt aangemerkt als overheidsonderneming. De gemeente is alleen overheidsonderneming op het gebied van de grondexploitatie en voor de opbrengst van de verkoop van reststromen afval. Op basis van berekeningen gebaseerd op realisatie en de prognoses van de exploitaties is de verwachte belastinglast bepaald.

Onvoorzien

Voor onvoorziene uitgaven is jaarlijks een bedrag van € 32K in onze begroting opgenomen. Om een beroep te kunnen doen op de post onvoorziene uitgaven moet aan een aantal criteria worden voldaan, te weten:

- Onvoorzienbaar ten tijde van de samenstelling van de kaderbrief en/of meerjarenbegroting;
- Onontkoombaar op basis van wetgeving, contract of overeenkomst of een zwaarwegende politieke toezegging of belang;
- Niet uit te stellen tot een volgend begrotingsjaar.

Inzet van de post onvoorzien kan slechts via afzonderlijke besluitvorming door het college van B&W.

Programma 2: Wonen, bedrijven en recreëren

Welke ontwikkelingen willen we realiseren (raadsprogramma)

Hieronder staan achtereenvolgens de ontwikkelingen vanuit het raadsprogramma die de continue aandacht hebben in deze raadsperiode in gemeente Heeze-Leende.

Thema wonen en bouwen

Binnen gemeente Heeze-Leende is een grote behoefte aan woningen voor starters, singles/alleenstaanden en senioren vanuit Heeze-Leende. Heeze-Leende levert een beperkte bijdrage aan het invullen van de woningbehoefte voor nieuwkomers n.a.v. de schaa sprong van Brainport Eindhoven. Uitdaging is om een balans te vinden tussen het realiseren van nieuwe woningen én het behouden van de dorps karakter.

Daarbij willen we op het gebied van wonen de volgende ontwikkelingen realiseren uit het raadsprogramma:

- Voldoende passende en betaalbare woningen;
- Ruimte bieden aan beperkte groei van het aantal woningen in Heeze, Leende, Sterksel en Leenderstrip door inbreiding;
- Kleinschalige uitbreiding van de bebouwde kom in de kernen is bespreekbaar, indien nodig voor autonome groei en onder voorwaarden van het behoud van dorps karakter en centrumbinding;
- Actief sturen op doelgroepgerichte bouw om de doelstelling te behalen zoals beschreven in de Woonvisie 2020-2025, met name ten behoeve van senioren en starters met wortels in Heeze-Leende en specifieke aandacht voor zorgwoningen;
- Een actieve rol van de gemeente wat betreft grondverwerving en woningbouw.

Thema openbare ruimte

We vinden leefbare kernen in onze gemeente belangrijk. Het moet 'fijn wonen' zijn met voldoende voorzieningen in gemeente Heeze-Leende voor alle doelgroepen. Belangrijk daarvoor is dat we het doorgaand verkeer zoveel als mogelijk ontmoedigen uit alle kernen en dat we ons meer richten op vervoer per fiets en openbaar vervoer.

Daarbij willen we qua mobiliteit en leefbare kernen de volgende ontwikkelingen realiseren uit het raadsprogramma:

- Versterken van het netwerk, kwaliteit en veiligheid van fiets- en wandelpaden, met het oog op de recreatiefunctie van gemeente Heeze-Leende in de regio. Meer richten op vervoer per fiets en openbaar vervoer. Realiseren tracé randweg – Poortmannen (o.a. door realiseren van de financiële middelen hiervoor) als tussentijdse doelstelling voor het realiseren van de voorgenomen Centrale As tot aan de Somerenseweg en een toekomstige oplossing voor de verkeersontlasting van de dorpskern Leende;
- Aansluiten op regionale (snel)fietsrouten tussen onze kernen de regio;
- Voldoende financiële en duidelijke planning voor onderhoud wegen, trottoirs en wandel- en fietspaden, op korte en lange termijn;
- Beleid en plannen voor een goede ontsluiting voor de fiets van kernen onderling en naar omliggende gemeentes;
- Vastleggen van cultuurhistorische elementen, beeldbepalende objecten en waardevolle dorpsgezichten en hiermee controle krijgen over het behoud en instandhouding ervan;
- Centra autoluw en verkeersveiliger maken (fietsers en voetgangers centraal);
- Samenhang, uitstraling, behoud historische en beeldbepalende elementen, elke kern is uniek;
- Groen in de centra en wijken – duidelijke plek groenstructuur in omgevingsvisie en -plan (incl. financiële);

Het klimaat eist dat we aan de slag gaan met duurzaamheid. Wij dragen daaraan bij door initiatieven te ondersteunen en aan te dragen en werken samen met de regio. Het veranderende klimaat vereist dat we een aanpak ontwikkelen voor risicoplekken ten aanzien van wateroverlast en dat we waterberging realiseren in samenwerking met waterschap.

Vanuit het klimaatakkoord hebben wij de verantwoordelijkheid om de uitstoot van koolstofdioxide (CO₂) te verlagen door energie te besparen, alle woningen en bedrijfspanden aardgas loos te maken en duurzame energie op te wekken. In de Regionale Energie Strategie 1.0 (RES 1.0) zijn hiervoor doelstellingen opgenomen. Samen met 20 andere gemeenten, de Provincie en de Waterschappen dragen wij de verantwoordelijkheid om gezamenlijk de doelstellingen van RES 1.0 te gaan halen.

Daarbij willen we qua klimaatverandering en energietransitie de volgende ontwikkelingen realiseren uit het raadsprogramma:

- Focus leggen op gedragsverandering, besparen, isoleren en verduurzamen eigen energieopwekking inwoners en bedrijven, met extra aandacht voor inwoners met een laag inkomen en mensen in beperkt geïsoleerde huizen (o.a. in afstemming met woningcorporaties);
- We richten ons eerst maximaal op 'Zon op Dak' en houden alternatieve vormen van duurzame opwekking ook in beeld;
- Actualiseren duurzaamheidsbeleid waarin ook concrete doelstellingen worden opgenomen voor de energietransitie met betrekking tot besparing;
- Maak de voorgenomen ambities en doelstellingen op termijn veel explicieter en meetbaarder.
- Klimaatadaptatie: aanpak risicoplekken wateroverlast/ realiseren waterberging in samenwerking met waterschap;
- Invulling geven aan de verantwoordelijkheden die volgen uit de energietransitie in het algemeen en de afspraken in de RES 1.0.

Thema milieu

Voor het verder verduurzamen van de voedselproductie, inpassen van klimaatadaptatie en opwekken van duurzame energie en het versterken van de biodiversiteit zijn we aangewezen op ons buitengebied. Al deze aspecten vragen om een samenhangende gebiedsgerichte benadering van onder meer landbouw, natuur, milieu, kwaliteit van leefomgeving en water.

Daarbij willen we qua transitie van het landelijk gebied de volgende ontwikkelingen realiseren uit het raadsprogramma:

- Inzetten op een integraal en lange termijnperspectief rondom verduurzamen voedselproductie, inpassen klimaatadaptatie, opwek duurzame energie, versterken van biodiversiteit en economische kracht in het landelijk gebied. Ga en blijf met de bewoners van het buiten gebied (clusters) in gesprek. Er zit veel expertise bij hen en andere betrokkenen, maak daar maximaal gebruik van;
- Sturen op balans tussen het groene karakter (natuur en landschap) en functies zoals wonen, werken (waaronder landbouw) en recreatie;
- Strategisch omgaan met vrijkomende erven en toekomstige invulling daarvan. Met benutting voor het toetsingskader voor initiatieven toekomstbestendige landbouwlocaties borgen.

Thema economische zaken

Een vitale economie zorgt voor een vitale gemeenschap. Bedrijvigheid en recreatie zorgen voor werkgelegenheid, inkomsten en levendige dorpskernen.

Daarbij willen we qua lokale economie de volgende ontwikkelingen realiseren uit het raadsprogramma:

- Aantrekkelijk houden van onze kernen = voldoende gevarieerd winkel- & horeca-aanbod;
- Zorgen voor een bedrijvenprogrammering bedrijventerreinen (incl. Poort 43), passend binnen de ambities, structuur en cultuur van Heeze-Leende en aansluitend bij de regionale strategie;
- Onderzoeken of – en in welke mate nieuwe economische dragers in het buitengebied mogelijk- en/of wenselijk zijn;
- Realiseren bedrijfsverzamelgebouwen voor kleine ondernemers (startups);
- Verbeteren van het aanzien van de dorpsentrees (waaronder als eerste de aankleding van rotondes);
- Inzetten op natuur gerelateerde recreatie en toerisme als primaire driver voor de lokale economie, met een aansluiting van de middenstand in de kernen (bijvoorbeeld horeca);
- Stimuleren van samenwerkingsverbanden tussen de ondernemers.

Reguliere werkzaamheden en bestaand beleid

Uiteraard blijven we onze wettelijke taken, verantwoordelijkheden en vastgestelde beleidsplannen uitvoeren. Onder programma 2 zijn dat bijvoorbeeld de uitvoerings- en handavingsstrategie en het uitvoeringsprogramma Vergunningen, Toezicht & Handhaving, het uitvoeren van onderhoud aan wegen, civiele kunstwerken en verlichting, de aanleg van invalideparkeerplaatsen en verkeersmaatregelen, uitvoering geven aan het groenstructuurplan, vervangen en verduurzamen (LED) van armaturen en masten, deelnemen aan regionale overleggen en samenwerken in de regio wat betreft het vitaal buitengebied, het onderhouden en ontwikkelen van natuur gerelateerde beleving voor toeristen en recreanten, het bezoeken en controleren van het bestaande toeristische areaal, voldoen aan de leveringsafspraken met De Groote Heide. Deze taken staan verder niet expliciet in de begroting benoemd, maar zijn wel financieel vertaald in deze begroting.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
2.1 Wonen en bouwen	
<p>Volgende passende woningen in alle kernen voor de autonome groei en met behoud van het dorpse karakter en centrumverbinding.</p>	<p>Woningbouwstrategie in uitvoering nemen: Bouwen van minimaal 60 woningen per jaar verdeeld over de diverse kernen. We bouwen met name voor de doelgroepen starters en senioren en passend binnen de gesloten Woondeal, te weten 30% sociale huurwoningen en 36% midden huurwoningen of betaalbare koopwoningen.</p> <p>We bouwen vooral op inbreidingslocaties en beperkt op uitbreidingslocaties.</p> <p>We monitoren continu of het gebouwde aansluit bij de behoefte van onze inwoners en rapporteren hierover binnen de planning en control cyclus.</p> <p>Actief sturen op doelgroepgerichte bouw voor senioren, starters en bijzondere doelgroepen. Dit doen we door bij nieuwe initiatiefnemers, afhankelijk van de locatie, in de anterieure overeenkomst op te nemen voor welke doelgroepen gebouwd moet worden. We nemen hierbij ook de kaders uit de Woonzorgvisie mee. Ook op eigen locaties bekijken we welke doelgroepen hier gewenst zijn.</p> <p>We maken prestatieafspraken met de in onze gemeente werkzame woningbouwcorporaties.</p> <p>We volgen nieuwe ontwikkelingen en nieuwe wetgeving zoals de Wet versterking van de regie op de Volkshuisvesting en we ondernemen indien nodig of wenselijk actie hierop.</p> <p>Actieve(re) rol in grondverwerving en woningbouw. We gaan hiervoor een nieuwe nota Grondbeleid opstellen (2e helft jaar). De financiële consequenties zullen betrokken worden bij de kadernota 2026.</p> <p>Tevens gaan we onderzoeken hoe we optimaal kosten kunnen verhalen bij initiatiefnemers. Hiervoor stellen we een nota kostenverhaal en financiële bijdrage op (1e helft jaar).</p>
<p>Druk van de woningmarkt halen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het ontwikkelen van Deelgebied IV van de Bulders; • Het ontwikkelen van betaalbare woningbouw in de Breedvennen; • Optimaal faciliteren van ontwikkelingen Vogelshofje en Wilhelminapark. • Onderzoeken of er kansen liggen om woningen in de gemeente te realiseren voor specifieke doelgroepen; • Woningbouwinitiatieven die voldoen aan de woondeal ondersteunen. • We onderzoeken de mogelijkheden om de bestaande woningvoorraad beter te benutten.
2.2. Openbare ruimte	
<p>Creëren van prettige en veilige leef- en verblijfsgebieden in de centra.</p>	<p>Herinrichten Jan Deckersstraat en Kapelstraat Heeze. (Zie ook onder investeringen)</p> <p>Het beleidsplan Openbare Verlichting (OVL) is vastgesteld in 2024. Er wordt gestart met het aanpassen van de lichtmasten naar LED verlichting. De middelen zoals opgenomen leiden uiteindelijk tot een areaal dat geheel is uitgevoerd in LED in 2032.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	<p>Samen mee naar de A2. (Zie ook onder investeringen)</p> <p>Verharden Kloosterlaan na afronding procedures. Afwachten van de beroepsuitspraak in 2024 tegen het verkeersbesluit. Afhankelijk daarvan proces vervolgen.</p> <p>Reconstructie Ginderover/Somerenseweg binnen de bebouwde kom. In samenspraak met de omgeving is het definitief ontwerp opgesteld. In de 2^e helft van 2025 kan worden gestart met de uitvoering. (Zie ook onder investeringen)</p>
	Aansluiting Somerenseweg - Industriebaan (Zie ook onder investeringen)
	Verbinding Randweg – Poortmannen (Zie ook onder investeringen)
	<p>Quick wins toepassen (aanpassen bebodding vrachtwagenverbod en doorgaand verkeer, overleg met Berkenschutse en Poortmannen over wagen (taxi)bussen) dragen bij aan minder verkeer in het centrum van Heeze. Het afwaarderen van de Geldropseweg naar 30 km/u en het gelijkwaardig maken van de kruisingen op de Kapelstraat stimuleren het (doorgaande) verkeer extra om de randweg te nemen. In 2025 monitoren we deze maatregelen en evalueren we welke maatregelen in het centrum van Heeze aanvullend door middel van een pilot kunnen worden toegepast.</p>
Bevorderen biodiversiteit in het buitengebied	<p>Wij zijn als gemeente aangesloten bij de provinciale regeling Stimuleringsregeling Landschap (STILA) en Erven Plus. Vanuit deze regelingen kunnen grondeigenaren een vergoeding aanvragen voor de aanleg- en beheer van landschaps- en waterelementen, wandelpaden over boerenland en randen inzaaien. Daarbij horen ook de vergoedingen als tegemoetkoming voor de inbreng van landbouwgrond bij de aanleg van nieuwe landschapselementen. Deze projecten zorgen voor een impuls aan natuurontwikkeling in het buitengebied.</p> <p>In 2025 werken we aan de realisatie van faunapassages ter hoogte van de Somerenseweg.</p>
Verbeteren bereikbaarheid Brainportregio.	<p>Het pakket korte-termijn-maatregelen A2 Randweg Eindhoven uitvoeren in samenwerking met het Rijk, de provincie, het bedrijfsleven en de andere MRE-gemeenten. Het pakket maatregelen richt zich op de vraagzijde van de mobiliteit (zoals mijden, spreiden en duurzaam rijden in de werkgeversbenadering) en maatregelen die zijn gericht op de aanbodzijde (zoals aanleg van fietsroutes, hubs en inframaatregelen voor verbeteren van de doorstroming.)</p>
Meer richten op vervoer per fiets en openbaar vervoer.	<p>Aansluiten en realiseren regionale (door)fietsroute zoals opgenomen in het Meerjarig Multimodaal MobiliteitsPakket) MMMP'. Het betreft hier een lijst van 22 projecten waarvan er een aantal start in 2025.</p>
Beleid en plannen voor een goede ontsluiting voor de fiets van kernen onderling en naar omliggende gemeentes.	<p>Fietspad Leenderweg tussen Heeze en Leende zal in beide richtingen vernieuwd en verbeterd worden. Kabels en leidingen welke zich op dit moment onder de huidige wegconstructie bevinden, zullen alvorens deze aanpassing verplaatst dienen te worden.</p>
Verkeersveiligheid vergroten en verkeershinder beperken.	<ul style="list-style-type: none"> • Snelheid wegen verlagen naar 30 km/u van Ginderover/Somerenseweg en Sterkselseweg binnen de bebouwde kom. Ook de wegen opnieuw inrichten als onderdeel van de reconstructie van deze wegen; • Monitoren van de effecten van de verkeer remmende maatregelen waaronder Geldropseweg.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
De centrumgebieden zijn prettige en veilige leef- en verblijfsgebieden.	In 2024 gaan we verder met de herinrichting van het centrum Heeze. Zie ook Investeringsplan. Na afronding hiervan pakken we de centrumvisie van Leende op.
2.3 Ruimtelijke ordening	
Een duurzamer en vitaler buitengebied op het gebied van voedselproductie, klimaatadaptatie, opwek energie, biodiversiteit en economie.	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering geven aan het toetsingskader initiatieven TLG • Het borgen van de gebiedsvisie Paaldijk-Renheide in een Omgevingsplan; • In 2025 starten we binnen het deelstroomgebied van de Sterkselse Aa en binnen de GGA Strabrechtse Heide met het gebiedsproces omgeving Vlaamseweg. • Voorbereiden van de gebiedsvisie Hazenhurk en omgeving, zo mogelijk in samenwerking met de ontwikkelmaatschappij Ruimte voor Ruimte
	Samen met provincie en rijksoverheid agrariërs faciliteren en sturen om zo de keuze voor een verduurzaamde landbouw te stimuleren. Bijvoorbeeld kunnen we faciliteren dat agrariërs eventueel vrijkomende agrarische grond kunnen inzetten voor extensivering van blijvende agrarische bedrijven.
	Verkabeling Nieuwe Hoeve (Zie ook investeringen)
	Verdere implementatie Omgevingswet en vaststellen van Omgevingsplan Breedvennen
	Meedenken en faciliteren bij een nieuwe bestemming van de bedrijfslocatie van agrariërs die meedoen aan de landelijke beëindigingsregelingen veehouderij
2.4 Milieu	
Het tegen gaan en beperken van het veranderen van het klimaat en het beperken van de gevolgen van het veranderen van het klimaat voor de leefomgeving.	De duurzaamheidscampagne voortzetten met als doel een gedragsverandering teweegbrengen zodat inwoners en bedrijven aan de slag gaan met het verduurzamen van woningen en bedrijfspanden. <ul style="list-style-type: none"> • Minimaal 150 communicatie uitingen over diverse onderwerpen • Jaarlijks 1 groot evenement voor de gehele gemeente • Oprichten duurzaamheidsplatform • Duurzaamheidskrant om inwoners en ondernemers te informeren
	<p>Starten met het aardgas loos maken van woningen en bedrijfspanden in gemeente Heeze-Leende.</p> <p>In samenwerking met stakeholders de uitvoering van de warmtetransitie versnellen, rekening houdend met de huidige beperkingen, door:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voorzetting van de duurzaamheids-campagne Heeze-Leende duurzaam vooruit; • Deelname aan de RES coalition De Groene Zone Isoleren • Deelname aan de coalition Groengas; • Uitvoering van het Nationaal Isolatie Programma (NIP). • Afronding van de pilot Netbewuste wijk Leenderstrijp met terugkoppeling aan de gemeenteraad.
	<p>Het bevorderen van duurzame mobiliteit door:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voorzetten uitrol laadinfrastructuur;

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	<ul style="list-style-type: none"> • Opstellen van een plan van aanpak om het gemeentelijk wagenpark volledig CO2-emissieloos te maken; • Onderzoek mogelijkheid introductie deelmobiliteit (zie paragraaf bedrijfsvoering).
Bodemtaken	<p>De wettelijke bodemtaken werden in het verleden door de eigen organisatie uitgevoerd. Door natuurlijk verloop en complexiteit van de taak kunnen deze taken niet meer door de eigen organisatie worden uitgevoerd en wordt via inhuur bij de Omgevingsdienst invulling gegeven aan deze wettelijke taken.</p> <p>Deze werkzaamheden zijn structureel van aard. Het betreft onder andere deelname aan voor plannen voor ruimtelijke ontwikkelingen, Bouwplantoetsing op het deel bodem, het afhandelen van makelaarsvragen (bodeminformatie bij vastgoedtransacties, en het ontsluiten, invoeren en beheren van bodemgegevens in relatie tot de omgevingswet en de overdracht van taken van provincie naar gemeente. In 2023 en '24 is gebleken dat hier structureel 8 uur per week voor noodzakelijk is.</p>
2.5 Afval/ Grondstoffen	
Beperking restafval tot 5% van de totale afvalstroom (cf. regionale afspraken).	<p>Het rijksbeleid is erop gericht om in 2050 volledig circulair te zijn. Het kabinet werkt toe naar een circulaire economie in 2050 met als voorlopig richtinggevend doel: in 2030 gebruikt Nederland 50% minder primaire abiotische grondstoffen (mineralen, metalen en fossiel).</p> <p>2025 staat in het teken van de ontwikkeling van Blink. Er wordt een nieuwe locatie voor het bedrijf en overslagfaciliteiten ontwikkeld, los van de voormalige private partner.</p> <p>De toekomstige koers wordt bepaald. Waarbij gekeken wordt naar de doorontwikkeling van Blink. De vraag die beantwoord moet worden is of Blink enkel een uitvoeringsorganisatie is om afval in te zamelen dan wel dat zij ook beleidsadviseur voor de betrokken gemeenten zijn.</p> <p>In 2025 ligt de focus op continuering van de dienstverlening en service voor inwoners. De projecten bladkorven en GRIP-wagen worden voortgezet. Landelijke doelstellingen en rijksbeleid worden in Blinkverband gevolgd</p>
2.6 Water	
Aanpak risicoplekken wateroverlast	<p>Doelstelling is om de top 5 van wateroverlast locaties voor 2030 te hebben opgelost. De wateroverlast locaties zijn nader onderzocht. Op basis van dit onderzoek is gebleken dat op 3 locaties maatregelen nodig zijn om de wateroverlast aan te pakken. De gemeenteraad is hierover middels een Raadsinformatiebrief over geïnformeerd.</p> <p>In 2025 worden maatregelen uitgevoerd op de locaties Nieuwendijk, De Leuren en de Wever om te voorkomen dat wateroverlast ontstaat op betreffende locaties.</p>
Doelmatig en efficiënt beheren van het rioolsysteem voor afvalwater en zorgen voor de inzameling en verwerking van hemelwater. Het beheren en onderhouden van de gemeentelijke sloten en beheer van het grondwater.	<p>Het uitvoeren van het Plan Stedelijk Water (PSW) 2023-2027. Het PSW is afgestemd op de nieuwe wetgeving van de Omgevingswet en het Delta Plan Ruimtelijke Adaptatie. In het PSW zijn acties opgenomen ten aanzien van afvalwater, hemelwater en grondwater. In 2025 gaan we:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Middels bovengrondse buffervoorzieningen het regenwater scheiden van afvalwater op de Oudenmolen in Heeze;

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	<ul style="list-style-type: none"> • Starten met de uitvoering van de herinrichting en aanleg van een gescheiden rioolsysteem op de Ginderover en Somerenseweg in Heeze; • In de samenwerking Waterportaal Zuidoost Brabant, een gezamenlijk pakket maatregelen nemen onder de naam Kallisto. Hiermee wordt voldaan aan de Kaderrichtlijn Water (KRW). Het project is erop gericht om de kwaliteit van het oppervlaktewater te verbeteren.
2.7 Economische zaken	
Economische groei en vitaliteit in de gemeente bevorderen	<p>Bevorderen van de samenwerking tussen de gemeente en het lokale bedrijfsleven. Om hier concreet invulling aan te geven, hebben we in 2024 voor het eerst het ondernemersevenement "toekomstbestendig ondernemen" opgezet. Na een positieve evaluatie zal dit initiatief jaarlijks terugkomen.</p> <p>Naar aanleiding van de resultaten van de inventarisatie van de behoeften voor centrummanagement, zullen we overgaan tot de uitvoering van een proefproject.</p>
Behouden en uitbreiden van de levendigheid in de centra	<p>Faciliteren van voldoende gevarieerd winkel- en horeca-aanbod door ondernemersinitiatieven optimaal te ondersteunen en, indien passend, medewerking te verlenen aan mogelijkheden zoals gemengd gebruik. Binnen beleidskader de maximale ruimte opzoeken om initiatieven vanuit ondernemers te ondersteunen.</p> <p>De detailhandelsvisie actualiseren, waarbij waar mogelijk wordt samengewerkt met de A2-gemeenten en de ondernemers.</p>
Faciliteren en uitbreiden van midden- en kleinbedrijf (MKB).	<p>Naar verwachting worden de visie en programmering bedrijventerreinen in 2024 opgeleverd, zodat in 2025 met de uitvoering kan worden gestart.</p> <p>Initiatieven voor bedrijfsverzamelgebouwen op geschikte locaties zo goed mogelijk ondersteunen, met oog voor de kansen die VAB-locaties kunnen bieden.</p>
Versterken economische kracht in het landelijk gebied.	Het beleid voor nieuwe economische dragers in het landelijk gebied tot uitvoering brengen.
2.8 Recreatie en toerisme	
Een sterke toeristisch recreatieve sector die aansluit bij het groene karakter van onze gemeente en daarmee bijdraagt aan een aantrekkelijk woon- en werkklimaat.	<p>Voor Natuurgrenspark De Groote Heide ligt tot en met maart 2027 de nadruk op het uitvoeren van de projecten ten behoeve van de toegekende Interreg VI subsidie. Voor Heeze-Leende betekent dit onder andere het aanleggen van een vlonderpad in de Bulders en het realiseren van een nieuwe fietsverbinding tussen bestaande fietsstructuur tussen Someren en Sterksel die het natuurgebied ontsluit (zie ook investeringen). Er wordt uitvoering gegeven aan het uitvoeringsplan Recreatie en Toerisme.</p> <p>Brabantsedag: Uitvoering geven aan het met De Brabantesedag gesloten vierjarig convenant, dat in 2024 opnieuw is vastgesteld. In dit convenant zijn wederzijds meerjarenafspraken vastgelegd.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	Uitvoering geven aan de motie van de gemeenteraad om alles in het werk te stellen om de wagenbouwlocaties te handhaven in de kern van Heeze. Om hier uitvoering aan te kunnen geven is een budget voor het verplaatsen en inrichten van de bouwterreinen opgenomen.
Aanleg skatebaan	In Q1 van 2025 wordt gestart met de aanleg van een skate-baan (pump-track) in Leende. Dit naar aanleiding van een burgerinitiatief van kinderen in Leende, met ondersteuning van ouders en begeleiding van jongerenwerk.

Investerings (projecten)

Tabel 3.0 Investerings (projecten) en kapitaallasten

Bedragen x € 1.000

Thema	Omschrijving	Jaar afronding project	Bedrag	Kapitaallasten			
				Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
2.2	Reconstructie Leenderweg	2026	634	0	0	2	2
2.2	Centrumontwikkeling Heeze	2025	200	0	7	7	7
2.2	Ginderover en Somerenseweg	2025	1830	0	14	64	64
2.2	Investeringsbudget wegen 2025	2025	400	0	14	14	14
2.2	Investeringsbudget wegen 2026	2026	400	0	0	14	14
2.2	Investeringsbudget wegen 2027	2027	400	0	0	0	14
2.2	Investeringsbudget wegen 2028	2028	400	0	0	0	0
2.2	Gemeentehuisplein Heeze	2025	400	0	4	7	10
2.2	Verbeteren fietspaden Leenderweg	2027	225	0	0	0	8
2.2	Samen naar de A2	2026	2000	0	0	70	69
2.2	Masten/armaturen 2025	2025	70	0	4	4	4
2.2	Masten/armaturen 2026	2026	70	0	0	4	4
2.2	Masten/armaturen 2027	2027	70	0	0	0	4
2.2	Masten/armaturen 2028	2028	70	0	0	0	0
2.2	Beleidsplan Openbare Verlichting	2027	374	0	0	0	2
2.2	Verbinding Randweg-Poortmannen	2025	4000	0	2	3	5
2.2	Ginderover 58/ Aansluiting Somerenseweg - Industrieweg	2025	540	0	30	29	29
			12.183	12	86	229	261

Een totaaloverzicht van de te activeren investeringen treft u aan in de bijlage *Investeringsplanning 2025-2028*.

Voor de omslagrente is gerekend met 1,5%. Er is meerjarig uitgegaan van een te betalen rentepercentage van 4,0% voor de aan te trekken leningen om de investeringen te bekostigen. Dit leidt ten opzichte van begroting 2024 tot een stijging van de omslagrente met 0,4% en ten opzichte van de jaarrekening 2023 met 0,85%. Doordat de (omslag)rente wordt toebedeeld aan de boekwaarde van alle activa is het effect van een stijgende rente per activum lager dan de werkelijke rente.

Wat mag het kosten?

Tabel 3.1 Saldo na bestemming programma 2

Bedragen x € 1.000

Thema	Rekening 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijzigingen 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
2.1 Wonen en bouwen	1.736	1.943	2.038	2.196	2.378	2.110	2164
2.2 Openbare ruimte	3.057	3.005	3.005	2.998	3.011	3.239	3485
2.3 Ruimtelijke ordening	460	671	671	444	570	395	409
2.4 Milieu	1.120	1.165	1.165	1.377	1.031	1.051	1076
2.5 Afval	1.828	1.517	1.517	1.692	1.730	1.796	1802
2.6 Water	1.745	2.258	2.258	2.506	2.381	2.345	2439
2.7 Economische zaken	693	248	248	237	244	251	259
2.8 Recreatie en toerisme	1.411	1.421	1.421	1.515	1.543	1.583	1625
Totaal lasten	12.050	12.228	12.323	12.966	12.888	12.771	13.257
2.1 Wonen en bouwen	1.080	569	569	562	601	361	331
2.2 Openbare ruimte	350	141	141	102	103	104	73
2.3 Ruimtelijke ordening	216	42	42	43	44	45	46
2.4 Milieu	278	332	332	815	440	440	440
2.5 Afval	2.046	1.909	1.909	2.045	2.090	2.135	2182
2.6 Water	2.430	2.890	2.890	3.071	2.953	2.914	2975
2.7 Economische zaken	289	24	24	35	35	36	37
2.8 Recreatie en toerisme	430	364	364	448	452	453	461
Totaal baten	7.118	6.273	6.273	7.122	6.719	6.489	6.545
Saldo voor bestemming	-4.932	-5.955	-6.050	-5.845	-6.170	-6.281	-6.712
2.0 Toevoegingen aan reserves	313	0	0	1.200	0	0	0
2.0 Onttrekkingen aan reserves	652	145	145	1.453	343	176	173
Saldo mutatie reserves	339	145	145	253	343	176	173
Saldo na bestemming programma 2	-4.593	-5.810	-5.905	-5.591	-5.827	-6.106	-6.539

Financiële impact

Het saldo na bestemming in Programma 2 Wonen, bedrijven en recreëren, gestegen met € 314.000 ten opzichte van de actuele begroting 2024 tot negatief € 5.591.000.

Hieronder een toelichting op de belangrijkste mutaties:

Specifieke uitkeringen

De toevoeging aan de baten en lasten in 2025 en verder, door specifieke uitkeringen voor programma 2, bedraagt € 0,5 miljoen, € 0,5 miljoen, € 139.000 en € 106.000. Dit is hieronder toegelicht in de tabel. Te zien is dat het met name de thema's milieu en water betreft.

Tabel 3.2 Specifieke uitkeringen programma 2

Bedragen x € 1.000

Specifieke uitkeringen	Thema	2025	2026	2027	2028
C55 Aanpak energie armoede	2.4 Milieu	81	-	-	-
C94 Regeling SPUK Lokale aanpak isolatie	2.1 Wonen en bouwen	60	210	-	-
IenW E44B Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027	2.6 Water	105	105	-	-
IenW E84 Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023	2.2 Openbare ruimte	33	33	33	-
EZK F28 Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat-en energiebeleid (CDOKE)	2.4 Milieu	209	106	106	106

Specifieke uitkeringen	Thema	2025	2026	2027	2028
Specifieke uitkeringen programma 2		488	454	139	106

Riolering (thema water)

De verhoging wordt veroorzaakt door het positieve saldo van dotaties en onttrekkingen die gebaseerd op het Plan Stedelijk Water 2023-2027 (PSW). Dit plan anticipeert op de veranderende weersextremen en zorgt daarnaast voor dat de basis op orde blijft. In dit plan wordt invulling gegeven aan de verplichting om vanuit de Wet Milieubeheer (artikel 4.22) om riool- en watertaken vast te leggen. Door middel van rioolheffing wordt de voorziening op peil gehouden om jaarlijks de investeringen te kunnen financieren. Voor toekomstige investeringen wordt tijdig begonnen met het verhogen van tarieven.

Afval

Uit de ontwerpbegroting 2025-2028 van Blink, eerder in het jaar door de raad vastgesteld, is gebleken dat de kosten van de afvalinzameling en verwerking zijn toegenomen. De toename in kosten wordt veroorzaakt door indexatie van 4,4% en de stijging in loonkosten bij Blink.

Personeelsbudget in programma 1, 2 en 3

De organisatie ziet zich gesteld voor bijzondere uitdagingen. Aan de ene kant moet worden geconstateerd, dat op het vaste personeelsbudget middelen onbenut blijven (onder andere vanwege krapte op de arbeidsmarkt). In incidentele gevallen en voor de korte termijn kan dat worden opgevangen met interim-krachten, die daarmee beslag leggen op het vrijvallende budget. Daarnaast dient de aandacht uit te gaan naar een evenwichtige opbouw van de organisatie, die aansluit bij het (wettelijke) en door uw raad gewenste takenpakket. Met name dat laatste vergt een versterking van de bedrijfsvoering al dan niet in A2-verband.

Deze complexe materie vraagt om een grondige analyse die de komende maanden zal worden uitgevoerd. Wij hopen en verwachten begin 2025, doch uiterlijk in de kadernota 2025 met een voorstel richting uw raad te komen.

Programma 3: Samen leven en participeren

Welke ontwikkelingen willen we realiseren (raadsprogramma)

Samen met inwoners en organisaties ontwikkelen wij een duurzaam leefbare samenleving. Een sociale leefomgeving waarin we ontmoeting stimuleren en ondersteunen en waar iedereen naar vermogen mee kan doen en inwoners betrokken zijn bij elkaar. Daarbij benutten we de creativiteit en de krachten die er in de verschillende dorpskernen of wijken (samenkracht) zijn en sluiten we aan bij wat er speelt en nodig is. We pakken onze rol als verbinder en ondersteuner en nodigen inwoners uit om samen met ons te werken aan leefbare kernen. De rol van de gemeente is aanvullend op dat wat inwoners zelf kunnen. Daarbij denken we vanuit kansen en mogelijkheden.

Ten aanzien van het bestendigen van de sociale cohesie en levendige kernen willen we de volgende ontwikkelingen realiseren uit het raadsprogramma:

- Versterken van ontmoeting met dorpshuizen en de bibliotheek als spil en ruimte voor en faciliteren van eigen initiatieven van inwoners;
- Borgen/uitbreiden van sportfaciliteiten in Heeze, Leende, Leenderstrip en Sterksel waar jong en oud kunnen bewegen (gezonde leefstijl) en elkaar daarbij kunnen ontmoeten;
- Laagdrempelig signaleren van eenzaamheidsproblematiek;
- Zorgen voor inclusiviteit van mensen met een beperking: toegankelijkheid, gelijkheid, zelfstandigheid (uitvoeren VN-verdrag voor rechten van personen met een handicap);
- Vastleggen cultuurhistorische en beeldbepalende elementen en dorpsgezichten en controle krijgen over het behoud en instandhouding ervan;
- Versterken van programmering van activiteiten (o.a. in de dorpshuizen) voor jongere doelgroepen;
- Jongerenwerk een definitieve en passende plek geven;
- Aandacht voor een gezonde duurzame leeftijdsopbouw van inwoners in de kernen.

We willen dat inwoners volwaardig kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven. Het ontwikkelen, behouden en versterken van de eigen regie staat daarbij altijd centraal. We willen naar een samenleving waar inwoners verantwoordelijk zijn voor de inrichting van hun leven en het heft in eigen handen nemen. Wanneer een inwoner niet zelf, of met hulp van zijn omgeving of netwerk en algemene voorzieningen kan meedoen, kan hij rekenen op passende ondersteuning en waardering. Als het gaat om maatwerk en integraliteit, doen we wat nodig is. We werken aan een duurzame oplossing en sluiten altijd aan bij de mogelijkheden van de inwoner. Onze professionals geven samen met de inwoner vorm aan de ondersteuning, waarbij de inwoner de regie houdt.

Ten aanzien van gezondheid, onderwijs en ontwikkeling willen we de volgende opgaves realiseren uit het raadsprogramma:

- Zorgdragen voor toegankelijke zorg;
- Waardering (div. uitingsvormen + €) en positionering mantelzorgers;
- Inclusiviteit van inwoners, accenten op doelgroepen:
  - Fysieke en mentale ontwikkeling ouderen;
  - Iedereen kan meedoen (minima); organiseer dat als gemeente.
- Versterken digitale vaardigheden (verschillende doelgroep, verschillende aanpak), voorkomen isolatie en digitale tweedeling;
- Zorgen dat iedereen kan meedoen (deel kan uitmaken van de samenleving ondanks eventuele beperkingen/bijzonderheden);
- Aanpakken van situaties waar kinderen in armoede opgroeien en zorgen dat ze blijven meedoen door een actief monitorende rol aan te nemen en vrijwilligers(organisaties) op dit thema op alle mogelijke wijzen ondersteunen;
- Versterken van de inzet binnen het onderwijs op het hebben van een gezonde leefstijl van kinderen (voldoende beweging, gezonde voeding, etc.);
- Breng de vrijwilligersorganisaties in een goede positie; versterk de effectiviteit en efficiëntie door samenwerking mede gemeente & organiseer vooral ook de eigen kracht van inwoners;
- Jongerenwerk preventiever inzetten, met oog voor mentale ontwikkeling jongeren 13-17jr;
- Kansen zoeken om voortijdige schoolverlaters zich te laten ontwikkelen in sectoren waar de behoefte aan arbeidskrachten groot is, zoals in de zorg of binnen Brainport;
- Versterken van de digitale vaardigheden van ouderen, eventueel door hier jongeren voor te vragen en zo direct de ontmoeting tussen jong en oud te bevorderen;

- Ondersteunen van de ingezette lijn om onderwijsaccommodaties (waaronder de Berkenschutse te verduurzamen en te onderzoeken wat er nodig is om de Dirk Heziusschool, op te knappen, te renoveren of nieuwbouw op een andere locatie;
- Vroegtijdige schoolverlaters worden geholpen om alsnog een goede startkwalificatie te behalen, zodat ze een goede start voor hun zelfstandige leven hebben;
- Ondersteunen en stimuleren van een leven lang leren;
- Aandacht voor laaggeletterdheid bij inwoners.

Reguliere werkzaamheden en bestaand beleid

Uiteraard blijven we onze wettelijke taken, verantwoordelijkheden en vastgestelde beleidsplannen uitvoeren, zoals o.a.: maatwerkvoorzieningen Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en Jeugd, leerlingenvervoer, uitvoering participatiewet, inburgering, minimabeleid, subsidies, het ondersteunen van vrijwilligers en organisaties via de Vrijwilligerscentrale. Deze taken staan verder niet expliciet in de begroting benoemd, maar zijn wel financieel vertaald in deze begroting.

Achtergrond en ontwikkelingen

Op 15 januari 2024 heeft de gemeenteraad het beleidsplan sociaal domein 2024 – 2027 vastgesteld. Dit beleidsplan sluit aan bij de doelstellingen uit het raadsprogramma en vormt het strategisch kader voor de (toekomstige) ontwikkelingen en uitdagingen binnen het sociaal domein.

Het maatschappelijk effect dat we met het voorgestelde beleid beogen is dat inwoners zich goed op hun plek voelen in de gemeente Heeze-Leende. Wij streven ernaar dat alle inwoners opgroeien en leven in een kansrijke en inclusieve samenleving. Dit willen we realiseren op basis van drie programmalijnen:

1. Samen sociaal sterk
2. De beweging van Positieve Gezondheid
3. Samen kansen creëren.

Elke programmalijn draagt op eigen wijze bij aan het beoogd effect, en samen vormen ze een integrale aanpak om de gewenste maatschappelijke resultaten te bereiken.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
3.1 Onderwijs	
<p>Als gemeente betekenisvol zijn voor het onderwijs, passend bij de rol van de gemeente.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Samen met de onderwijspartners uitvoering geven aan de Lokaal Educatieve Agenda 2025 – 2028. Deze is in 2024 in gezamenlijkheid opgesteld. • Vanuit het onderwijsachterstandenbeleid, anderstalige leerlingen extra kansen bieden door middel van aanvullende ondersteuning op scholen. • Vanuit het onderwijsachterstandenbeleid voor- en vroegschoolse educatie en een peuterprogramma verzorgen. Ter versterking wordt 1 pilot welke medio 2024 is gestart in 2025 voortgezet: <ul style="list-style-type: none"> - Inzetten van inloopuren van de jeugdverpleegkundigen bij de kinderopvang. Dit om het contact te verbeteren tussen jeugdverpleegkundigen 0-4 jaar van de GGD en de kinderopvangorganisaties (inclusief gastouders). En om de laagdrempeligheid te verhogen zodat signalen/zorgen eerder besproken worden. <p>Deze activiteiten vallen onder de Programmalijn ‘Samen kansen creëren’ van het beleidsplan sociaal domein 2024-2027.</p>
<p>Voorkomen van voortijdig schoolverlaters (vsv) en het bieden van een kansrijke start.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering geven aan het regionaal uitvoeringsprogramma Voortijdig SchoolVerlaters (vsv), zodat vsv'ers alsnog een startkwalificatie halen of op een passende zorg- of arbeidsplek terechtkomen. Vsv'ers worden door doorstroomcoaches proactief benaderd, er

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	<p>vindt een brede intake plaats, persoonlijkheids- en interesses testen worden ingezet en er volgt een loopbaantraject.</p> <p>Deze activiteiten vallen onder de Programmalijn 'Samen kansen creëren' van het beleidsplan sociaal domein 2024-2027.</p>
<p>Digitale vaardigheden ouderen/ volwassenen versterken zodat iedereen mee kan blijven doen in de samenleving. En laaggeletterde inwoners ondersteunen zodat zij mee kunnen doen in de samenleving.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het taalnetwerk Heeze-Leende (Bibliotheek Dommeldal, Cordaad Welzijn, Taalkracht, gemeente Heeze-Leende) biedt ondersteuning aan inwoners bij het verbeteren van taal- en digitale vaardigheden van inwoners. In 2025 willen we extra aandacht besteden aan laaggeletterdheid binnen (jonge) gezinnen. • Stimuleren en (mede) mogelijk maken dat diverse lokale organisaties waaronder de KBO, trainingen digitale vaardigheid aanbieden. <p>Deze activiteiten vallen onder de Programmalijn 'Samen kansen creëren' van het beleidsplan sociaal domein 2024-2027.</p>
<p>Inwoners blijven zich een leven lang ontwikkelen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteunen en stimuleren van een leven lang leren van doelgroepen waar de gemeente een rol heeft. De bibliotheek heeft hierbinnen een sleutelrol. In 2025 versterken we het bibliotheekprogramma op dit vlak. Een voorbeeld is de ontwikkeling van een spreekurenplein in zowel Leende als Heeze. • Aanbieden van volwasseneducatie via Taalkracht voor inwoners, die meerderjarig zijn en niet inburgering plichtig, zodat zij hun basisvaardigheden kunnen verbeteren. Regionaal wordt dit vanuit de Wet Educatie Beroepsonderwijs middelen gefinancierd. <p>Deze activiteiten vallen onder de Programmalijn 'Samen kansen creëren' van het beleidsplan sociaal domein 2024-2027.</p>
<p>Verduurzaming onderwijsaccommodaties.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Op basis van het onderzoek naar een toekomstbestendige huisvesting van de Dirk Heziusschool besluiten hoe we hier invulling aan gaan geven. • Opstellen van een uitvoeringsprogramma voor het "Integrale Huisvesting Plan Onderwijs, Opvang en Zorg" (=IHP).
<p>Combinatiefunctionarissen breed inzetten in de samenleving.</p>	<p>Met betrekking tot de combinatiefunctionarissen sport in het onderwijs is een afbouwregeling vastgesteld die loopt tot en met december 2026. Vanaf 2027 zijn de scholen verantwoordelijk voor het gymonderwijs en de bekostiging daarvan.</p> <p>De inzet van de cultuurcoach is gekoppeld aan de uitvoering van de Cultuur met Kwaliteit regeling 3 (CMK 3) in het basisonderwijs. CMK 3 loopt tot en met schooljaar 2024-2025. Besluitvorming deelname aan CMK 4 wordt voorbereid in 2025.</p> <p>Deze activiteiten vallen onder de Programmalijn 'De beweging naar Positieve Gezondheid' van het beleidsplan sociaal domein 2024-2027.</p>
<p>3.2 Jeugd</p>	
<p>Toegankelijke zorg voor inwoners.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Binnen de jeugdhulpregio Samen voor Jeugd lokaal en regionaal uitvoering geven aan de Hervormingsagenda, Regiovisie en in samenhang met een grotere netwerkorganisatie ook het Toekomstscenario Kind en Gezinsbescherming. Doel van deze meerjarenopgaven is de jeugdzorg en de samenwerking in de keten te verbeteren zodat het jeugdzorgstelsel financieel beheersbaar wordt.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	<ul style="list-style-type: none"> Vanuit Opgroeikracht in de samenwerkende keten van professionals werken we op basis van de vroege signalen aan een laagdrempelig en preventief aanbod van opvoed- en opgroei ondersteuningsaanbod voor onze inwoners. <p>Deze activiteiten vallen onder de Programmalijn 'Samen kansen creëren' van het beleidsplan sociaal domein 2024-2027.</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> Voor het programma Kansrijke Start geven we in de keten van professionals uitvoering aan het bevorderen van de gezondheidsontwikkeling van zwangeren: Fit Zwanger. <p>Deze activiteit valt onder de Programmalijn 'Samen kansen creëren' van het beleidsplan sociaal domein 2024-2027.</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> De overeenkomst met Buurtgezinnen loopt tot medio 2025. We evalueren de inzet van Buurtgezinnen. Naar aanleiding van de evaluatie wordt besloten of en zo ja op welke wijze de gemeente het werken met steungezinnen voor kwetsbare gezinnen voort kan zetten. <p>Deze activiteiten vallen onder de Programmalijn 'Samen sociaal sterk' van het beleidsplan sociaal domein 2024-2027.</p>
<p>Inzetten op versterken mentale gezondheid van jongeren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Samen met het basisonderwijs en onze maatschappelijke partners richten we ons vanuit Opgroeikracht op een preventief aanbod gericht op het versterken van de weerbaarheid van groep 7/8 leerlingen met als doel de jeugdigen zo weerbaar als mogelijk aan de overgang van groep 8 naar de middelbare school te laten starten. Voor de jongeren van 14-23 jaar richten we ons vanuit Opgroeikracht op aansluitende inloopmogelijkheden in het jongerencentrum en werkt het jongerenwerk outreachend om de groep van jongeren die steun nodig hebben bij het volwassen worden. Onze maatschappelijke partners bieden in de week van de mentale gezondheid, vanuit en gericht op de leefwereld van jongeren, een aanbod gericht op het versterken van de mentale kracht. Hierin heeft de gemeente een coördinerende rol. <p>Deze activiteiten vallen onder de Programmalijn 'De beweging naar Positieve Gezondheid' van het beleidsplan sociaal domein 2024-2027.</p>
<p>3.3. Maatschappelijke ondersteuning</p>	
<p>Iedereen kan (blijven) meedoen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoering geven aan de in 2024 vastgestelde inclusieagenda. In 2025 zetten we in op bewustwording bij mensen zonder beperking, uitbreiding van ervaringsdeskundigen, verbetering van de fysieke toegankelijkheid van gebouwen en verbetering van de digitale toegankelijkheid. <p>Deze activiteiten vallen onder de Programmalijn 'Samen kansen creëren' van het beleidsplan sociaal domein 2024-2027.</p> <hr/> <p>Versterken van de mentale en fysieke gezondheid van inwoners, via passende preventieve interventies in samenwerking met maatschappelijke organisaties:</p> <ul style="list-style-type: none"> Voor verschillende doelgroepen ontmoeting organiseren gericht op lotgenotencontact, advies en informatie zoals het geheugenhuis en bijeenkomsten voor (jonge) mantelzorgers. In samenwerking met de KBO het organiseren van een vitaliteitsdag.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	<ul style="list-style-type: none"> Continuering project Maak Rimpels waarin voor de doelgroep senioren het accent op stimuleren van vitaliteit, valpreventie en digitale vaardigheid ligt. Het streven is om in 2025 80 senioren te bereiken. <p>Deze activiteiten vallen onder de Programmalijn 'De beweging naar Positieve Gezondheid' van het beleidsplan sociaal domein 2024-2027.</p> <p>De uitvoering van de acties uit de Woonzorgvisie 2024-2028 die betrekking hebben op het sociaal domein, zoals het verkennen van een pilot voor woonleefcirkels en het bevorderen van bewustwording over langer zelfstandig thuis wonen voor ouderen, worden meegenomen in het uitvoeringsplan sociaal domein.</p>
Het voorkomen en verminderen van eenzaamheidsproblematiek.	<p>Samen met inwoners uit alle kernen en maatschappelijke partners ontwikkelen we initiatieven die de nadruk leggen op ontmoeting in plaats van eenzaamheid. Een goed voorbeeld hiervan is de Week van de Ontmoeting, waarin in alle kernen activiteiten worden georganiseerd die gericht zijn op het bevorderen van contact en verbinding.</p> <p>Deze activiteiten vallen onder de Programmalijn 'De beweging naar Positieve Gezondheid' van het beleidsplan sociaal domein 2024-2027.</p>
Toegankelijke zorg voor inwoners	<p>Van beschermd wonen naar beschermd thuis.</p> <p>De invoering van het woonplaatsbeginsel en het nieuwe verdeelmodel voor beschermd wonen is in 2024 wederom uitgesteld. De nieuwe datum van de invoering is op zijn vroegst 1 januari 2026. De beweging en visie van beschermd wonen en beschermd thuis, blijft leidend in de uitvoering lokaal en binnen de samenwerking in de regio.</p> <p>Voor 2025 staat op de agenda: Indien nodig aanpassing van de verordening Maatschappelijke ondersteuning en eventueel de beleidsregels, per 1 januari 2026.</p>
Waardering en positionering van mantelzorgers.	<p>Ondersteuning en facilitering van mantelzorgers, zoals aangegeven in het GALA - plan voor 2025:</p> <ul style="list-style-type: none"> Uitvoering geven aan mantelzorgwaardering en de mantelzorg-ondersteuning, actief informeren van mantelzorgers over de diverse ondersteuningsmogelijkheden die er zijn in de gemeente onder andere via steunpunt mantelzorg en het sociaal team. Uitvoering geven aan de aanbevelingen, die voortvloeien vanuit de evaluatie mantelzorg 2024. <p>Deze activiteiten vallen onder de Programmalijn Samen kansen creëren van het beleidsplan sociaal domein 2024-2027.</p>
Digitale vaardigheden van inwoners versterken, zodat isolatie en een digitale tweedeling wordt voorkomen	<p>Digitale vaardigheden van ouderen/volwassenen versterken zodat iedereen mee kan blijven doen in de samenleving. Zie thema onderwijs.</p>
3.4 Gezondheid	
Bevorderen en stimuleren van een gezonde leefstijl	<ul style="list-style-type: none"> Inwoners en maatschappelijke organisaties kunnen subsidie aanvragen voor initiatieven die een gezonde leefstijl bevorderen, zoals initiatieven gericht op mentale gezondheid en ontmoeting. Onder voorbehoud van besluitvorming starten we met een tweejarige pilot met het platform Fitcoins van "It's my life" voor specifieke doelgroepen, zoals zwangere vrouwen. Inwoners kunnen digitale fitcoins verdienen door te bewegen en deel te nemen aan gezondheid- en duurzaamheidsactiviteiten. Na twee jaar evalueren we de resultaten en besluiten we of we doorgaan met Fitcoins.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	<ul style="list-style-type: none"> • Door intensiever samen te werken met huisartsen, die vaak als eerste signalen opvangen, kunnen we meer inwoners bereiken en preventieve zorg en welzijnswerk dichterbij de gemeenschap brengen. <p>Deze activiteiten vallen onder de Programmalijn 'De beweging naar Positieve Gezondheid' van het beleidsplan sociaal domein 2024-2027.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Naar aanleiding van het GALA- en IZA-akkoord worden huisartsenpraktijken steeds belangrijkere samenwerkingspartners binnen het sociaal domein. Samen met hen pakken we verschillende thema's op, zoals de doorontwikkeling van "Welzijn op Recept" (als alternatief voor een medisch recept), de aanpak van valpreventie, en het bevorderen van beweging onder inwoners. <p>Deze activiteiten vallen onder de Programmalijn 'De beweging naar Positieve Gezondheid' van het beleidsplan sociaal domein 2024-2027.</p>
<p>Versterken van de inzet binnen het onderwijs op het hebben van een gezonde leefstijl van kinderen (voldoende beweging, gezonde voeding).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Samen met 5 kinderopvanglocaties en 5 basisscholen heeft de gemeente een 3-jarige samenwerking met stichting Het Bewegend Kind. Doel van de samenwerking is de ontwikkeling van de motorische vaardigheden van kinderen op de kinderdagverblijven en basisscholen: het bewegend leren. • Via de GGD monitoren we de gezondheid van onze jeugdigen (zowel binnen als buiten school) en daar waar nodig sluiten we aan met preventieve programma's om gezondheidsachterstanden voor te blijven. <p>Deze activiteiten vallen onder de Programmalijn 'De beweging naar Positieve Gezondheid' van het beleidsplan sociaal domein 2024-2027.</p>
3.5 Participatie	
<p>Een inclusieve arbeidsmarkt: iedereen doet mee, naar eigen kracht en kunnen. Eenieder werkt (naar vermogen) en heeft de nodige middelen van bestaan.</p>	<p>Bij alle uitkeringsgerechtigden waar een re-integratietraject passend is, is deze ingezet. Hiervoor maken wij gebruik van de samenwerking met Ergon en externe partners.</p>
<p>Bestaanszekerheid voor iedereen</p>	<p>Regelingen, dienstverlening en activiteiten voor inkomensondersteuning worden gepromoot bij de doelgroep en externe partners.</p>
<p>Iedere nieuwkomer een goede basis bieden zodat er een onafhankelijk toekomstperspectief is.</p>	<p>In 2025 bieden we een duaal traject aan waarbij leren en participeren wordt gecombineerd. De nieuwkomers worden begeleid in samenwerking met partners en periodiek monitoren we de voortgang.</p>
3.6 Dorpshuizen	
<p>Versterken van ontmoeting, met dorpshuizen en de bibliotheek als spil en ruimte voor en faciliteren van eigen initiatieven van inwoners.</p>	<p>In 2025 gezamenlijk met de besturen dorpshuizen blijven werken aan de ontwikkeling van een bedrijfsvoering die een balans creëert tussen maatschappelijke meerwaarde en kosten. Dit betreft een langdurig traject waarbij, op basis van samenwerking met de besturen en door middel van gedegen analyses en verdiepende gesprekken, stappen worden gezet naar een toekomstbestendige situatie voor de dorpshuizen.</p>
3.7 Sport	
<p>Borgen/uitbreiden van faciliteiten in de kernen waar jong en oud kunnen bewegen (gezonde leefstijl) en elkaar kunnen ontmoeten.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerking met De Verschilmaker. Een project gericht op het aanmoedigen en inspireren van sportief gedrag, respect voor elkaar en de ontwikkeling van doeltreffend vrijwilligersbeleid dat aansluit bij de behoeften van de vereniging, maar ook het gemeentelijk sport-

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	en jeugdbeleid. Doel is het project in 2025 gezamenlijk mogelijk te maken voor alle sportverenigingen in gemeente Heeze-Leende. <ul style="list-style-type: none"> • Het realiseren van een gemeenschappelijke accommodatie voor hockey- en voetbalvereniging (Plan Lambrek). • De bouw van gymzaal Weibossen afronden. Deze activiteiten vallen onder de Programmaliijn 'De beweging naar Positieve Gezondheid' van het beleidsplan sociaal domein 2024-2027.
3.8 Cultuur	
Versterken van samenhang, uitstraling en behoud van cultuurhistorische elementen, beeldbepalende objecten en waardevolle dorpsgezichten.	<ul style="list-style-type: none"> • Vastleggen van cultureel erfgoed en hiermee controle krijgen over het behoud en instandhouding ervan; • Opstellen van cultuurhistorische & ruimtelijke visies van de dorpskernen van Leende, Sterksel, Leenderstrijp en omliggende buurtschappen. • Actualiseren digitale erfgoedkaart uit 2012. • Opstellen beleidsnota Erfgoed met regels voor het uitvoeringsplan duurzaam behoud en ontwikkeling cultureel erfgoed.

Investerings (projecten)

Tabel 4.0 Investerings (projecten) en kapitaallasten

Bedragen x € 1.000

Thema	Omschrijving	Jaar afronding project	Bedrag	Kapitaallasten			
				Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
3.1	Huisvesting Dirk Heziusschool	2025	3.674	0	2	2	2
3.7	Nieuwbouw gymzaal Heeze	2025	2.369	2	95	95	94
3.7	Isoleren gevels gymzaal Leenderstrijp	2026	85	0	0	5	5
3.7	Pompenmaker PO	2026	190	0	0	16	15
3.7	Pompenmaker PO levensduur verl	2026	270	0	0	15	15
3.6	Aankoop dorpshuis het Perron	2025	1.400	0	77	76	75
			7.988	2	174	209	206

Een totaaloverzicht van de te activeren investeringen treft u aan in de bijlage *Investeringsplanning 2025-2028*.

Voor de omslagrente is gerekend met 1,5%. Er is meerjarig uitgegaan van een te betalen rentepercentage van 4,0% voor de aan te trekken leningen om de investeringen te bekostigen. Dit leidt ten opzichte van begroting 2024 tot een stijging van de omslagrente met 0,4% en ten opzichte van de jaarrekening 2023 met 0,85%. Doordat de (omslag)rente wordt toebedeeld aan de boekwaarde van alle activa is het effect van een stijgende rente per activum lager dan de werkelijke rente.

Wat mag het kosten?

Tabel 4.1 Saldo na bestemming programma 3

Bedragen x € 1.000

Thema	Rekening 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijzigingen 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
3.1 Onderwijs	1.846	1.867	1.867	1.839	1.877	1.877	2.086
3.2 Jeugd	4.362	4.848	4.848	4.689	4.507	4.572	4.642
3.3 Maatschappelijke ondersteuning	4.298	4.593	4.624	4.892	4.860	4.858	4.935
3.4 Gezondheid	764	700	785	927	924	890	910
3.5 Participatie	5.015	4.380	4.395	9.842	6.118	4.396	4.432
3.6 Dorpshuizen	957	1.101	1.101	1.435	1.335	1.234	1.132
3.7 Sport	636	1.114	1.195	1.283	1.459	1.429	1.448
3.8 Cultuur	766	641	641	788	617	621	628
Totaal lasten	18.644	19.243	19.457	25.695	21.698	19.876	20.212
3.1 Onderwijs	317	368	368	450	429	352	358
3.2 Jeugd	37	0	0	0	0	0	0
3.3 Maatschappelijke ondersteuning	86	49	96	97	86	52	53
3.4 Gezondheid	69	0	85	85	64	0	0
3.5 Participatie	2.473	2.035	2.035	6.816	3.139	2.228	2.228
3.6 Dorpshuizen	129	114	114	200	203	206	208
3.7 Sport	243	130	211	214	207	141	144
3.8 Cultuur	28	5	5	130	21	21	21
Totaal baten	3.382	2.700	2.913	7.991	4.149	3.000	3.013
Saldo voor bestemming	-15.262	-16.544	-16.544	-17.704	-17.548	-16.876	-17.200
3.0 Toevoegingen aan reserves	339	0	0	0	0	0	0
3.0 Onttrekkingen aan reserves	122	453	453	978	810	45	45
Saldo mutatie reserves	-217	453	453	978	810	45	45
Saldo na bestemming programma 3	-15.479	-16.091	-16.091	-16.727	-16.739	-16.830	-17.155

Financiële impact

Het totale saldo na bestemming in Programma 3 Samen leven en participeren daalt met € 636.000 ten opzichte van de actuele begroting 2024 tot negatief € 16.727.000. De lasten zijn hoger dan de baten.

Hieronder volgt een toelichting op de belangrijkste mutaties:

Specifieke uitkeringen

De toevoeging aan de baten en lasten in 2025 en verder, door specifieke uitkeringen, bedraagt € 4,9 miljoen, € 1,1 miljoen, € 16.000 en € 16.000. Dit is hieronder toegelicht in de tabel.

Tabel 4.2 Specifieke uitkeringen programma 3

Bedragen x € 1.000

Specifieke uitkeringen	Thema	2025	2026	2027	2028
D8 Specifieke uitkering Onderwijsachterstandenbeleid	3.1 Onderwijs	82	82	-	-
A16 Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	3.5 Participatie	2.390	994	-	-
B2 Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek 2021	3.5 Participatie	12	-	-	-
TGO Opvang asielzoekers	3.5 Participatie	2.321	-	-	-
C92 Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	3.8 Cultuur	16	16	16	16

Specifieke uitkeringen		Thema	2025	2026	2027	2028
D23	SPUK Bieb	3.8 Cultuur	110	-	-	-
Specifieke uitkeringen programma 3			4.931	1.092	16	16

Indexering

In de kadernota is aangegeven, dat de indexering van de tarieven niet is meegenomen en financieel vertaald in de kadernota en dat we dit meenemen in het begrotingsproces. Gemeenten zijn verplicht om reële tarieven te bieden voor de zorg die ingekocht wordt en daar past bij een reël indexeringspercentage. Zowel voor de tarieven maatwerkvoorzieningen als de subsidiepartners is dit nu verwerkt in de begroting.

Jeugd

Sinds 2021 zien we, dat het aantal cliënten in landelijke zorg fors is toegenomen. Landelijke zorg betreft hoog specialistische jeugdhulp. De VNG koopt deze zorg voor alle gemeenten in. Structurele bijstelling van deze begrotingspost is gebeurd in deze meerjarenraming. Vanaf 2025 is het beschikbare budget voor landelijke jeugd verhoogd met € 218.000 met indexatie vanaf 2026. Ook is voor Veilig Thuis en combinatie jeugdzorg extra budget ter beschikking gesteld van € 50.000 respectievelijk € 60.000.

De taakmutatie voor de hervormingsagenda is voor 2025 gedeeltelijk afgeraamd. Er vindt een structurele besparing plaats van € 60.000 in 2025 en vanaf 2026 € 120.000 voor indicatiestelling jeugdhulp doordat we dit in eigen beheer gaan organiseren.

Sociale cohesie / accommodaties

Om invulling te geven aan het deel van het raadsprogramma dat gaat over het bestendigen van de sociale cohesie vindt een oriëntatie plaats waarbij nader wordt gekeken of en welke versterking nodig is ten aanzien van ontmoeting via dorpshuizen. Vooruitlopend op nadere besluitvorming door de raad is een voorlopige raming meegenomen van € 300.000 in 2025 aflopend naar € 100.000 in 2027. Vanwege aankomende geplande aankoop van 't Perron vervalt het verstrekken van huursubsidie vanaf 2025.

Personeelsbudget in programma 1, 2 en 3

De organisatie ziet zich gesteld voor bijzondere uitdagingen. Aan de ene kant moet worden geconstateerd, dat op het vaste personeelsbudget middelen onbenut blijven (onder andere vanwege krapte op de arbeidsmarkt). In incidentele gevallen en voor de korte termijn kan dat worden opgevangen met interim-krachten, die daarmee beslag leggen op het vrijvallende budget. Daarnaast dient de aandacht uit te gaan naar een evenwichtige opbouw van de organisatie, die aansluit bij het (wettelijke) en door uw raad gewenste takenpakket. Met name dat laatste vergt een versterking van de bedrijfsvoering al dan niet in A2-verband.

Deze complexe materie vraagt om een grondige analyse die de komende maanden zal worden uitgevoerd. Wij hopen en verwachten begin 2025, doch uiterlijk in de kadernota 2025 met een voorstel richting uw raad te komen.

3. Paragrafen

Paragraaf lokale heffingen

Algemeen

De lokale heffingen vormen een belangrijk deel van de inkomsten van de gemeente. We gaan in deze paragraaf in op de lokale heffingen en lichten het kwijtscheldingsbeleid toe. We bieden de belastingverordeningen gelijktijdig met de begroting aan bij de raad.

Er wordt bij de lokale heffingen onderscheid gemaakt tussen zuivere belastingen, heffingen en retributies:

- De zuivere belastingen behoren tot de algemene dekkingsmiddelen en dienen ter uitvoering van collectieve vormen van dienstverlening, maar ook individuele vormen van dienstverlening zonder een duidelijke relatie tussen dienstverlening en belasting.
- De heffingen dienen ter dekking van de kosten voor de uitvoering van publiekrechtelijke dienstverlening. Dat houdt in dat de burger ook moet betalen als hij de dienst niet wenst. Voorbeelden van heffingen zijn de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. De opbrengst van de heffingen mag niet meer bedragen dan de kosten die de gemeente hiervoor maakt.
- De retributies zijn vergoedingen voor individuele dienstverlening van typische overheidsdiensten van publiekrechtelijke aard. Voorbeelden hiervan zijn de leges voor paspoort en rijbewijs.

Uitgangspunten (beleid)

De beleidsuitgangspunten met betrekking tot de lokale heffingen zijn:

- Indien mogelijk geen lastenverhoging voor inwoners en bedrijven.

Opbrengstenraming belastingen en heffingen

In het volgende overzicht zijn de ramingen van de belastingopbrengsten en heffingen voor 2025 weergegeven.

Tabel 5.0 Gemeentelijke belastingheffing

Bedragen x € 1.000

Gemeentelijke belastingheffing	Rekening 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijzigingen 2024	Begroting 2025
Onroerendezaakbelastingen (OZB)	4.205	4.444	4.444	5.132
Afvalstoffenheffing	1.592	1.669	1.669	1.845
Rioolheffing	2.222	2.697	2.697	2.733
Leges	818	585	585	597
Lijkbezorgingsrechten	39	2	2	2
Toeristenbelasting	303	312	312	395
Totaal	9.179	9.709	9.709	10.704

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

Onroerendezaakbelastingen worden geheven van eigenaren van onroerende woningen en niet-woningen en van gebruikers van onroerende niet-woningen. De eigenaar/gebruiker op 1 januari van enig jaar is belastingplichtig voor het gehele jaar. Grondslag is de waarde van de onroerende zaak die is vastgesteld met een WOZ-beschikking (WOZ: waardering onroerende zaken). Voor het belastingjaar 2025 geldt de waarde van de onroerende zaak per 1 januari 2024.

Voor de waardeontwikkeling van onroerend goed verwachten we een gemiddelde waardestijging van woningen van 3,5% en houden we rekening met een waardestijging van 1,25% bij niet-woningen.

Omdat de waarde van de woningen naar verwachting stijgt, betekent dit dat de tarieven van de onroerendezaakbelasting voor woningen naar beneden worden bijgesteld.

In de volgende tabel volgen de tarieven voor de verschillende categorieën. Het tarief wordt bepaald op basis van de totale te verwachten WOZ-waarde per categorie in relatie tot geraamde opbrengst per categorie. Aangezien de verwachte WOZ-waardeontwikkeling per categorie verschilt zien we dit ook terug in de procentuele mutaties.

Tabel 5.1 Tarieven onroerendezaakbelastingen

Tarief	Rekentarief algemene uitkering *	Gemeentetarief 2025	Gemeentetarief 2024	Procentuele mutatie
Woningen eigenaren	0,0914%	0,0928%	0,0930%	-1,94%
Niet-woningen eigenaren	0,3079%	0,2051%	0,1935%	2,84%
Niet-woningen gebruikers	0,2342%	0,1717%	0,1714%	-8,75%

*Meicirculaire gemeentefonds 2024

De opbrengsten uit onroerendezaakbelastingen zijn als volgt opgebouwd:

Tabel 5.2 Opbrengsten onroerendezaakbelastingen

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijzigingen 2024	Begroting 2025
Woningen eigenaren	2.938	3.155	3.155	3.337
Niet-woningen eigenaren	738	768	768	813
Niet-woningen gebruikers	529	521	521	587
Totaal	4.205	4.444	4.444	4.738

De opbrengsten zijn ten opzichte van de primitieve begroting 2024 toegenomen. Deze toename wordt verklaard door de indexering met 4%. Ook is er rekening gehouden met de te verwachten areaaluitbreiding.

Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten

De afvalstoffenheffing is een vergoeding van het ophalen en verwerken van huishoudelijk afval. De reinigingsrechten worden in rekening gebracht voor het ophalen en verwerken van bedrijfsafval dat naar aard, omvang en samenstelling gelijk is te stellen aan huishoudelijke afvalstoffen. Uitgangspunt bij de bepaling van de tarieven is een kostendekkendheid van 100%. De opbrengsten mogen op begrotingsbasis niet hoger zijn dan de kosten. Zoals uit de volgende opstelling blijkt wordt dit uitgangspunt met een begrote kostendekkendheid van 100% gehaald.

Tabel 5.3 Kostendekkendheid afvalstoffenheffing

Bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing	Rekening 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijzigingen 2024	Begroting 2025
Kosten taakveld 7.3 afval 100%	1.828	1.517	1.517	1.692
Inkomsten taakveld 7.3 afval (excl. heffingen)	525	241	241	228
Netto kosten taakveld	1.303	1.277	1.277	1.464
Aanvullend toe te rekenen kosten:				
Overhead	89	93	92	99
BTW exploitatie	298	300	300	331
Totale kosten	1.689	1.669	1.669	1.894
Opbrengst heffing	1.592	1.669	1.669	1.845
Dekking	94%	100%	100%	97%

De lasten voor ophalen en verwerken van afval nemen toe met 13%.

Bij de berekening van de tarieven voor deze heffing is gekozen voor tariefdifferentiatie (diftar). Degene die meer afval laat ophalen, moet ook meer betalen. Het tarief is opgebouwd uit twee delen. Het eerste deel, het vastrecht, is voor iedereen gelijk. Het tweede deel is variabel. In de volgende tabel zijn de tarieven vermeld.

Tabel 5.4 Tarieven afvalstoffenheffing

Bedragen x € 1

Tarief	Begroting 2024	Begroting 2025
Vastrecht per maand	€ 11,67	€ 13,25
Container van 40 liter restafval per lediging	€ 5,05	€ 5,05
Container van 140 liter restafval per lediging	€ 12,65	€ 12,65
Container van 240 liter restafval per lediging	€ 22,75	€ 22,75
Container van 25 liter gft-afval per lediging	€ 1,90	€ 1,90
Container van 140 liter gft-afval per lediging	€ 1,90	€ 1,90
Container van 240 liter gft-afval per lediging	€ 3,00	€ 3,00
Ondergronds	€ 1,90	€ 1,90

Rioolheffing

Eigenaren van eigendommen die direct of indirect zijn aangesloten op de gemeentelijke riolering dragen bij in de kosten daarvan. Hiermee betalen we de kosten van inzameling en het transport van afvalwater en hemelwater en de zuivering. Uitgangspunt bij de bepaling van de rioolheffing is een 100% kostendekkend tarief.

Kosten die direct of indirect te maken hebben met de riolering kunnen via de rioolheffing worden verhaald. De kosten bestaan uit kapitaallasten, de directe en indirecte exploitatiekosten zoals reiniging, inspecties en reparaties. Ook toekomstige uitgaven zoals vervangingen worden bij de bepaling van de te dekken kosten betrokken.

Het Plan Stedelijk Water 2023-2027 (PSW), met voorkeurscenario "klimaatadaptief en robuust", is met bijbehorend investeringsprogramma in 2023 vastgesteld door de gemeenteraad. Tegelijkertijd is besloten om een alternatieve aanpak voor bepaling van de rioolheffing in beeld te brengen en de tarieven 2024 en verder daarop te baseren.

Voor de alternatieve aanpak zijn 3 heffingssystematieken onderzocht:

1. Huidige heffingssystematiek van waterverbruik handhaven;
2. Verbeterde heffingssystematiek van waterverbruik;
3. Heffing op basis van WOZ-waarde.

Het optimaliseren van de bestaande heffingssystematiek waterverbruik (nr. 2) heeft de voorkeur gekregen, omdat deze het meest realistisch is en het beste aansluit bij de uitgangspunten "de sterke schouders dragen de zwaarste lasten", "de vervuiler betaalt" en het spaarzaam omgaan met drinkwater.

In de volgende tabel zijn de tarieven vermeld.

Tabel 5.5 Tarieven rioolheffing

Bedragen x € 1

Tarief per jaar	Begroting 2024	Begroting 2025	Procentuele mutatie
Tarief bij een waterverbruik van minder dan 50 m3 per jaar	€ 252,60	€ 257,64	2,00%
Tarief bij een waterverbruik van 51 m3 tot 100 m3 per jaar	€ 296,40	€ 302,28	2,00%
Tarief bij een waterverbruik van 101 m3 tot 150 m3 per jaar	€ 375,00	€ 382,56	2,00%
Tarief bij een waterverbruik van 151 m3 tot 200 m3 per jaar	€ 434,52	€ 443,16	2,00%
Tarief bij een waterverbruik van 201 m3 tot 500 m3 per jaar *	€ 477,60	€ 487,20	2,00%

- Indien in een belastingtijdvak meer dan 500 m3 wordt afgevoerd, is boven het in de tabel genoemde verschuldigde bedrag bij een waterverbruik tot 500 m3 een recht verschuldigd van € 39,80 per maand van het belastingtijdvak, voor elke hoeveelheid van 500 m3 of gedeelte daarvan waarmee de hoeveelheid van 500 m3 wordt overschreden.

Zoals uit de volgende opstelling blijkt wordt op begrotingsbasis een kostendekkendheid van 100% gehaald.

Tabel 5.6 Kostendekkendheid rioolheffing

Bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid rioolheffing	Rekening 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijzigingen 2024	Begroting 2025
Kosten taakveld 7.2 riolering 100%	1.745	2.258	2.258	2.506
Inkomsten taakveld 7.2. riolering (excl. heffingen)	208	194	194	200
Netto kosten taakveld	1.537	2.064	2.064	2.305
Aanvullend toe te rekenen kosten:				
Overhead	244	267	269	334
BTW exploitatie	122	115	115	127
BTW investeringen	285	282	282	89
Totale kosten	2.188	2.728	2.730	2.855
Opbrengst heffing	2.222	2.697	2.697	2.733
Dekking	102%	99%	99%	96%

Leges

Voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor het leveren van een dienst worden leges geheven. De legestarieven zijn vastgelegd in de tarieventabel behorende bij de legesverordening. De tarieventabel is in de volgende titels verdeeld:

- Algemene dienstverlening.
- Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning.
- Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn.

Per titel mogen de gezamenlijke baten uit de te heffen leges niet hoger zijn dan de geraamde lasten van alle onder de betreffende titel benoemde activiteiten.

Algemene dienstverlening (titel 1)

Bij aanvragen voor producten vallende onder deze titel moet worden gedacht aan huwelijken, rijbewijzen, uittreksels burgerlijke stand etc. De berekening van de kostendekkendheid van de tarieven is in het volgende overzicht opgenomen.

Tabel 5.7 Kostendekkendheid Algemene dienstverlening (leges titel 1)

Bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid Algemene dienstverlening (leges titel 1)	Rekening 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijzigingen 2024	Begroting 2025
Kosten taakveld 0.2 burgerzaken (excl. Incidentele lasten)	583	686	686	866
Inkomsten taakveld 0.2 burgerzaken (excl. heffingen)	0	0	0	0
Netto kosten taakveld	583	686	686	866
Aanvullend toe te rekenen kosten:				
Overhead	389	524	529	776
Totale kosten	972	1.211	1.216	1.642
Opbrengst heffingen taakveld burgerzaken	206	171	171	175
Dekking	21%	14%	14%	11%

Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning (titel 2)

Onder deze titel zijn de producten voor de omgevingsvergunning opgenomen. De berekening van de kostendekkendheid van de tarieven is in het volgende overzicht opgenomen.

Tabel 5.8 Kostendekkendheid fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning (leges titel 2)

Bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning (leges titel 2)	Rekening 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijzigingen 2024	Begroting 2025
Kosten taakveld 8.3 Wonen en Bouwen	1.542	1.902	1.997	2.105
Inkomsten taakveld 8.3 Wonen en Bouwen	116	72	72	54
Netto kosten taakveld	1.426	1.830	1.925	2.051
Aanvullend toe te rekenen kosten:				
Overhead	636	972	1.092	1.247
Totale kosten	2.062	2.802	3.017	3.298
Opbrengst heffingen taakveld 8.3 Wonen en Bouwen	493	355	355	363
Dekking	24%	13%	12%	11%

Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn (titel 3)

Onder deze titel zijn onder meer de tarieven opgenomen voor aanvragen met betrekking tot horeca, organiseren evenementen of markten en kinderopvang.

Lijkbezorgingsrechten

Voor het begraven en/of het plaatsen van een urn of asbus op de algemene gemeentelijke begraafplaats worden lijkbezorgingsrechten geheven. De tarieven zijn vastgelegd in de tarieventabel behorende bij de verordening lijkbezorgingsrechten.

Tabel 5.9 Kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten

Bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten	Rekening 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijzigingen 2024	Begroting 2025
Kosten taakveld 7.5 Begraafplaatsen en crematoria	10	10	10	3
Inkomsten taakveld 7.5 Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0
Netto kosten taakveld	10	10	10	3
Aanvullend toe te rekenen kosten:				
Overhead	3	5	5	0
Totale kosten	13	14	15	3
Opbrengst taakveld 7.5 Begraafplaatsen en crematoria	39	2	2	2
Dekking	288%	12%	12%	67%

Toeristenbelasting

De toeristenbelasting is een algemene belasting waarvan de opbrengsten ten gunste komen aan de algemene middelen van de gemeente. De inkomsten uit deze belasting mag de gemeente dus naar eigen inzicht aanwenden. De toeristenbelasting wordt geheven voor het houden van verblijf met overnachten tegen een vergoeding in welke vorm dan ook, van personen die niet als ingezetene in de gemeentelijke basisadministratie van de gemeente Heeze-Leende zijn ingeschreven.

Het betreft dus niet alleen toeristen, maar ook personen die onder andere voor hun werk tijdelijk verblijven binnen de gemeente Heeze-Leende. Belastingplichtige is degene die gelegenheid tot verblijf biedt. Deze verhaalt de belasting op degene die verblijf houdt.

De tarieven worden verhoogd ten opzichte van 2024. De tarieven sluiten aan bij de gehanteerde tarieven van de buurgemeenten. Het tarief per persoon per overnachting is in 2025 € 1,88. In afwijking hiervan geldt voor hotels en conferentiecentra een tarief van € 2,00 per overnachting, voor campings € 1,25 per overnachting en voor groepsaccommodaties € 1,06 per persoon per overnachting.

Overzicht lastendruk

De voorgestelde tarieven leiden tot de volgende belastingdruk. In deze berekening zijn alleen die belastingen betrokken die nagenoeg voor iedereen van toepassing zijn (onroerendezaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing). De heffingen die een specifieke belastingplicht hebben zijn uitgesloten.

Tabel 5.10 Lastendruk

Bedragen x € 1

Lokale lastendruk	2025	2024	Mutatie	Procentuele mutatie
Afvalstoffenheffing	€ 236	€ 216	€ 20	9,3%
Rioolheffing (bij een waterverbruik van 101-150 m3)	€ 383	€ 375	€ 8	2,0%
Onroerendezaakbelasting eigenaar woning	€ 438	€ 421	€ 17	4,0%
Totaal lastendruk huishouden zonder eigen woning	€ 619	€ 591	€ 28	4,7%
Totaal lastendruk huishouden met eigen woning	€ 1.057	€ 1.012	€ 44	4,4%

1) Aan gegevens in deze tabel kunnen geen rechten worden ontleend.

Toegepaste uitgangspunten bij berekening lokale belastingdruk:

- Afvalstoffenheffing is gebaseerd op gemiddeld 7,8 ledigingen van de Gft-container (140 liter) per jaar en 4,9 keer restafval (140 liter);
- De rioolheffing is op basis van een waterverbruik van 101 tot 150 m3 per jaar;
- Bij de berekening van de onroerendezaakbelasting 2025 met waarde peildatum 1 januari 2024 ten opzichte van belastingjaar 2024 met waarde peildatum 1 januari 2023 is uitgegaan van een taxatiewaardestijging woningen van 3,5% en een tarief van 0,0912%. De gemiddelde waarde van een woning in Heeze-Leende met waarde peildatum 1 januari 2024 wordt hier geraamd op € 469.000 (2023: € 453.000);
- De lastendruk van een 'gemiddeld huishouden' is in 2025 hoger dan in 2024. Dat wordt veroorzaakt door de stijging van alle drie de heffingen.

Kwijtscheldingsbeleid

Inwoners met een laag inkomen kunnen in aanmerking komen voor kwijtschelding van de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Bij de invordering van de overige gemeentelijke heffingen wordt geen kwijtschelding verleend.

De gemeente hanteert het uitgangspunt dat inwoners met een inkomen van 100% van de bijstandsnorm in aanmerking moeten kunnen komen voor kwijtschelding, tenzij sprake is van een vermogen dat hoger is dan het wettelijke normbedrag.

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft inzicht in de robuustheid en weerbaarheid van de gemeentelijke begroting. Het weerstandsvermogen is de relatie tussen bekende risico's en de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit bestaat uit de mogelijkheden en de middelen die de gemeente heeft (of kan hebben) om onvoorziene kosten op te vangen. In hoeverre de gemeente in staat is om financiële tegenvallers op te vangen hangt af van:

- De risico's met mogelijke financiële gevolgen die de gemeente loopt. Deze bepalen het benodigde weerstandsvermogen;
- De middelen die de gemeente vrij kan maken om risico's op te vangen. Deze bepalen de beschikbare weerstandscapaciteit.

In deze paragraaf worden de belangrijkste risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit in beeld gebracht en wordt het weerstandsvermogen van de gemeente bepaald.

Uitgangspunten (beleid)

De risico's worden bij de begroting en de jaarrekening geïnventariseerd en geactualiseerd. Ook bij de tussentijdse besluitvorming worden de risico's in beeld gebracht en, voor zover er risico's aanwezig zijn, worden deze benoemd en gekwantificeerd. Indien mogelijk worden beheersmaatregelen getroffen. Door al in een vroeg stadium na te denken over de mogelijke risico's van bepaald beleid zijn deze nog te voorkomen of kunnen eventuele ongewenste gevolgen worden beperkt. Risicomanagement is voor de gemeente geen doel op zich, maar is een hulpmiddel bij het bereiken van de gemeentelijke doelen.

De gemeente Heeze-Leende wil een structureel financieel gezonde organisatie zijn. Daarom wordt uitgegaan van een verantwoord financieel beleid als fundament voor een gezond weerstandsvermogen. In de uitvoering worden hierbij de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Een reëel en structureel sluitende (meerjaren)begroting;
- Onderhoudsvoorzieningen van voldoende omvang;
- Beheerste ontwikkeling van lokale lasten (indien mogelijk geen lastenverhoging voor inwoners en bedrijven);
- De begroting heeft jaarlijks ruimte voor onvoorziene kosten (eenmalig en structureel);
- Een weerstandscapaciteit van voldoende omvang om de risico's op te kunnen vangen.

Risico's

Om de minimale omvang van het weerstandsvermogen te kunnen bepalen is het nodig om de belangrijkste risico's in beeld te brengen. Voor het voorkomen of verminderen van de gevolgen van risico's worden veelal beheersmaatregelen getroffen of zijn middelen geraamd of gereserveerd. Bij de inventarisatie van risico's gaat het dan ook om risico's die reesteren: risico's die niet zijn afgedekt in de exploitatie, waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen en waarvoor we geen bestemmingsreserves hebben gevormd.

Voor de begroting 2024 zijn de risico's geactualiseerd. Hierbij ligt de nadruk op de belangrijkste risico's. Voor elk risico is een inschatting gemaakt van de kans van optreden van het risico en het financiële gevolg als het risico zich daadwerkelijk zou voordoen. Dit resulteert in een risicobedrag.

Risico's met een geringe impact zijn niet afzonderlijk benoemd. Voor het opvangen van de kleinere risico's wordt, evenals in voorgaande jaren, een risicobedrag van € 200.000 aangehouden. Risico's die opgevangen worden door bijvoorbeeld afgesloten verzekeringen, (project)budgetten, voorzieningen of bestemmingsreserves worden niet in deze paragraaf opgenomen.

Overzicht van geïnventariseerde en gekwantificeerde risico's

Tabel 6.0 Op te vangen risico's

Bedragen x € 1.000

Nr.	Risico	Risicobedrag 2025 (november 2024)	Risicobedrag 2026 (november 2024)	Risicobedrag 2027 (november 2024)	Risicobedrag 2028 (november 2024)
1	Garantstelling De Bulders Woningbouw C.V.	400	400	0	0
2	Overige garantstellingen en verstrekte leningen	683	683	683	683
3	Rampenbestrijding bij grote rampen	50	50	50	50
4	Calamiteiten informatiebeveiliging	300	300	300	300
5	Ontbrekende risicoreserves gemeenschappelijke regelingen (o.a. GRSA2 € 204K)	500	500	500	500
6	Levering van aardgas en elektriciteit	50	50	50	50
7	Afhankelijkheid van de wereldmarktprijzen in de methodiek afvalkostendekkendheid	PM	PM	PM	PM
8	Bosonderhoud geschiedt door middel van subsidies en die lopen tot en met 2026	0	0	88	88
9	Jeugdzorg	120	120	120	120
10	Verantwoording subsidievereisten Regiodeal inzake Berkenschutse	1250	1250	1250	
11	Bestendigen sociale cohesie/ accommodaties	PM			
	Totaal grootste risico's	3.353	3.353	3.041	1.791
12	Overige risico's	200	200	200	200
	Totaal risico's	3.553	3.553	3.241	1.991
	Correctie voor het tegelijkertijd optreden van risico's	90%	90%	90%	90%
	Totaal op te vangen risico's	3.198	3.198	2.917	1.792

We gaan ervan uit dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voordoen en om aan dit spreidingsrisico invulling te geven, hanteren we een percentage van 90% over het totaal berekende risicobedrag. Dat brengt het totaal van de risico's voor 2025 op € 3.198.000.

Toelichting op de geïnventariseerde risico's

1. Garantstellingen Bulders woningbouw C.V.

De gemeente Heeze-Leende staat door het verstrekken van een akte van borgtocht 100% garant voor de leningen die De Bulders Woningbouw C.V. heeft aangetrokken voor de aankoop van de gronden van de gemeente. Hier tegenover heeft de gemeente hypothecaire zekerheid op de gronden ontvangen.

De gemeente Heeze-Leende brengt voor de garantstelling een marktconforme vergoeding van 0,55% in rekening bij De Bulders Woningbouw C.V. Over de aangesproken kredietfaciliteit inclusief aangegane leningen zal de financier rente bij De Bulders Woningbouw C.V. in rekening brengen. Om aan bovenstaande uitvoering te kunnen geven dient de directie van de Bulders Woningbouw C.V. deze rentenota's steeds direct aan de gemeente Heeze-Leende beschikbaar te stellen.

De gemeente Heeze-Leende loopt het risico dat de garantstelling door de bank wordt ingeroepen bij de gemeente. Het gaat in totaal om een garantstelling van maximaal € 16 miljoen kredietfaciliteit. Dit kan naar verwachting in 2025 verlaagd worden naar € 4 miljoen kredietfaciliteit. We achten een kans van 10% reëel, zodat het risico van het daadwerkelijk voordoen ligt op € 0,4 miljoen. Daarbij is rekening gehouden met de zekerheden die zijn gesteld.

2. Overige garantstellingen en verstrekte leningen

De gemeente Heeze-Leende staat nog garant voor een drietal leningen van het Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel (afgekort HvO) waarvan de schuldrest eind 2023 nog € 487.000 bedroeg. Dit zijn de lopende hypotheekleningen bij HvO en rechtstreekse verstrekkingen.

Onze gemeente heeft diverse garantstellingen afgegeven en leningen verstrekt om maatschappelijke doeleinden mogelijk te maken. Het risico bestaat dat deze garantstellingen worden aangesproken op het moment dat de organisatie of vereniging/stichting waarvoor de garantstelling is afgegeven niet aan haar betalingsverplichtingen kan voldoen. Ook loopt onze gemeente het risico dat de door haar verstrekte leningen niet kunnen worden terugbetaald. De grootste leningen zijn aan Wocom en stichting HSLnet verstrekt.

Het risico bij de aan Wocom verstrekte leningen met een restschuld op eind 2023 van € 1,4 miljoen is minimaal omdat het door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) gewaarborgde leningen betreft. WSW neemt de betaalverplichtingen voor een lening over wanneer de corporatie (ondanks de voordelige financieringsvoorwaarden) de rente en aflossing op een door WSW geborgde lening niet meer kan betalen. Alleen als WSW deze betaalverplichting niet uit de in de zekerheidsstructuur kan voldoen, moeten rijk en gemeenten bijspringen. WSW is nog nooit aangesproken op de borg en schat het risico van de gemeenten en het Rijk in als zeer klein, of zelfs theoretisch. De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) behartigt de belangen van de gemeenten richting WSW.

In het kader van de financiering van de aanleg van een glasvezelnetwerk in zowel de kernen als in het buitengebied zijn er een aantal leningen met een totaal van 7 miljoen verstrekt aan de Stichting HSLnet. De restschuld van deze leningen bedraagt eind 2023 nog € 5,0 miljoen.

Het beheer en onderhoud en een deel van de exploitatie van het netwerk is ondergebracht bij Simac Techniek uit Veldhoven. Simac Techniek staat (nog gedurende een periode van 3 jaar) garant voor het aflossen van het lening deel van € 4,8 miljoen tot een restschuld van € 2,5 miljoen. Ook is de exploitatie van het glasvezelnetwerk behoudend van opzet en laat de komende 20 jaar voldoende ruimte voor aflossing van de lening en betaling van de rente. De exploitatie draait op dit moment probleemloos en er zijn geen signalen dat dit op korte termijn wijzigt.

Tien procent van alle garantstellingen en leningen samen wordt meegenomen als risico. Ultimo 2023 bedraagt dit € 6,9 miljoen en tien procent daarvan zien we als risico en dit komt neer op € 0,7 miljoen.

3. Rampenbestrijding bij grote rampen

Een incident of ramp is moeilijk te voorspellen. Wat we wel weten is dat een heide- of bosbrand regelmatig voorkomt. In 2010 heeft er een grote heidebrand plaatsgevonden op de Strabrechtse Heide. Een deel van de kosten van de inzet van de brandweer wordt afgewenteld op de gemeente en is niet te verhalen. Deze kosten kunnen aanzienlijk zijn als zich zo'n ramp voordoet (kan oplopen tot € 500.000). De kans hierop is echter gering (10%). We schatten dit risico daarom op € 50.000.

4. Calamiteiten informatiebeveiliging

De gemeente is het afgelopen decennium steeds meer een informatiebeheerder, -gebruiker en -leverancier geworden. Wij verzamelen, beheren en gebruiken informatie over onze inwoners en ondernemers die van belang is voor onze wettelijke dienstverleningstaken. Wij zijn de beheerder van een groot aantal authentieke basisregistraties en leverancier van betrouwbare en beveiligde informatie naar andere overheden. Informatie beheer is daarmee een van onze kerntaken geworden. Onze inwoners en ondernemers moeten er daarbij vanuit kunnen gaan dat wij met die persoonlijke en vertrouwelijke informatie verantwoordelijk omgaan.

De risico's van informatiebeveiliging door bijvoorbeeld hacking, phishing of ongeautoriseerd gebruik van onze systemen of datalekken nemen toe en de mogelijke gevolgen ervan worden ernstiger. Heeze-Leende conformeert zich aan de beveiligingsmaatregelen zoals genoemd in de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid). Via de auditverplichting ENSIA legt de gemeente hierover verantwoording af.

5. Ontbrekende risicoreserves gemeenschappelijke regelingen

Een aantal gemeenschappelijke regelingen heeft geen risicoreserve om mogelijk onverwachte financiële tegenvallers op te kunnen vangen. Het risicobedrag is gesteld op € 0,5 miljoen mede beïnvloed door de gemeenschappelijke regeling van GRSA2 en de lasten die daar doorheen lopen en de geldende verdeelsleutels met gemeente Cranendonck en gemeente Valkenswaard.

6. Levering van aardgas en elektriciteit

Door de voortdurende oorlog tussen Rusland en Oekraïne en de spanningen in het Midden-Oosten blijft de energiemarkt gespannen en grillig. Hierdoor is het moeilijk de prijzen voor elektriciteit en gas op langere termijn in te schatten en dit maakt het begroten van kosten voor de levering gas en elektriciteit lastig. Desondanks is de schommeling van prijzen een regulier onderdeel van de markt geworden en kan het risico verlaagd worden ten opzichte 2024. Het risico kan worden teruggebracht naar € 50.000.

7. *Afhankelijkheid van de wereldmarktprijzen in de methodiek afvalkostendekkendheid*

De tijd is voorbij dat Nederland kan meedeinen op voor ons land gunstige internationale verhoudingen. Het zal kostbare inspanningen moeten plegen om overeind te blijven in een turbulenter, grimmiger wereld die langs drie assen (machtspolen, tonelen van machtsuitoefening, wereldbeelden) fragmenteert. Mogelijk dat het ook het verdienvermogen en de open markten raakt en dat dit de wereldmarktprijzen beïnvloedt.

8. *Bosonderhoud geschiedt door middel van subsidies*

Op dit moment worden de bossen onderhouden door middel van subsidies en deze lopen nog door tot en met 2026 en moeten opnieuw worden aangevraagd. Gemeente Heeze-Leende heeft de verplichting om de gebieden te beheren en onderhouden en zal eventueel op zoek dienen te gaan naar financiële middelen om dit te bekostigen (Bron: Nota *Bossen en Natuurterreinen 2024-2034*).

9. *Jeugdzorg*

Uit het kostprijsonderzoek is gebleken dat het inkooptarief Jeugdzorg Plus binnen de 21 samenwerkende gemeenten erg laag is vergeleken met de landelijke standaard. De aanbieders hebben aangegeven in financiële problemen te komen als de tarieven niet worden verhoogd. De verwachting is daarom dat de tarieven met terugwerkende kracht voor 2024 aangepast worden. De hoogte van het nieuwe tarief is op dit moment nog onzeker. Voor 2025 en verder verwachten we een significante verhoging van het dagtarief. Hierover wordt nog op landsdeelniveau gesproken. De financiële impact hiervan op de begroting is op dit moment nog onduidelijk. Zodra hier meer informatie over is, volgt een voorstel vanuit de regio.

Een van onze subsidiepartners, die jeugdprofessionals levert, heeft aangegeven dat de huidige tarieven vanaf 2025 niet kostendekkend zijn. Op dit moment is niet duidelijk wat de financiële impact is voor 2025, gesprekken hierover lopen nog. Het financieel risico ligt tussen € 60.000 en € 130.000,--. In de begroting is rekening gehouden met 50% van de totale kosten.

10. *Verantwoording subsidievereisten Regiodeal inzake Berkenschutse*

Naar verwachting wordt een bijdrage ontvangen van de Regiodeal voor een financiële bijdrage een Berkenschutse. De hoogte van de bijdrage is nog niet duidelijk. Vanuit de projectgroep wordt aangegeven dat de subsidievereisten fors zijn en ingeval hieraan niet voldaan kan worden, dit financiële gevolgen met zich mee kunnen brengen. Om die reden is de minimale bijdrage die nodig is om het project te bewerkstelligen opgenomen als financieel risico en verdeeld over drie jaar. Ingeval duidelijk wordt dat niet kan worden voldaan aan de subsidievereisten kan gedurende de bouw gezocht worden naar andere subsidieverstrekters.

11. *Bestendigen sociale cohesie/ accommodaties*

Om invulling te geven aan het deel van het raadsprogramma dat gaat over het bestendigen van de sociale cohesie vindt een oriëntatie plaats waarbij nader wordt gekeken of en welke versterking nodig is ten aanzien van accommodaties.

12. *Overige risico's*

Naast bovengenoemde belangrijke risico's heeft onze gemeente ook te maken met andere risico's, zoals renterisico's, bodemverontreiniging, wijzigingen in wetgeving met mogelijk financiële gevolgen, onvoorziene tegenvallers bij verbonden partijen, ontwikkelingen algemene uitkering gemeentefonds (bijvoorbeeld als gevolg van beleidskeuzes van het nieuwe kabinet) en dergelijke. We zien dat projecten die in het verleden zijn vastgesteld soms meerdere jaren zijn doorgeschoven. Redenen van het uitstel zijn divers van aard. Als gevolg van renteontwikkelingen kan dat een budgettair effect hebben. Deze risico's hebben we niet afzonderlijk benoemd en gekwantificeerd, maar hiervoor wordt een jaarlijks gelijkblijvend risicobedrag aangehouden van € 200.000.

Weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden die de gemeente heeft om niet begrote kosten, die onverwacht en substantieel zijn, op te vangen. Hierbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat dit invloed heeft op de uitvoering van taken op het huidige niveau. Structurele weerstandscapaciteit omvat de middelen die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de programma's. De weerstandscapaciteit van de gemeente Heeze-Leende is als volgt opgebouwd:

Tabel 6.1 Beschikbare weerstandscapaciteit

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Algemene reserve	4.947	4.415	6.008
Bestemmingsreserves (vrij besteedbaar)	1.541	1.444	550
Post onvoorzien	15	30	32
Rekeningresultaat voor bestemming/begrotingsruimte (positief saldo)	487	0	43
Stille reserves	0	0	0
Totaal incidentele weerstandscapaciteit	6.990	5.889	6.633
Onbenutte belastingcapaciteit	2.606	2.163	2.174
Totaal structurele weerstandscapaciteit	2.606	2.163	2.174
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	9.596	8.052	8.807

Toelichting op de weerstandscapaciteit

Algemene reserve

De algemene reserve is bestemd voor het afdekken van financiële tegenvallers. Naar verwachting bedraagt de reserve eind 2024 € 4.947.000.

Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves worden door de raad gevormd en hebben een specifieke bestemming gekregen. Indien de raad nog vrij kan besluiten over de bestemming van de reserve, dan kan dit deel worden ingezet voor de beschikbare weerstandscapaciteit.

Post onvoorzien

De post onvoorzien is een buffer voor onvoorziene uitgaven in een jaar. In de exploitatie neemt onze gemeente in de begroting jaarlijks € 32.000 op.

Rekeningresultaat/begrotingsruimte

Het rekeningresultaat is vrij inzetbaar voor de raad. Als de begroting sluit met een positief saldo dan is sprake van begrotingsruimte. In onze begroting wordt deze begrotingsruimte verwerkt op de post begrotingsresultaat. Deze kan ingezet worden voor financiële tegenvallers.

Stille reserves

Als activa zijn gewaardeerd onder de opbrengstwaarde dan is sprake van een stille reserve. Voor de bepaling van de weerstandscapaciteit is het van belang dat de activa, waarin een stille reserve besloten ligt, direct verkoopbaar zijn. Bij verkoop van deze activa ontstaan winsten die eenmalig vrij inzetbaar zijn. Gedacht kan worden aan woonhuizen die verhuurd worden, reststroken en bossen. In onze gemeente is geen actueel overzicht beschikbaar van alle aanwezige stille reserves. Het afdekken van risico's door het inzetten van stille reserves brengt mogelijk ongewenste situaties met zich mee. We tellen deze daarom niet mee in de weerstandscapaciteit.

Onbenutte belastingcapaciteit

Als minimumbedrag voor een maatschappelijk aanvaardbare hoogte van de onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing en rioolheffing wordt het zogenaamde redelijke peil gehanteerd.

De gemeente kan haar belastingcapaciteit verhogen om financiële tegenvallers op te vangen. Bij de berekening van de onbenutte belastingcapaciteit wordt uitgegaan van de opbrengsten die gehaald zouden kunnen worden indien de tarieven zouden worden gebaseerd op het in de Financiële verhoudingswet (artikel 12) genoemde redelijke peil. Het bedrag dat de gemeente minder ontvangt dan bij toepassing van het redelijke peil, wordt aangemerkt als de onbenutte belastingcapaciteit. Een vergelijking van de in deze begroting opgenomen belastingopbrengsten met de maximale inkomsten bij toepassing van het redelijke peil levert het volgende resultaat:

Tabel 6.2 Onbenutte capaciteit

Bedragen x € 1.000

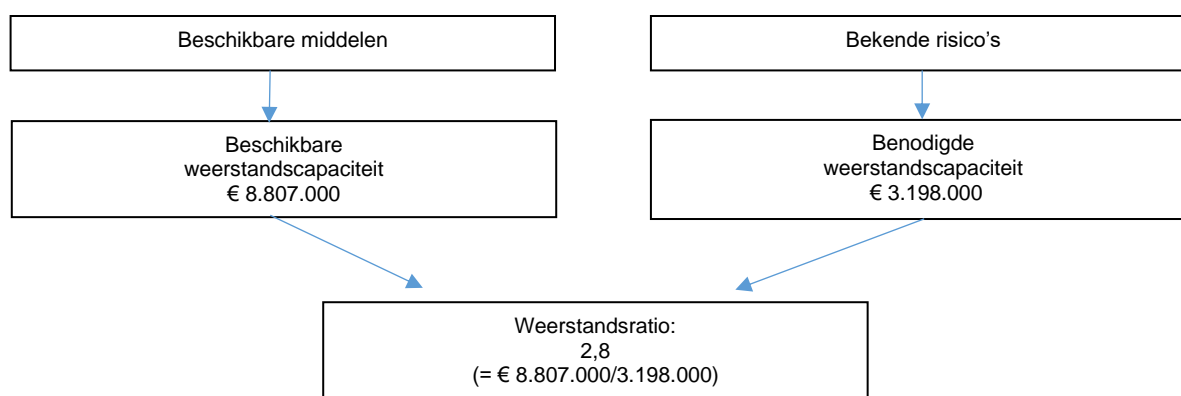
Belastingsoort	Inkomsten 2025	Maximale inkomsten	Onbenutte capaciteit
Onroerendezaakbelastingen	4.738	6.912	2.174

Belastingsoort	Inkomsten 2025	Maximale inkomsten	Onbenutte capaciteit
Afvalstoffenheffing	1.845	1.845	0
Rioolheffing	2.720	2.720	0
Totaal	9.303	11.477	2.174

Het minimaal te hanteren tarief voor toelating tot artikel 12 bedraagt volgens de meicirculaire 2024 0,1595%. Hiermee zijn de maximale inkomsten berekend.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de weerstandscapaciteit (de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken) en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio weerstandsvermogen. Die ratio geeft de verhouding weer tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij horende benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit.

Door onze toezichthouder (de provincie Noord-Brabant) en het Rijk zijn geen normen met betrekking tot het weerstandsvermogen vastgesteld. Wij streven in het kader van een structureel financieel gezonde organisatie naar een ratio weerstandsvermogen van minimaal 1,5. Dit staat voor een weerstandsvermogen dat ruim voldoende is en wil zeggen dat de weerstandscapaciteit 1,5 keer zo groot is dan de risico's. Hierbij wordt de normeringssystematiek voor weerstandsvermogen gehanteerd, dat ontwikkeld is door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) in samenwerking met de universiteit Twente. Zij hanteren de volgende waarderingstabel ratio weerstandsvermogen.

Tabel 6.3 Waarderingscijfers weerstandsvermogen

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	$x > 2,0$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

De ratio weerstandsvermogen van de gemeente Heeze-Leende is groter dan 2 en daarmee te kwalificeren als uitstekend.

Financiële kengetallen

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing bevat op basis van nieuwe verantwoordingsregels vanaf de begroting 2017 vijf financiële kengetallen. De berekenwijze van de kengetallen is vastgelegd in een ministeriële regeling. Mede op basis van deze kengetallen dient de paragraaf een analyse te geven van de financiële positie van de gemeente. Er zijn geen landelijke normen voor de kengetallen omdat deze erg afhangen van de lokale situatie.

Tabel 6.4 Financiële kengetallen

Kengetal	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Veilige zone	Onveilige zone
1a	Netto schuldquote	47%	107%	67%	86%	88%	102%	< 130% > 130%
1b	Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	28%	88%	60%	79%	80%	95%	< 130% > 130%
2	Solvabiliteitsratio	30%	19%	24%	22%	21%	18%	> 20% < 20%
3	Grondexploitatie	1%	0%	0%	0%	0%	0%	< 10% > 10%
4	Structurele exploitatieruimte	0%	-1%	-4%	-4%	0%	1%	> 0% < 0%
5	Belastingcapaciteit	102%	110%	106%	106%	105%	105%	< 100% > 100%

1. Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

Omdat bij leningen er onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald, is bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier is duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen zijn opgenomen.

Een laag percentage is gunstig. De VNG adviseert om 130% als maximum norm te hanteren voor de netto schuldquote en daarboven de schuld af te bouwen.

2. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de algemene reserve, de bestemmingsreserves en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

3. Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de begroting of jaarstukken en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond moet worden terugverdiend bij de verkoop. Kenmerkend voor grondexploitaties is dat de looptijd meerdere jaren is. Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee. Een grondexploitatie van 10% of hoger wordt beschouwd als kwetsbaar.

4. Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen.

5. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De definitie van het kengetal belastingcapaciteit is: Woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t (het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde uitgedrukt in een percentage. Onder de woonlasten die de belastingdruk vormen, wordt verstaan de onroerendezaakbelasting, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan

de totale woonlasten. Het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) publiceert ieder jaar deze lasten in de 'Atlas van de lokale lasten'.

Als dit percentage laag ligt, betekent het dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven.

Financiële positie

De begroting 2025 is financieel in evenwicht. Voor 2026 wordt een begrotingstekort voorzien, mede als gevolg van lagere rijksbijdragen vanuit het gemeentefonds. Voor de jaren daarna is het beeld in evenwicht. Om de financiële positie van de gemeente te beoordelen is het ook van belang om in samenhang te kijken naar het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen. De weerstandscapaciteit is dusdanig dat er financiële ruimte is om onverwachte tegenvallers tijdelijk op te vangen zonder directe financiële problemen.

Mede door grote investeringen die op de planning staan en de terugval van de rijksbijdragen vanaf 2026 verwachten we dat de schuldpositie de komende jaren oploopt en de solvabiliteit de komende jaren afneemt. Het is van belang deze ontwikkeling goed te blijven volgen en bij de kadernota 2025 eventueel aanvullende maatregelen te nemen om de financiële positie te stabiliseren.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Onze gemeente heeft veel openbare ruimte in beheer. In die openbare ruimte vindt een groot aantal activiteiten plaats. Voor al die activiteiten bestaat de openbare ruimte uit de volgende kapitaalgoederen:

- Infrastructuur (wegen, riolering, civieltechnische kunstwerken);
- Voorzieningen (openbaar groen, verlichting, sportfaciliteiten e.d.);
- Gebouwen.

Het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen (openbare ruimte en gebouwen) komt in meerdere programma's van deze begroting terug. Het vormt financieel gezien een aanzienlijk deel van de begroting en is maatschappelijk gezien van groot belang. Voor het goed functioneren van de samenleving is het noodzakelijk dat de gemeente haar eigendommen (kapitaalgoederen) in goede staat onderhoudt. De kapitaalgoederen worden onderhouden op een basisniveau. In samenwerking met betrokken partijen wordt gestreefd naar een aantrekkelijke, duurzame en groene woonomgeving. De kapitaalgoederen worden beheerd op basis van beheerplannen. In deze beheerplannen staat aangegeven wat de doelstellingen zijn en welke activiteiten door de gemeente worden verricht.

Voor het geheel van de investeringen bedragen de kapitaallasten in 2025 € 3,1 miljoen waarvan € 1,7 miljoen voor nieuwe investeringen en € 1,4 miljoen voor bestaande investeringen.

We hebben voor diverse investeringen dekkingsreserves binnen de bestemmingsreserves voor de bijbehorende kapitaallasten. Van het geheel van € 3,1 miljoen in 2025 wordt € 0,95 miljoen gedekt door dekkingsreserves voor de afschrijvingen van deze specifieke investeringen. De incidentele afschrijvingslasten van locatie Mariahoeve zijn hierin verdisconteerd voor € 0,75 miljoen. Ook in 2026 is er nog een incidentele afschrijvingslast van eenzelfde grootte voor locatie Mariahoeve.

De meerjarenraming van de kapitaallasten bedraagt circa € 3,4 miljoen voor 2026, € 2,9 miljoen voor 2027 en € 3,2 miljoen voor 2028. In het laatste jaar komt de toevoeging van de kapitaallasten van Berkenschutse tot uiting.

De meerjarige kapitaallasten van de Berkenschutse in deze begroting bedragen € 404.000 op basis van een investeringsbedrag van € 6,8 miljoen. Vanwege de verwachte afronding in 2027 vindt de eerste afschrijving plaats in 2028 en zijn de kapitaallasten in 2028 begroot op € 273.000. Er is nog geen volledige duidelijkheid over de daadwerkelijke bijdrage van de Regiodeal, wel zal er naar verwachting een bijdrage zijn. Om die reden is een risico opgenomen in het overzicht van geïnventariseerde risico en nemen we het risico mee ter bepaling van de toereikendheid van het weerstandsvermogen.

Wegen

Doelstelling van het wegbeheer is het beheren en onderhouden van de gemeentelijke wegen op het gewenste kwaliteitsniveau binnen de financiële kaders.

Binnen Heeze-Leende is ruim 1,5 miljoen m² aan verharde wegen in beheer. De gemeente wil deze wegen op het afgesproken kwaliteitsniveau B houden. Hierbij is het uitgangspunt dat kapitaalvernietiging en onveilige situaties voorkomen dienen te worden.

Beleidskader

Onderliggende documenten geven invulling aan het beleidskader:

- Beleids- en beheer plan wegen 2022-2026;
- Initiatiefvoorstel over klein onderhoud wegen, fietspaden en trottoirs (kleine ergernissen).

Activiteiten 2025

Om de kwaliteit van het huidige wegennet te monitoren worden, conform het beleids- en beheerplan wegen, elke twee jaar visuele wegininspecties uitgevoerd. In 2023 zijn de wegen geïnspecteerd. Het resultaat daarvan is samen met aanvullende (asfalt-) onderzoeken de basis van het onderhoudsprogramma 2024-2025. Daarnaast worden wegen van slechte kwaliteit vervangen. In gezamenlijkheid stellen belangengroepen een lijst met kleine ergernissen en geven die door aan gemeente Heeze-Leende zodat ze worden opgelost.

Financiering en kosten

Het onderhoudsprogramma voor wegen en het oplossen van kleine ergernissen wordt uitgevoerd binnen de daarvoor gestelde financiële kaders. Voor het onderhoud van wegen is een voorziening 'onderhoud wegen' aanwezig. De jaarlijkse kosten voor gewoon onderhoud willen nogal eens fluctueren. Grote fluctuaties door jaren met hoge geplande kosten worden opgevangen door een gedeelte van de kosten te verdelen over de jaren vlak voor en of vlak na dat planjaar. Kosten voor het actualiseren van het beleidsplan en onderzoeken zijn opgenomen in het beschikbare onderhoudsbudget.

Rehabilitaties en reconstructies vallen binnen de noemer wegbeheer maar vallen buiten het groot onderhoudsprogramma wegen. Voor rehabilitatie, vernieuwen van verhardingen met hetzelfde materiaal en in dezelfde omvang, is met het vaststellen van het beleids- en beheerplan wegen 2022-2026 jaarlijks een investeringsbudget van €400.000 per jaar beschikbaar. Deze reeks is doorgetrokken in deze begroting tot en met 2028. Voor grotere, multidisciplinaire vervangingen/projecten en reconstructies dient apart budget beschikbaar te worden gesteld.

Vanuit de bestemmingsreserve 'de Poortmannen tussentijdse winstneming' wordt conform het raadsbesluit ultimo 2024 circa € 1,2 miljoen overgeheveld naar de reserve 'Totaaloplossing verkeersproblematiek'. Ook wordt voorgesteld om ultimo 2024 de bestemmingsreserve 'verharding en verlichting langzaam verkeer Kloostervelden' naar de reserve 'Totaaloplossing verkeersproblematiek' over te hevelen zodat de beginstand in 2025 € 2,7 miljoen is. Vooralsnog wordt jaarlijks € 75K onttrokken en op deze manier duurt het circa 50 jaar voordat deze reserve leeg is.

Civiele kunstwerken (bruggen)

De gemeente Heeze-Leende heeft 35 civiele kunstwerken (bruggen) in beheer. De gemeente heeft de wettelijke taak om de openbare ruimte in een veilige en bruikbare staat te houden. Civiele kunstwerken zijn belangrijke onderdelen van de openbare ruimte. Zij maken het mogelijk dat barrières zoals watergangen, treinsporen en drukke wegen veilig en eenvoudig gepasseerd kunnen worden. De gemeente wil het areaal van de infrastructurele kunstwerken in goede en veilige staat brengen en behouden.

Beleidskader

Onderliggend document geeft invulling aan het beleidskader:

- Beheerplan civiele kunstwerken 2023-2027.

Activiteiten 2025

In het beheerplan civiele kunstwerken 2023-2027 is de gewenste kwaliteit vastgelegd met de bijbehorende benodigde financiële middelen. Dit is de basis voor het uit te voeren onderhoud en vervangingen aan en van de bestaande civiele kunstwerken. Voor 2025 staan geen vervangingen op het programma.

Financiering en kosten

Het onderhouds- en vervangingsprogramma civiele kunstwerken wordt uitgevoerd binnen de daarvoor gestelde financiële kaders zoals opgenomen in het beleidsplan.

Openbare verlichting

In de gemeente staan ruim 4.500 lichtmasten met armaturen. De gemeente wil haar openbare verlichting op een duurzame en maatschappelijk verantwoorde wijze beheren en onderhouden. We verlichten alleen daar waar het moet zonder dat de verkeersveiligheid en de sociale veiligheid in gevaar komt.

Beleidskader

Onderliggend document geeft invulling aan het beleidskader:

- Het geactualiseerde Beleidsplan Openbaar verlichting 2024–2028.

Activiteiten 2025

Op basis van het geactualiseerde 'Beleidsplan Openbare verlichting' is het uitvoeringsprogramma voor 2025 en verder bepaald. De volgorde van werken wordt vooral bepaald door de leeftijd van de lichtmasten en armaturen. Daarnaast worden vervangingen van armaturen op termijn bepaald door uitfasering van verouderde lichtbronnen die na einde levensduur niet meer leverbaar zijn. Nieuwe armaturen zijn energie zuinige LED armaturen. Het plan beschrijft dat we in het jaar 2032 het geheel aan lichtmasten hebben voorzien van LED armaturen.

Financiering en kosten

Het onderhouds- en vervangingsprogramma Openbare Verlichting wordt uitgevoerd binnen de daarvoor gestelde financiële kaders zoals opgenomen in het beleidsplan. Ook is de vermelde meerjarige desinvestering meegenomen in deze begroting.

Riolering

De kapitaalgoederen die onder riolering vallen hebben allen tot doel een bijdrage te leveren aan een doelmatige inzameling en transport van afval-en regenwater dat geproduceerd is binnen de gemeente. Ook dient het riool zo min mogelijk overlast voor de omgeving te veroorzaken en ongewenste emissies naar oppervlaktewater, bodem en grondwater zoveel mogelijk voorkomen.

Beleidskader

Onderliggend document geeft invulling aan het beleidskader:

- Plan Stedelijk Water 2023-2027 is d.d. 6 februari 2023 vastgesteld.

Activiteiten 2025

In het Plan Stedelijk Water 2023-2027 zijn de activiteiten met het onderhoud van kapitaalgoederen opgenomen. Het onderhoud bestaat uit:

- Preventief en curatief onderhoud van mechanische riolering;
- Onderhoud van vrijvervalriolering.

Met gemeenten en Waterschap van het samenwerkingsverband Waterportaal Zuidoost Brabant wordt een gezamenlijk pakket maatregelen getroffen onder de naam Kallisto. Hiermee gaan we voldoen aan de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Financiering en kosten

De werkzaamheden aan het rioleringsstelsel worden budgetneutraal gefinancierd vanuit de inkomsten van rioolheffing. Op basis van een kostendekkingsplan worden inkomsten en uitgaven in beeld gebracht en vangen we mee- en tegenvallers op in een voorziening.

Openbaar groen

Aan de hand van een beeldbestek wordt de gewenste kwaliteit van het groenonderhoud uitgevoerd. Gewerkt wordt aan het behouden, versterken en optimaliseren van de gemeentelijke boomstructuren.

Beleidskaders

Onderliggende documenten geven invulling aan het beleidskader:

- Groenstructuurplan 2022;
- Bomenvisie 2017-2030;
- Uitwerkingsplan bomen 2019-2030.

Activiteiten 2025

Ergon bedrijven en de eigen buitendienst onderhouden het openbaar groen aan de hand van een beeldbestek (waarin de gewenste kwaliteit is omschreven). Doorlopend dient het voorgenomen onderhoud te voldoen aan de gestelde kwaliteitsnormen. Steekproefsgewijs wordt hierop gecontroleerd en indien nodig wordt er ingegrepen en bijgesteld. De werkzaamheden bestaan uit het:

- Uitvoeren maatregelen snoeiwerkzaamheden bomen;
- Uitvoeren maaiwerkzaamheden ten behoeve van onderhoud bermen;
- Uitvoeren maatregelen op basis van het 'Uitwerkingsplan bomen'.

Financiering en kosten

De kosten voor het groenonderhoud snoeiwerkzaamheden, onderhoud bermen en uitwerkingsplan bomen zijn opgenomen in reguliere budgetten van de begroting.

Bos en natuurterreinen

De 'Nota Bossen en Natuurterreinen 2024-2034' geeft uiting aan geïntegreerd bosbeheer, waarbij de functies natuur, recreatie en houtproductie moeten leiden tot een gevarieerder beeld. Geïntegreerd bosbeheer gaat zo veel mogelijk

uit van natuurlijke processen, waarbij bijvoorbeeld grootschalige ingrepen zoals kaalkap en herplanting worden vermeden.

Beleidskader

Onderliggend document geeft invulling aan het beleidskader:

- Nota Bossen en Natuurterreinen 2024 – 2034.

Activiteiten 2025

Aan de hand van het op te stellen werkplan worden de nodige beheer- en onderhoudsmaatregelen uitgevoerd. Het 'Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL)' is toegekend. Jaarlijks wordt er voor de SNL subsidie een werkplan gemaakt waarin de werkzaamheden worden omschreven die in 2025 worden uitgevoerd. Daarnaast worden er herstelmaatregelen uitgevoerd in het Natura 2000-gebied 'Het Meerven' te Heeze. Deze maatregelen zijn bij de aanvraag van de subsidie vastgelegd in een projectplan over de periode 2024-2026.

Financiering en kosten

Een deel van de kosten van onderhoud van bos en natuurterreinen zijn opgenomen in de reguliere budgetten van de begroting. Verder is het streven van de gemeente er op gericht op een kostendekkend beheer op basis van de jaarlijkse SNL subsidie.

Herstelmaatregelen worden betaald uit een beschikbaar gesteld provinciale PAS subsidie (Programma Aanpak Stikstof). Voor de periode in deze begroting dat nog geen subsidie is toegezegd, is een risico opgenomen in het overzicht van geïnventariseerde risico en nemen we het risico mee ter bepaling van de toereikendheid van het weerstandsvermogen.

Speel terreinen

In samenspraak met de buurtbewoners wil de gemeente veilige speelplekken creëren en behouden.

Beleidskader

Onderliggend document geeft invulling aan het beleidskader:

- Nota Spelen in Heeze-Leende.

Activiteiten 2025

Naast het twee keer per jaar inspecteren en de daaruit voortvloeiend herstel- of vervangingswerkzaamheden wordt het herstellen van de ondergronden gecontinueerd. Daarbij gaat het om het reinigen en/of aanvullen van het zand. Renovatie en onderhoud van speelplekken wordt steeds vaker in overleg met omwonenden opgepakt. Het betrekken van burgers bij zaken die spelen in hun directe leefomgeving is een ontwikkeling die omarmd wordt.

Financiering en kosten

De onderhoudskosten van de speelplekken zijn opgenomen in de reguliere budgetten van de begroting.

Gemeentelijke gebouwen

De gemeente bezit en beheert gemeentelijke gebouwen voor een aantal verschillende functies. Het gemeentehuis en de gemeentewerf zijn werklocaties. De Pompenmaker en de gymzalen zijn er voor bewegingsonderwijs en de breedtesport. De dorpshuizen faciliteren ontmoetingen in de breedste zin.

De gemeente wil deze gemeentelijke panden en objecten in de vastgestelde staat van onderhoud brengen en houden, binnen de financiële kaders.

Beleidskader

Meerjarige onderhoudsplannen en bijbehorend investeringsschema.

Activiteiten 2025

In 2024 zijn wij gestart met de voorbereidingen van de verduurzaming van de overige 3 gemeentelijke gebouwen. Het zijn de gemeentewerf/brandweerkazerne, brandweerkazerne Leende en gymzaal Leenderstrijp. Bij de voorbereidingen worden wij ondersteund vanuit het Ontzorgingsloket van provincie Brabant. Het duurzame, reguliere, planmatig onderhoud wordt herijkt in 2025 (afgekort DMJOP) en vervolgens opgepakt en uitgevoerd.

Financiën

Voor de financiering van het duurzame, reguliere, planmatige onderhoud is de 'voorziening gemeentelijke accommodaties' ingericht. Het doel van de voorziening is om de fluctuerende kosten door de jaren heen te egaliseren

en een vaste storting in de begroting op te nemen. Voor dagelijks en contractonderhoud zijn bedragen in de exploitatiebegroting opgenomen.

Paragraaf financiering

Algemeen

In deze paragraaf geven we inzicht in het financieringsbeleid. De belangrijkste taak van de treasury functie is zorgen voor voldoende financiële middelen om de gemeentelijke taken naar behoren uit te kunnen oefenen. Daarbij worden de kosten zo laag mogelijk gehouden en risico's beperkt. De wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) vormt de basis voor het uitvoeren van de treasury functie. Het wettelijk kader is verder uitgewerkt in het treasury statuut. Hierin staan de doelstellingen, verantwoordelijkheden, bevoegdheden en de administratieve organisatie rond het beheer van de liquiditeiten van de gemeente op korte en lange termijn.

Renteontwikkelingen

De rentetarieven zijn gestegen en daar is in deze begroting rekening mee gehouden, namelijk 4% voor de leningen voor nieuwe investeringen. De ontwikkelingen rond het rentebeleid houden we scherp in de gaten omdat de hoogte van de rente mede bepaalt of we kortlopend of langlopend geld aantrekken als het aantrekken van geld noodzakelijk is.

Schatkistbankieren

Schatkistbankieren betekent dat een gemeenten haar overtollige middelen belegt in de schatkist bij het ministerie van Financiën. Dit houdt in dat geld en vermogen niet langer bij bijvoorbeeld banken buiten de schatkist mogen worden aangehouden. Overtollige middelen mogen alleen in rekening-courant en via deposito's bij de schatkist worden aangehouden of onderling worden uitgeleend aan andere decentrale overheden. De schatkist biedt geen leen- of roodstandfaciliteit aan. Voor het betalingsverkeer blijven gemeenten aangewezen op het bankwezen. Daarom is schatkistbankieren beperkt tot schatkistbeleggen.

Kasgeldlimiet

Ter beperking van renterisico's op de kortlopende schulden moeten gemeenten voldoen aan de kasgeldlimiet. Kortlopende schulden mogen maximaal 8,5% van het begrotingstotaal bedragen. Uitgaande van een begrotingstotaal (totaal lasten 2025 excl. dotaties aan reserves) van € 51.872.000 bedraagt de kasgeldlimiet in 2025 € 4.409.120.

Renterisiconorm

Het uitgangspunt van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op langlopende schulden. Dit gebeurt door het aanbrengen van spreiding in de looptijden van de leningen. Hiermee wordt voorkomen dat een groot deel van de leningen tegelijk opnieuw moet worden afgesloten, met het risico van snel oplopende rentelasten. De leningenportefeuille moet gelijkmatig over de jaren vervallen. De renterisiconorm is bepaald op 20% van het begrotingstotaal. Dat wil zeggen dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. In de volgende tabel wordt de prognose van het renterisico vergeleken met de renterisiconorm. Naast de kasgeldlimiet en de renterisiconorm wordt ook gekeken naar de omvang van de rentedruk van de schulden van de gemeente door dit uit te drukken in de netto schuldquote. Conform BBV is een toelichting op deze netto schuldquote opgenomen in de paragraaf *Weerstandsvermogen en risicobeheersing*.

Tabel 7.0 Renterisiconorm

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijzigingen 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Renteherzieningen	-	-	-	-	-	-	-
Aflossingen	1.960	1.475	1.475	1.180	1.186	1.192	1.198
Renterisico	1.960	1.475	1.475	1.180	1.186	1.192	1.198
Begrotingstotaal (totaal lasten)	43.077	43.177	43.550	51.870	47.843	45.763	46.726
Percentage regeling	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20
Renterisiconorm	8.615	8.635	8.710	10.374	9.569	9.153	9.345
Ruimte onder renterisiconorm	6.655	7.160	7.235	9.194	8.383	7.961	8.147
Overschrijding renterisiconorm	-	-	-	-	-	-	-

Het renterisico blijft ruim binnen de maximale renterisiconorm. We verwachten dat dit de komende jaren zo blijft.

Renteberekening

Rente is een onderdeel van de kostprijs van een product. Vandaar dat rentelasten toegerekend worden aan producten. In het volgende overzicht geven wij inzicht in de rentelasten over 2025 en de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden (exploitatie) wordt toegerekend.

Tabel 7.1 Renteresultaat

Bedragen x € 1.000

		Begroting 2025
Externe rentelasten over de korte en lange financiering		800
Externe rentebaten	-	116
Totaal door te berekenen externe rente		684
Rente toe te rekenen aan grondexploitaties	-	0
Rente projectfinanciering toe te rekenen aan betreffende taakveld	-	236
Rentebaten van door verstrekte leningen indien daar projectfinanciering voor is aangetrokken	+	87
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		536
Rente over eigen vermogen	+	0
Rente over voorzieningen	+	0
Aan taakvelden toe te rekenen rente (1,38%)		536
Werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag: 1,5%)	-	583
Renteresultaat op het taakveld treasury	-	46

We berekenen over de reserves en voorzieningen geen rente. Er is projectfinanciering aangetrokken voor:

- Leningen die zijn door verstrekt aan Wocom (woningbouw);
- Leningen die zijn door verstrekt aan Stichting HSLnet (glasvezelnetwerk);
- Centrumplan Leende.

EMU-saldo

Voor landen die deelnemen aan de Europese Monetaire Unie (EMU) gelden Europese begrotingsvoorschriften waaronder de zogenaamde EMU-normen. De EMU-normen stellen limieten aan de overheidsschuld van een land. De jaarlijkse groei van de netto overheidsschuld, ook wel het financieringstekort of EMU-saldo genaamd, mag in een jaar niet meer bedragen dan 3% van de omvang van de economie (bruto binnenlands product).

Ook gemeenten en hun gemeenschappelijke regelingen vallen onder de Nederlandse overheid. De schulden van de gemeenten en de jaarlijkse groei van deze schulden tellen mee in de EMU-schuld en het EMU-saldo van de Nederlandse overheid.

Decentrale overheden moeten het EMU-saldo berekenen, zodat op macroniveau het EMU-saldo voor Nederland kan worden bepaald. Ons EMU-saldo voor de begroting 2025-2028 is in het volgende overzicht berekend.

Tabel 7.2 EMU-saldo

Bedragen x € 1.000

		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Exploitatiesaldo vóór mutaties reserves (zie BBV, artikel 17c)	+	-715	-1.469	-1.958	-55	59
Mutatie (im-)materiële vaste activa	-	938	-2.630	7.000	2.000	9.000
Mutatie voorzieningen	+	-2.060	3.671	1.308	1.491	1.435
Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-	-116	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo		-3.597	4.832	-7.651	-564	-7.505

Het toegestane EMU-saldo voor de gemeente Heeze-Leende voor 2025 was ten tijde van het opstellen van de begroting nog niet bekend. Het cijfer voor 2025 wordt pas gepubliceerd bij de septembercirculaire 2024.

Paragraaf bedrijfsvoering

Algemeen

In deze paragraaf geven we inzicht in de ontwikkelingen van de gemeentelijke organisatie. Veranderingen in het primaire proces vragen om aanpassingen in de bedrijfsvoering. We passen de bedrijfsvoering continu aan om onze dienstverlening beter te laten aansluiten op de wensen van onze inwoners.

Organisatieontwikkeling gemeente Heeze-Leende

Om voorbereid te zijn op de toekomst zijn er een aantal strategische bouwstenen in 2023 vastgesteld. Deze zijn als volgt:

- De bestuurlijke visie is in februari 2023 door de raad vastgesteld;
- De omgevingsvisie is in juni 2023 vastgesteld;
- In het najaar van 2023 is de ambtelijke visie vastgesteld in de organisatie.

In 2025 wordt de strategische personeelsplanning voortgezet in een beheers cyclus. Dit zorgt voor de ontwikkeling van de kwaliteiten van de toekomst voor het personeel. Dat betekent in gesprek te zijn over de individuele, team en organisatieniveau ontwikkelingen. Concrete actieplannen vanuit de speerpunten voor de organisatie worden uitgevoerd. Daarmee wordt beoogd de kennis in de organisatie beter te borgen, een aantrekkelijk werkgever te zijn en te blijven en persoonlijke ontwikkeling te agenderen.

In 2025 ligt de nadruk op het verder door vertalen van de visies naar de strategie en waar nodig bijsturen. Tevens krijgt het borgen en beheren van de strategie in de organisatie, op verschillende wijzen, wederom de aandacht. Daardoor wordt de strategie steeds meer verankerd in de organisatie en kan de organisatie uitvoering geven aan de visies. Op deze wijze wordt ingespeeld op de bouwstenen waarin de maatschappelijke opgaven zijn weergegeven.

Eind 2025 zal de organisatie zich voorbereiden op de verkiezingen. Een staat van de gemeente zal worden opgesteld met daarin de resultaten van de afgelopen bestuursperiode en de stand van zaken eind 2025.

Personeel

In onderstaande tabel is een totaaloverzicht opgenomen van de salarissen en inhuur van tijdelijk personeel (excl. Vergoeding van raadsleden). Tevens is aangegeven hoe de personele lasten zijn verdeeld over de programma's.

Tabel 8.0 Salarissen en inhuur

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijzigingen 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Salarissen	6.663	8.134	8.207	8.497	8.727	9.054	9.395
Inhuur	1.518	552	553	547	556	565	574
Totaal	8.181	8.686	8.759	9.044	9.283	9.620	9.969
<i>Verdeling naar programma:</i>							
1 Dienstverlening en bestuur	2.493	2.051	2.040	2.628	2.724	2.822	2.924
2 Wonen, bedrijven en recreëren	3.618	4.512	4.642	4.197	4.256	4.407	4.565
3 Samen leven en participeren	2.070	2.123	2.078	2.219	2.304	2.390	2.480
Totaal	8.181	8.686	8.759	9.044	9.283	9.620	9.969

Vanaf 2025 zal de regeling woon-werkverkeer vergoeding van kracht gaan.

Organisatieontwikkeling A2 samenwerking

Sinds 2004 werken de gemeenten Cranendonck, Heeze-Leende en Valkenswaard samen op het gebied van bedrijfsvoering en het onderdeel Werk & Inkomen. Hiervoor is een samenwerkingsverband opgezet: de

Gemeenschappelijke Regeling A2-samenwerking, kortweg GRSA2. Diverse, van de hieronder genoemde, ontwikkelingen worden door deze organisatie vormgegeven. De begroting vormt hiervoor het kader.

Begroting

Gezien de afnemende budgetten zijn, in de aanloop naar de GRSA2-begroting, diverse voorstellen on hold gezet; dit terwijl het op orde krijgen van de basis steeds meer investeringen vergt.

Het gevolg is dat er prioriteiten gesteld moeten worden door de GRSA2, waardoor de dienstverlening verder onder druk komt te staan. De (afgeslankte) begroting van de GRSA2 is voorgelegd aan de gemeenteraden.

Verdere investering in professionalisering opstelling begroting

De begroting 2025 is mede met de rapportagetool (Pepperflow) opgesteld. Het geeft een beter inzicht in de opbouw en samenstelling van de budgetten voor de budgethouders en biedt de mogelijkheid om met meerdere medewerkers tegelijkertijd het begrotingsbestand op te bouwen. Ook in 2025 zal hier verder in geïnvesteerd worden, door structureel capaciteit vrij te maken voor de verdere ontwikkeling van deze rapportagetool.

Human Resources (HR)

De huidige arbeidsmarkt staat erg onder druk en het invullen van (cruciale) functies wordt steeds moeilijker. Het is nog meer van belang om een prettige werkgever te zijn, waar ruimte is voor (persoonlijke) ontwikkeling. Een organisatie waar medewerkers trots op zijn en zich met plezier voor inzetten. Om voor de 4 organisaties passende HR ondersteuning te realiseren, is HR druk bezig om de processen toekomstbestendig in te richten, hierbij taken en verantwoordelijkheden te bepalen en het systeem te optimaliseren. De aanbesteding E-HRM is nu gaande en in het 1e kwartaal 2025 vindt de gunning plaats, waarna de implementatie vorm gegeven gaat worden. HR is verder wet- en regelgeving aan het implementeren en eigen regelingen aan het actualiseren en optimaliseren. Denk aan medewerkers: Opleiding & Ontwikkeling & Vitaliteit in het kader van behoud. Actualisatie arbeidsvoorwaarden blijft ook een actueel thema. Daarnaast adviseert en ondersteunt HR het lijnmanagement actief bij o.a. Strategische Personeelsplanning, verzuim, arbeidsmarkt, in-, door- en uitstroom, medewerkers onderzoek en het implementeren van CAO-wijzigingen.

Informatiebeveiliging

Bijna alle gemeentelijke processen kunnen niet meer zonder een goede digitale ondersteuning. De risico's rondom cybersecurity nemen steeds meer toe en criminelen worden steeds inventiever om data te stelen of te gijzelen. Als er één terrein is waarvoor geldt dat ervaringen uit het verleden geen garanties geven voor de toekomst, is dat digitale veiligheid. Digitale veiligheid vraagt een voortdurende en complexe evenwichtsoefening om uiteenlopende belangen, digitale dreigingen en digitale weerbaarheid in balans te krijgen of te houden. Ondanks alle inspanningen zijn cyberincidenten niet altijd te voorkomen.

In 2025 worden verdere stappen gezet om te voldoen aan de nieuwe Baseline informatiebeveiliging Overheid, kortweg BIO 2.0; deze BIO vormt het basisnormenkader voor alle overheidslagen (Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen) en sluit aan op de bestaande ISO-standaarden (27001 en 27002). De overheid heeft zich verplicht de BIO te implementeren, zodat burgers kunnen vertrouwen op een goede beveiliging van gegevens.

Eenduidige Normatiek Single Information Audit

ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) is ontstaan vanuit een gezamenlijk initiatief van de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Infrastructuur en Milieu, Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Het doel van ENSIA is om tot een zo effectief en efficiënt mogelijk ingericht verantwoordingsstelsel voor informatieveiligheid te komen, gebaseerd op de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Jaarlijks worden zeven informatiesystemen geëvalueerd, aan de hand van een toetsingskader. Dit kader is mede tot stand gekomen door het ministerie van BZK.

Diverse basisregistraties worden daarbij getoetst, zoals de Basisregistratie Personen, Adressen en Gebouwen, grootschalige Topografie en Ondergrond. Daarnaast wordt aandacht geschonken aan de paspoortuitvoeringsregeling en de digitale persoonsidentificatie. ENSIA helpt gemeenten in één keer verantwoording af te leggen over informatieveiligheid gebaseerd op de normen die gelden voor de Nederlandse overheid, de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Met ENSIA sluit de verantwoording over informatieveiligheid aan op de planning en control-cyclus van de gemeente.

Interne Controle, rechtmatigheid en frauderisico

Om een rechtmatigheidsverantwoording te kunnen opstellen, zijn de eisen afgelopen jaar vanuit de accountant aangescherpt. Een steekproefmodel is inmiddels aangeschaft en geïmplementeerd; dit model vormt de basis voor de controle 2024 en 2025. De daadwerkelijke controles worden uitgevoerd door het team Auditing & Control (van de GRSA2) voor de vier organisaties.

De werkzaamheden van genoemd team zijn gericht op het toetsen en optimaliseren van de diverse financiële bedrijfsprocessen, inclusief de informatievoorziening. Daarbij wordt onder andere gekeken naar de processen rondom inkoop- en aanbesteding, personeel, grondexploitaties en de diverse processen van het sociaal domein. Er wordt actief gestuurd op de opvolging van aanbevelingen vanuit het team Auditing & Control. Ditzelfde geldt voor de aandachtspunten van de accountant uit hun Managementletter en het verslag van bevindingen.

Belastingen

Om goede aanslagen te kunnen opleggen, is het van belang dat de brongegevens juist en volledig zijn. Koppelingen met andere systemen, zoals de BAG (Basisadministratie Adressen en Gebouwen) blijven aandacht vragen. In samenspraak met de waarderingskamer vinden enkele verfijningen/aanpassingen van het waarderingsmodel plaats.

Gegevensbeheer Basisregistraties

De focus voor ons blijft op de kwaliteit van de data en op het onderling met elkaar afstemmen van de data in de (verschillende) basisregistraties om de actualiteit, volledigheid en betrouwbaarheid te kunnen (blijven) borgen. De verwachting is bijv. dat de BAG- en de WOZ-basisregistraties meer en meer van dezelfde databronnen gebruik zullen moeten gaan maken.

Externe ontwikkelingen richten zich o.a. op het federatieve stelsel en de doorontwikkeling van de geografische-basisregistraties (kortweg GEO). Het is de bedoeling dat data ook uitgewisseld kan worden met andere dataregistraties zoals bijvoorbeeld het UWV, DUO enz. Maar ook voor het data gedreven werken binnen de gemeenten m.b.t. grote maatschappelijke opgaven, zijn de gegevens van deze GEO-basisregistraties belangrijk. De ontwikkelingen binnen de gemeenten, denk aan woningbouw, hebben effect op de werkzaamheden bij gegevensbeheer in de GRSA2, maar ook de toename in het aantal informatieverzoeken die we de afgelopen jaren al zien zullen impact hebben.

Informatie-/archiefbeheer

Het informatie- en archiefbeheer valt onder de toezichthoudende rol van de Provincie. Het oordeel in de afgelopen jaren was dat ons informatie- en archiefbeheer niet voldoende op orde was, waarvoor er een plan is opgesteld gericht op verbeteringen. De eerste resultaten in 2024 zijn positief, maar er moeten nog stappen gezet worden. In het verbeterplan staat o.a. de invoering van een kwaliteitszorgsysteem, een structuur waarmee rapporten worden gemaakt en waarmee de kwaliteit van documentatie gemeten wordt en het informatiebeheerplan. Diverse archiefplaatsen (bijv. op schijf/netwerk) moeten worden overgebracht naar het centrale e-depot. In de nieuwe archiefwet (waarschijnlijk 2025) wordt de overbrenging van 20 jaar naar 10 jaar verkort. Dit betekent dat er iedere 10 jaar overgebracht moet worden. Dit proces is specialistisch en zeer arbeidsintensief werk waarvoor extra capaciteit nodig is.

I&A visie / ontwikkelingen

Begin 2024 is de nieuwe I&A visie voor 2024-2027 vastgesteld, die als verbindende kapstok ingezet wordt om snel in te kunnen spelen op maatschappelijke en technologische veranderingen. We zijn hiermee gestart onder de vlag "Samen bouwen aan digitale duurzaamheid, waar innovatie verbindt en data inspireert".

In de met de visie samenhangende projectenportfolio zijn alle bekende I&A projecten en ontwikkelingen opgenomen op de thema's:

- Dienstverlening en bereikbaarheid
- Samenwerken, harmoniseren & proces optimalisatie
- Informatie toegankelijkheid en transparantie
- Data gedreven gemeente en regie op gegevens
- Digitale veiligheid, privacy & bewustwording
- Digitaal-vaardige organisatie
- Optimale ICT-werkomgeving
- Nieuwe wetgeving

De financiële uitdagingen waar we als gemeentelijke organisaties mee te maken krijgen in deze periode, zullen zeker invloed gaan hebben op de uitvoering van de verschillende projecten. Ook hier zullen we met elkaar keuzes moeten maken en prioriteiten moeten stellen

Plaats- en tijdonafhankelijk werken (PTOW)

De beschikbaarheidseisen aan informatiesystemen nemen steeds meer toe en sinds Corona is het steeds meer gemeengoed geworden om (deels) thuis te werken. Daarnaast eisen processen een steeds krachtigere ICT-ondersteuning. Om al deze ontwikkelingen te kunnen blijven volgen, ondersteunen en mee te groeien biedt de huidige omgeving onvoldoende mogelijkheden. Daarom zal in 2025 verder ingezet worden om de huidige

omgeving te vervangen en medewerkers te voorzien van hybride werkplekken met mobiele apparaten (zoals laptops) om zowel thuis als in de gemeentehuizen goed te kunnen werken.

Harmonisatie applicaties

Ook in 2025 zullen we daar waar de kansen zich voordoen inzetten op harmonisatie van ons applicatielandschap. Dit betekent dat wij bij reguliere vervangingen van bestaande applicaties (vanwege rechtmatigheidseisen en/of technologische ontwikkelingen) allereerst rekening houden met het borgen van de continuïteit van de dienstverlening en daarbij harmonisatie als uitgangspunt stellen.

Harmonisatie werkt ook door in het beheer van applicaties, denk bijv. aan het centraal of decentraal inrichten/beheren van processen. Zo is in 2024 is veel effort gestoken samen met de gemeenten om de inrichting van de VTH-applicatie voor vergunningverlening te optimaliseren in relatie met de omgevingswet. Een uitdaging wordt hier nog onderkent op de borging van het beheer van de overige ketenapplicaties in het ruimtelijk domein. Dit zal ook verder in 2024/2025 nog aandacht vragen van ons allen. Het maken van stappen in het harmonisatievraagstuk vraagt *continue aandacht*.

Paragraaf verbonden partijen

Algemeen

De gemeente Heeze-Leende heeft bestuurlijke en financiële belangen in een aantal verbonden partijen, die beleid ontwikkelen en of beleid uitvoeren voor de gemeente. Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente zowel een bestuurlijk als financieel belang heeft.

Een verbonden partij is één van de drie mogelijkheden waarmee de gemeente haar taken uitvoert (of laat uitvoeren) om haar doelstellingen te realiseren: door een eigen dienst, door een commerciële partij of door een verbonden partij. Een verbonden partij kan onder andere zijn een deelneming in een vennootschap, een gemeenschappelijke regeling, een stichting, een vereniging of een PPS (Publieke Private Samenwerking).

Totaal financiële bijdragen aan verbonden partijen

De totaal begrote bijdrage aan de verbonden partijen in 2025 is ruim € 10.5 miljoen. In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de bedragen zoals ze zijn opgenomen in de begroting 2025-2028 van de verbonden partijen.

Tabel 9.0 Verbonden partijen

Bedragen * € 1.000

Verbonden partij	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Samenwerkingsverband A2 gemeenten	5.738	4.483	5.336	5.298	5.257	5.255
Metropoolregio Eindhoven (MRE)	236	241	273	273	273	273
Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)	499	604	616	616	616	616
Gemeenschappelijke Regeling Reiniging Blink	977	932	1.037	1.046	1.064	1.088
Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Brabant-Zuidoost (GGD)	627	647	704	719	735	752
Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO)	983	991	1.028	1.028	1.028	1.028
Ergon – Werkvoorzieningsschap Regio Eindhoven	1.453	1.258	1.597	1.632	1.666	1.696
Totaal	10.513	9.156	10.591	10.612	10.639	10.708

Gemeenschappelijke regelingen

Samenwerkingsverband A2 gemeenten					
Visie/doel	Doelstelling van de samenwerking is het verbeteren van de kwaliteit, het verminderen van de kwetsbaarheid, het borgen van de continuïteit en vermindering van de kosten.				
Taken	De Samenwerking A2 gemeenten behartigt de gemeenschappelijke en afzonderlijke belangen van de deelnemers op de gebieden van werk en inkomen en bedrijfsvoering.				
Deelnemende partijen	De gemeenten Heeze-Leende, Cranendonck en Valkenswaard.				
Bestuurlijk belang	Het college is lid van het bestuur.				
Vestigingsplaats	Heeze-Leende				
Financieel belang	22%				
Bijdrage gemeente (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	
	€ 5.336	€ 5.298	€ 5.257	€ 5.255	
Ontwikkelingen	Zie paragraaf Bedrijfsvoering				
Risico's	Zoals in de gemeenschappelijke regeling is aangegeven ligt het financiële risico bij de deelnemende gemeenten. Jaarlijks wordt het financiële resultaat van de GRSA2 met de gemeenten verrekend. Via de Berap van de GRSA2 wordt jaarlijks een zo goed mogelijke voorspelling van dit resultaat gegeven, zodat dit bedrag opgenomen kan worden in de P&C cyclus van de deelnemende gemeenten.				
Financiële informatie (bedragen x € 1.000)	Resultaat 2025 (geprognosticeerd)	Eigen vermogen per 31-12-2024	Eigen vermogen per 31-12-2025	Vreemd vermogen per 31-12-2024	Vreemd vermogen per 31-12-2025
	€ 0	€ 349	€ 349	€ 4.956	€ 4.956

Metropoolregio Eindhoven (MRE)					
<i>Visie/doel</i>	De 21 gemeenten in de Regio Eindhoven zetten zich op bepaalde terreinen van economie, energietransitie, transitie landelijk gebied en mobiliteit gezamenlijk in voor hun inwoners. Doel is het handhaven en uitbouwen van ons uniek economisch profiel.				
<i>Taken</i>	De gemeenten in de Regio Eindhoven zetten zich op bepaalde terreinen van economie, energietransitie, transitie landelijk gebied en mobiliteit gezamenlijk in voor hun inwoners.				
<i>Deelnemende partijen</i>	De gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel-de Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het bestuur van de Metropoolregio Eindhoven bestaat uit het Algemeen Bestuur, het Dagelijks Bestuur en de voorzitter. In de hoofdstukken 4 en verder van de GR is alles omtrent samenstelling en werkwijze van deze organen geregeld. De bestuursorganen laten zich in hun taakuitoefening bijstaan door portefeuillehouders overleggen en andere overlegorganen. Samenstelling en werkwijze van deze overlegorganen is geregeld in een onderliggend statuut.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Eindhoven				
<i>Financieel belang</i>	Het MRE rekent met een inwonerbijdrage voor Metropoolregio Eindhoven en het Regionaal Historisch Centrum (RHCE).				
<i>Bijdrage gemeente (bedragen x € 1.000)</i>	2025	2026	2027	2028	
	€ 273	€ 273	€ 273	€ 273	
<i>Ontwikkelingen</i>	MRE sluit aan bij de Brainportagenda. Door economische groei kan brede welvaartsontwikkeling op een duurzame wijze geconsolideerd en uitgebouwd worden. Samen worden opgaven voor de lange termijn in het belang van de 21 samenwerkende gemeenten én de regio als een geheel verkend en geagendeerd. MRE heeft een reeks urgente opgaven om de economische en maatschappelijke doelen en ambities expliciet te ondersteunen. Hierbij wordt gefocust op de thema's Economie, Transitie landelijk gebied, Energietransitie, Mobiliteit, Samenwerking en regionale strategie en Landgoed Gulbergen.				
<i>Risico's</i>	Op basis van de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen Metropoolregio Eindhoven (vastgesteld AB juli 2018) wordt bepaald wat de organisatie onder risicomanagement verstaat en welke uitgangspunten hierbij worden gehanteerd. Tevens is bepaald welke risico's door de Metropoolregio Eindhoven worden gedragen en welke door de deelnemende gemeenten. Als uitwerking van de nota zijn voor de organisatie de risico's in beeld gebracht, geclassificeerd en financieel inzichtelijk gemaakt. Jaarlijks worden bij het opstellen van de begroting en jaarrekening deze risico's opnieuw beoordeeld. De huidige stand van de algemene reserves is onvoldoende om deze risico's af te dekken.				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2025 (geprognosticeerd)</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2024</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2025</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2024</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2025</i>
	€ 0	€ 12.334	€ 11.984	€ 14.737	€ 14.503

Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)					
<i>Visie/doel</i>	De omgevingsdienst is ingesteld om ten behoeve van de deelnemers taken uit te voeren op het gebied van het omgevingsrecht en daarmee als uitvoeringsdienst van het lokaal en provinciaal bestuur een bijdrage te leveren aan het realiseren en borgen van de door de verantwoordelijke overheden in de regio Zuidoost-Brabant aangegeven kwaliteit van de fysieke leefomgeving (zie artikel 2 lid 3 van de Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant 2015).				
<i>Taken</i>	Om dit doel te bereiken voert de ODZOB de wettelijke VTH-taken uit voor de deelnemers. Ook activiteiten die verwant zijn aan deze VTH-taken (specialismen) voert de omgevingsdienst uit indien provincie of gemeenten daarom verzoeken. De ODZOB opereert daarbij als strategische partner en verlengstuk van de deelnemers. Als uitvoeringsorganisatie staat de ODZOB voor de uitvoering van de door de deelnemers verstrekte opdrachten in de vorm van basistaken, verzoektaken en het collectief programma op het gebied van de fysieke leefomgeving.				
<i>Deelnemende partijen</i>	De gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel-De Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven, Waalre en de provincie Noord-Brabant.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het bestuur van de Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant bestaat uit het Algemeen Bestuur, het Dagelijks Bestuur en de voorzitter. In hoofdstuk drie van de GR is alles omtrent samenstelling en werkwijze van deze organen geregeld. Daar is tevens geregeld dat het Algemeen Bestuur commissies van advies kan instellen ten behoeve van de uitvoering van de hem opgedragen taken dan wel ten behoeve van advies aan het Dagelijks Bestuur.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Eindhoven				
<i>Financieel belang</i>	1,97 %				
<i>Bijdrage gemeente (bedragen x € 1.000)</i>	2025	2026	2027	2028	
	€ 616	€ 616	€ 616	€ 616	
<i>Ontwikkelingen</i>	Maatschappelijke ontwikkelingen vragen in steeds grotere mate om optimale dienstverlening en transparantie. De risico's zijn groot, terwijl het handelen van overheidsorganisaties onder een				

Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)					
	vergrootglas ligt. Gelet op de toenemende complexiteit van het werk wordt het steeds belangrijker om de uitvoering professioneel georganiseerd te hebben. Het verder uitbouwen van specialistische kennis en expertise is cruciaal om deze opgaven aan te kunnen. Het vraagt bovendien om actieve samenwerking met de deelnemers en andere partijen.				
<i>Risico's</i>	Ten behoeve van de Ontwerpbegroting 2025 en jaarrekening 2023 zijn de risico's opnieuw geïnventariseerd. Uit deze inventarisatie blijkt dat de verwachtingswaarde van de risico's met de grootste potentiële impact € 1.105.000 bedraagt. De algemene reserve van de ODZOB bedraagt per ultimo 2023 € 1.200.000. Dat is meer dan bovenstaande verwachtingswaarde van de risico's. Vandaar dat de deelnemers geen ODZOB-risico's in hun eigen financiële buffers hoeven af te dekken.				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2025 (geprognosticeerd)</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2024</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2025</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2024</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2025</i>
	€ 0	€ 2.217	€ 2.466	€ 7.295	€ 7.145

Gemeenschappelijke Regeling Reiniging Blink					
<i>Visie/doel</i>	Het verschil in de dienstverlening van Blink vergeleken met de laatste begrotingswijziging 2023 is minimaal. Wijzigingen die zijn aangebracht hebben zowel organisatorisch als financieel geen nog doorslag gevende impact. De belangrijkste aanpassingen zijn het veranderen van de productmix voor de reiniging bij onkruid, manuren herijking op basis van de laatste realisatie en het nog beter voldoen aan de Arbonormen die gaan over de maximale belasting van beladers. Het verplicht – wettelijk verzelfstandigen van Blink zonder de private partner PreZero geeft de mogelijkheid om Blink te ontwikkelen tot een strategische beleidspartner voor de deelnemers om de doelen op het gebied van Circulair Economie (in 2030 50%, in 2050 volledig circulair)				
<i>Taken</i>	Blink is belast met taken op het terrein van de inzameling, sortering, vermarkting en (eind-)verwerking van (grondstoffen in) grof en fijn huishoudelijk afval, gladheidsbestrijding en reiniging van de openbare ruimte die bij wet aan de gemeenten zijn opgedragen, dan wel voortvloeien uit de aan de gemeenten op grond van de Gemeentewet toevertrouwde zorg voor de eigen huishouding op het terrein van het milieu, zoals benoemd in de Wet milieubeheer.				
<i>Deelnemende partijen</i>	De gemeenten Helmond, Deurne, Nuenen, Gemert-Bakel, Someren, Asten, Laarbeek, Son en Breugel en Heeze-Leende en de private partij PreZero.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het algemeen bestuur bestaat uit één lid per deelnemende gemeente. De leden worden door de raden van de deelnemende gemeenten uit hun midden, de voorzitter van de raad inbegrepen, op aanbeveling van burgemeester en wethouders aangewezen.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Helmond				
<i>Bijdrage gemeente (bedragen x € 1.000)</i>	2025	2026	2027	2028	
	€ 1.037	€ 1.046	€ 1.064	€ 1.088	
<i>Ontwikkelingen</i>	Blink wordt naast uitvoerder meer en meer kennisplatform, initiator en verbinder, projectgenerator en communicator om daarmee de doelstellingen van de gemeenten naar een meer circulaire economie mede vorm te geven.				
<i>Risico's</i>	Blink beschikt zelf niet over een eigen vermogen om niet begrote en onvoorziene kosten te dekken. De opzet van Blink als gemeenschappelijke regeling, is dat risico's opgevangen worden door de deelnemende gemeenten in de jaarlijkse reguliere exploitatie en niet door Blink zelf.				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2025 (geprognosticeerd)</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2024</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2025</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2024</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2025</i>
	€ 0	Niet van toepassing, risico's worden opgevangen door deelnemende gemeenten.		n.n.b.	n.n.b.

Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Brabant-Zuidoost (GGD)	
<i>Visie/doel</i>	De GGD heeft tot doel een bijdrage te leveren aan de publieke gezondheidszorg (PG) en de ambulancezorg (AZ).
<i>Taken</i>	De dienstverlening van de GGD betreft gezondheid, preventie en snelle interventie. Taken die hieronder vallen zijn: <ul style="list-style-type: none"> - Infectieziektebestrijding (incl. TBC bestrijding, SOA-bestrijding, reizigerszorg en hygiënezorg) - Medische milieukunde - Toezichthoudende taken (o.a. kinderopvang, WMO) - Jeugdgezondheidszorg 0–18 jaar - Onderzoek en beleidsadvisering

Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Brabant-Zuidoost (GGD)					
	<ul style="list-style-type: none"> - Gezondheidsbevordering - Ambulancezorg 				
<i>Deelnemende partijen</i>	De gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel-de Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	In het dagelijks en algemeen bestuur van de GGD zijn de deelnemende gemeenten vertegenwoordigd. Het algemeen bestuur stelt de hoofdlijnen van het GGD beleid vast alsmede de begroting en de jaarrekening. Het dagelijks bestuur ziet toe op de dagelijkse gang van zaken, bereidt samen met de directeur de AB-vergaderingen voor en draagt zorg voor het uitvoeren van de besluiten van het algemeen bestuur. Zowel het DB als het AB vergadert ca 5 keer per jaar.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Eindhoven				
<i>Website</i>	www.ggdbzo.nl				
<i>Financieel belang</i>	1,3 % De bijdrage aan de GGD bestaat uit een reguliere bijdrage op basis van een tarief per inwoner en een marktconforme tarieven voor de plustaken.				
<i>Bijdrage gemeente (bedragen x € 1.000)</i>	2025	2026	2027	2028	
	€ 704	€ 719	€ 735	€ 752	
<i>Ontwikkelingen</i>	De ontwikkelingen waarmee de GGD te maken heeft zijn beschreven in de kadernota en het meerjarenbeleidsplan van de GGD. De belangrijkste ontwikkelingen zijn: <ul style="list-style-type: none"> - Effecten van Covid-19 op de volksgezondheid - Het verkleinen van gezondheidsverschillen - Bevorderen van een gezonde leefstijl in een gezonde leefomgeving - Bevorderen van een mentaal gezonde samenleving - Een signalerende regionale functie in de openbare geestelijke gezondheidszorg - De juiste ambulancezorg als onderdeel van de acute zorgketen 				
<i>Risico's</i>	Jaarlijks wordt voor het bestuur, bij het aanbieden van de programmabegroting, een actuele financiële risico-inventarisatie opgesteld. Nieuwe of toegenomen risico's zijn: <ul style="list-style-type: none"> - Toenemende arbeidsmarktcrisissen bij specifieke functies - Beveiligingsproblemen - Stijging van salariskosten boven de indexering - Meer werk en kosten op langere termijn door verslechterde algemene gezondheidssituatie van burgers - Meer kosten en enorme impact op de werkzaamheden van GGD door D-corona,- M-Pox en Oekraïne crisis 				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2025 (geprognosticeerd)</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2024</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2025</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2024</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2025</i>
	€ 0	€ 3.935	€ 3.915	€ 27.932	€ 27.411

Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO)	
<i>Visie/doel</i>	Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO) is een organisatie waarin de brandweer en de geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio (GHOR) samenwerken om incidenten en rampen te voorkomen, te beperken en te bestrijden. VRBZO is een samenwerkingsverband tussen 21 gemeenten in de regio Zuidoost-Brabant.
<i>Taken</i>	Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost is verantwoordelijk voor: <ul style="list-style-type: none"> - Het instellen en in stand houden van een brandweerorganisatie; - Het instellen en in stand houden van een GHOR-organisatie; - Het organiseren van de gemeenschappelijke meldkamer; - Het adviseren over het voorkomen van branden, rampen en crises; - Het opstellen van een risicoprofiel: een overzicht van de rampen en crises die een reële bedreiging zijn voor onze regio; - Het organiseren van de rampenbestrijding en crisisbeheersing; - Het aanschaffen en onderhouden van gemeenschappelijk materieel, zoals brandweerwagens.
<i>Deelnemende partijen</i>	De gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel-de Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre.
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het bestuur van VRBZO bestaat uit de burgemeesters van de deelnemende gemeenten en kent een Algemeen Bestuur, Dagelijks Bestuur en de voorzitter. De bestuursorganen laten zich in hun taakuitoefening adviseren door de Adviescommissie Financiën & Bedrijfsvoering waarin vertegenwoordigers van het bestuur, gemeentesecretarissen (2) en controllers van gemeenten (2) zitting hebben. Daarnaast zijn er drie bestuurlijke vooroverleggen waarin onderwerpen met betrekking tot

Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO)					
	crisisbeheersing, incidentbestrijding en risicobeheersing met enkele burgemeesters inhoudelijk worden voorgesproken.				
Vestigingsplaats	Eindhoven				
Financieel belang	1.9 %				
Bijdrage gemeente (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	
	€ 1.028	€ 1.028	€ 1.028	€ 1.028	
Ontwikkelingen	Samen voor veilig, Werken aan een weerbare samenleving en Toekomstbestendige organisatie.				
Risico's	In de paragraaf <i>Risicobeheersing en weerstandsvermogen</i> van de Begroting zijn de risico's en de bijbehorende weerstandcapaciteit benoemd. De omvang van de algemene reserve is onvoldoende t.o.v. het gewenste weerstandsvermogen op basis van de analyse van de risico's. Het is niet reëel dat alle benoemde risico's zich gelijktijdig en in de geraamde omvang voordoen. Daarmee achten we het acceptabel dat niet alle risico's via de algemene reserve zijn afgedekt. Tevens zijn kans en impact van enkele risico lastig om in te schatten. In het uiterste geval zal VRBZO terugvallen op de gemeenten om de kosten te dekken.				
Financiële informatie (bedragen x € 1.000)	Resultaat 2025 (geprognosticeerd)	Eigen vermogen per 31-12-2024	Eigen vermogen per 31-12-2025	Vreemd vermogen per 31-12-2024	Vreemd vermogen per 31-12-2025
	€0	€ 2.167	€ 4.049	€40.926	€ 38.549

Ergon – Werkvoorzieningschap Regio Eindhoven (GRWRE)					
Visie/doel	Ergonbedrijven is het uitvoeringsorgaan van de Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorzieningschap Regio Eindhoven (GRWRE). Ergon ziet het als haar missie om 80% van de werkzoekenden die bij Ergon starten, binnen zes maanden aan betaald werk te helpen. Ergon stimuleert mensen om het uiterste uit zichzelf te halen, door inzicht te geven in de eigen mogelijkheden, door te groeien in werk- en vakvaardigheden en door te helpen passend werk te vinden. En als mensen aan het werk zijn, begeleidt Ergon ze op inhoudelijk en sociaal vlak. Samen met haar partners helpt Ergon mensen naar, aan en in werk. Binnen de gemeenschappelijke regeling zijn de volgende rechtspersonen aanwezig: <ul style="list-style-type: none"> - Stichting Bevordering Werkgelegenheid Sociale Werkvoorziening (BWSW) te Eindhoven; - Stichting Werkgelegenheid Arbeid (WGA) - EB Holding BV te Eindhoven met diverse deelnemingen 				
Taken	Onder de participatiewet voert de GRWRE de WSW, de loonkostensubsidie en beschut werken uit. Daarnaast voert de GRWRE andere vormen van gesubsidieerde arbeid en (onderdelen van) re-integratie-trajecten voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt uit.				
Deelnemende partijen	De gemeenten Eindhoven, Heeze-Leende, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre. De gemeente Geldrop-Mierlo heeft een inkooprelatie (geen deelnemer).				
Bestuurlijk belang	Het college is met de wethouder Werk & Inkomen en de wethouder WMO/Welzijn vertegenwoordigd in het algemeen bestuur van Ergon. De Wethouder Werk & Inkomen maakt tevens deel uit van het dagelijks bestuur.				
Vestigingsplaats	Eindhoven				
Financieel belang	De middelen die de gemeente Heeze-Leende van het rijk ontvangt voor de uitvoering van WSW-taken worden doorbetaald naar Ergon. Hiernaast wordt een jaarlijkse vergoeding betaald voor de begeleiding van inwoners die werken met een loonkostensubsidie. Ook draagt de gemeente Heeze-Leende bij aan de kosten van het Participatiebedrijf.				
Bijdrage gemeente (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	
	€ 1.597	€ 1.632	€ 1.666	€ 1.696	
Ontwikkelingen	Strategische koers: Een weg naar Werk. Optimalisering van de verbinding tussen Ergon en het participatiebedrijf.				
Risico's	In de begroting van de Ergon 2025 bedraagt het weerstandsvermogen 11 miljoen. Dit vermogen dient om risico's financieel op te vangen. Het benodigde weerstandsvermogen van € 13,8 miljoen wordt nog niet gehaald. Rekening houdend met kans en impact van de risico's is de vastgestelde hoogte van het weerstandsvermogen afdoende.				
Financiële informatie (bedragen x € 1.000)	Resultaat 2025 (geprognosticeerd)	Eigen vermogen per 31-12-2024	Eigen vermogen per 31-12-2025	Vreemd vermogen per 31-12-2024	Vreemd vermogen per 31-12-2025
	€ 0	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.

Vennootschappen en coöperaties

De Bulders Woningbouw B.V.					
<i>Visie/doel</i>	De vennootschap heeft als doel het als beherend vennoot deelnemen in en het besturen van De Bulders Woningbouw C.V.				
<i>Taken</i>	Het voorzien in de financieringsbehoefte van De Bulders Woningbouw C.V., het beheren van en beschikken over alle soorten goederen en het stellen van zekerheden. Het sluiten van overeenkomsten en zich voor De Bulders Woningbouw C.V. verbinden.				
<i>Deelnemende partijen</i>	Gemeente Heeze				
<i>Bestuurlijk belang</i>	De wethouder vertegenwoordigt de gemeente Heeze-Leende als aandeelhouder in De Bulders Woningbouw B.V.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Heeze				
<i>Financieel belang</i>	100% rechtstreeks belang. Het maatschappelijk kapitaal bedraagt € 90.000. Hiervan is € 18.000 geplaatst. Dit is door de aandeelhouders volgestort (ieder € 9.000).				
<i>Ontwikkelingen</i>	-				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2025 (geprognosticeerd)</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2024</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2025</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2024</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2025</i>
	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.

De Bulders Woningbouw C.V.					
<i>Visie/doel en taken</i>	De Bulders Woningbouw C.V. heeft ten doel de integrale voorbereiding, ontwikkeling en het (doen) realiseren van de aanleg van de Randweg, en de realisatie van woningbouw in drie fasen gelegen in plangebied 'De Bulders'.				
<i>Deelnemende partijen</i>	De Bulders Woningbouw B.V. als enig beherend vennoot. De gemeente als commanditaire vennoot.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	De C.V. wordt bestuurd door De Bulders Woningbouw B.V. In de raad van vennoten wordt deelgenomen door de burgemeester van de gemeente Heeze-Leende.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Heeze				
<i>Financieel belang</i>	50% via Gemeente Heeze-Leende (49,5% direct en 0,5% via De Bulders Woningbouw B.V.) en 50% rechtstreeks. In De Bulders Woningbouw C.V. wordt deelgenomen door De Bulders Woningbouw B.V. voor € 20.000 en de gemeente Heeze-Leende, voor € 2.000.000.				
<i>Ontwikkelingen</i>	-				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2025 (geprognosticeerd)</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2024</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2025</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2024</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2025</i>
	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten					
<i>Visie/doel en taken</i>	BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak. De deelneming kan dan ook als een duurzame belegging worden beschouwd.				
<i>Deelnemende partijen</i>	De publieke sector in Nederland, zoals gemeenten, provincies en de Staat der Nederlanden.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	De vertegenwoordiger in de algemene vergadering van aandeelhouders is de wethouder Financiën.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Den Haag				
<i>Financieel belang</i>	De gemeente heeft 10.020 aandelen à € 2,50 BNG in haar bezit die voor de verkrijgingsprijs van € 22.734 onder financiële vaste activa staan gewaardeerd. Hiermee bezit de gemeente Heeze-Leende 0,01799% van de stemmen en bedraagt het aandeel in het vermogen en het dividend tevens 0,01799%.				
<i>Financiële informatie (bedragen x € miljoen)</i>	<i>Resultaat 2025 (geprognosticeerd)</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2024</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2025</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2024</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2025</i>
	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.

Brabant Water N.V.	
<i>Visie/doel en taken</i>	Brabant Water N.V. is het waterleidingbedrijf voor vrijwel geheel Noord-Brabant. De aandelen zijn in handen van de provincie Noord-Brabant en het overgrote deel van de gemeenten in het voorzieningsgebied.

Brabant Water N.V.					
<i>Deelnemende partijen</i>	De aandelen zijn in handen van de provincie Noord-Brabant en het overgrote deel van de gemeenten in het voorzieningsgebied.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	De vertegenwoordiger in de algemene vergadering van aandeelhouders is de wethouder Water /Transitie Landelijk Gebied.				
<i>Vestigingsplaats</i>	's-Hertogenbosch				
<i>Financieel belang</i>	De gemeente heeft in haar bezit 14.074 aandelen tegen de nominale waarde van € 0,10 per aandeel. Hiermee bezit de gemeente Heeze-Leende 0,50% van de stemmen en bedraagt het aandeel in het vermogen en het dividend tevens 0,50%. Dit bezit staat op de balans onder financiële vaste activa opgenomen tegen de verkrijgingsprijs van € 1.407.				
<i>Financiële informatie (bedragen x € miljoen)</i>	<i>Resultaat 2025*</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2024</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2025</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2024</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2025</i>
	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.

Stichtingen en verenigingen

Stichting Bureau Inkoop & Aanbestedingen Zuidoost Brabant	
<i>Visie/doel en taken</i>	Het streven binnen de inkooptrajecten naar maximale waarde voor de gemeente of publieke organisatie door het toepassen van maatschappelijk verantwoord inkopen binnen de inkooptrajecten. Dit bestaat uit het toepassen van Social return en Duurzaamheidscriteria en de toegang voor (regionaal) MKB tot overheidsopdrachten. Het streven binnen de gemeenten en haar gelieerde organisaties naar efficiency binnen de inkoopprocessen.
<i>Deelnemende partijen</i>	De gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Gemert-Bakel, Geldrop-Mierlo, Heeze-Leende, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel-de Mierden, Someren, Son en Breugel, Veldhoven en Waalre.
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het algemeen bestuur van de stichting bestaat uit een tweetal leden per deelnemende gemeente. Uit de leden van het algemeen bestuur is een dagelijks bestuur samengesteld. Dit bestaat uit een voorzitter, een secretaris, een penningmeester en twee leden. De stichting kent een algemeen directeur.
<i>Vestigingsplaats</i>	Oirschot
<i>Financieel belang</i>	De entreegelden die als goodwill zijn betaald door gemeenten die later zijn aangesloten, worden tot het eigen vermogen van de stichting gerekend. Deze worden niet eerder dan bij liquidatie van de stichting aan de gemeenten terugbetaald. Het entreegeld voor de gemeente Heeze-Leende bedroeg € 10.833.

Stichting HSLnet	
<i>Visie/doel en taken</i>	Aanleg en in stand houden van een glasvezelnetwerk als nutsvoorziening voor de kernen en het buitengebied van Heeze-Leende.
<i>Deelnemende partijen</i>	Het juridische eigendom van het open glasvezelnetwerk is in handen van de Stichting HSLnet en het economische eigendom is in handen van Coöperatie HSLnet u.a., die is opgericht specifiek voor het beheer en de exploitatie van het netwerk.
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente heeft volledige zeggenschap in de Stichting en 1 van de 3 bestuursleden is (statutair) een wethouder van de gemeente Heeze-Leende.
<i>Vestigingsplaats</i>	Heeze-Leende
<i>Financieel belang</i>	In het kader van de financiering van de aanleg van een glasvezelnetwerk is in 2016 een lening van € 5,2 miljoen verstrekt aan de Stichting HSLnet. De lening bedraagt eind 2025 nog € 2.925.000.

Natuurgrenspark De Grootte Heide		
<i>Visie/doel</i>	De BGTS (Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking) maakt de aanwezige natuur en recreatiemogelijkheden tot economische factoren van betekenis. De organisatie schept werkgelegenheid voor de regio, omdat de natuur van de Grootte Heide kan functioneren als spin-off voor verblijfsaccommodaties, horeca en verdienmodellen voor toerisme.	
<i>Taken</i>		
<i>Deelnemende partijen</i>	De gemeenten Heeze-Leende, Pelt (B), Hamont-Achel (B), Cranendonck, Valkenswaard, Eindhoven.	
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het college is met een wethouder vertegenwoordigd in het algemeen bestuur en Natuurgrenspark De Grootte Heide.	
<i>Vestigingsplaats</i>	Valkenswaard	
<i>Financieel belang</i>	6,7 %	
<i>Bijdrage gemeente Heeze Leende (bedragen x € 1.000)</i>	<i>2024</i>	<i>2025</i>
	€ 44.400	€ 44.400

Natuurgrenspark De Grootte Heide					
<i>Ontwikkelingen</i>	De BGTS Grootte Heide heeft onlangs een Europese Interreg subsidie toegekend gekregen voor de periode 2024-2027. Hierbij is De Grootte Heide niet alleen partner in de uitvoering van projecten, maar ook lead partner voor het totale partnership. Dit helpt om een volgende slag in de ontwikkeling te maken.				
<i>Risico's</i>	De BGTS Grootte Heide heeft een beperkt budget en beperkte eigen personeelsformatie waarmee de taken en doelen mee moeten worden gerealiseerd. De deelnemende gemeenten moeten ieder 2 x 0,3 fte menskracht leveren. Dat gebeurt niet altijd ofwel niet altijd met de juiste medewerkers waar qua kennisachtergrond en competenties behoefte aan is. De omvangrijke Interegsubsidie vraagt om een goede beheerorganisatie voor deze opgave. Die is deels ingevuld met professionele inhuur en deels eigen bezetting.				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2025* (geprognosticeerd)</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2024</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2025</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12- 2024</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2025</i>
	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.

Paragraaf grondbeleid

Algemeen

Het gemeentelijk grondbeleid is een instrument om ruimtelijke doelstellingen te bereiken. Die doelstellingen liggen op het terrein van de in programma 2 *Wonen, bedrijven en recreëren* opgenomen onderwerpen huisvesting, ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling, infrastructuur, recreatie en natuur.

In deze paragraaf nemen wij u mee in de uitgangspunten met betrekking tot het grondbeleid. We laten zien welke grondexploitaties lopen en geven inzicht in de risico's die we lopen.

Uitgangspunten/parameters voor bouwgrondexploitaties in eigen beheer

Door het tijdig opstellen en actualiseren van de grondexploitaties in eigen beheer worden kosten opbrengsten in relatie met elkaar gebracht en ontstaat inzicht in de mogelijke financiële risico's. De grondexploitaties worden tweemaal per jaar geactualiseerd. De volgende uitgangspunten/parameters zijn gehanteerd bij de actualisatie van de grondexploitaties:

Onderwerp	Waarde
Parameter rente	1,5 % over de boekwaarde per 1 januari
Parameter kostenstijging	5%
Parameter opbrengstenstijging	0%
Percentage voorbereiding en toezicht/algemene kosten	15%
Looptijd van grondexploitaties	maximaal 10 jaar

Deze uitgangspunten zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van de uitgangspunten zoals genoemd in de begroting 2024.

Dit rentepercentage wordt, indien geen sprake is van projectfinanciering, conform BBV gebaseerd op het gewogen gemiddelde rentepercentage van de leningenportefeuille van de gemeente naar verhouding van het vreemd vermogen ten opzichte van het totale vermogen. Dit resulteert in een rentepercentage van 1,5%.

Voor de korte termijn (2024) wordt een kostenstijging van 1 tot 5 % verwacht en voor de middellange termijn een stijging van 0 tot 4% en voor de lange termijn een stijging van 2%. Dit is gebaseerd op het rapport 'Outlook grondexploitaties 2024'. Omdat de kosten op korte termijn gemaakt worden, is het percentage gehandhaafd op 5%.

Alle nog te verkopen gronden zijn verkocht of er is al een koopovereenkomst gesloten. De nieuwe grondprijzen hebben daarom geen gevolg meer voor de grondexploitaties. Daarom wordt bij de lopende exploitaties een opbrengstenstijging van 0% aangehouden.

Bij de kosten voor voorbereiding en toezicht en de algemene kosten gaan we uit van een gemiddeld jaarlijks percentage van 15%.

De parameters worden bij de volgende actualisatie, die plaats zal vinden voor de jaarrekening 2024, beoordeeld en indien nodig geactualiseerd.

Grondprijzen

Op grond van de in 2012 vastgestelde 'nota grondbeleid' stelt het college de grondprijzen jaarlijks vast nadat de gemeenteraad hierover is geïnformeerd in de begroting en bedenkingen kenbaar heeft kunnen maken. Hierbij wordt uitgegaan van de marktwaardebenadering en kan zowel gebruik worden gemaakt van de residuele methode* als de comparatieve methode. Bij de residuele methode wordt een directe relatie gelegd tussen de marktwaarde, de bouwkosten en de grondwaarde van een onroerende zaak. Door de marktwaarde te verminderen met de bouw- en bijkomende kosten, resteert de waarde van de grond.

Omdat de beschikbare grond uit de grondexploitaties inmiddels allemaal is verkocht, is vaststelling van nieuwe grondprijzen voor de huidige grondexploitaties niet meer van belang. Wel bestaat er altijd de mogelijkheid dat er

zich in de komende tijd nieuwe projecten/kavels aandienen waardoor het praktisch is voor 2025 grondprijzen vast te stellen.

Voor het begrotingsjaar 2025 wordt daarom voorgesteld om de bovengrens van de bandbreedte voor nieuwe kavels voor vrije sectorwoningen te indexeren met 3% tot € 489 per m² en de kavels voor de sociale koopwoningen mee te nemen in deze bandbreedte waardoor de ondergrens naar € 275 gaat. Per uit te geven gebied kan dan op basis van een taxatie de definitieve grondprijs worden bepaald. Ook wordt voorgesteld om de grondprijs voor sociale huurwoningen te handhaven omdat de woningcorporaties zijn gebonden aan maximale huurprijzen en omdat de bouwkosten zijn gestegen. Voorgesteld wordt om voor de grondprijzen voor bedrijfskavels een bandbreedte te gaan hanteren van € 180 tot € 210 en per uit te geven gebied te bepalen met behulp van een taxatie wat de definitieve grondprijs is.

	Prijs per m ² in 2024 (exclusief BTW)
Kavels voor vrije sector woningen/sociale koopwoningen	taxatieprijs met bandbreedte tussen € 275 tot € 489 per m ²
Kavels t.b.v. sociale huurwoningen	€ 275
Bedrijfsgrond	taxatieprijs met bandbreedte tussen € 180 tot € 210 per m ²

Bouwgrondexploitaties in eigen beheer

De laatste actualisatie in juli 2024 leidt tot de volgende prognose van het resultaat per einde van de exploitaties:

Tabel 10.0 *Bouwgrondexploitaties in eigen beheer*

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Boekwaarde per 1 januari 2024 vóór winstneming	Verwacht resultaat * (juli 2024)	Verwacht resultaat vorige actualisatie * (jaarrekening 2023)	Verschil verwacht resultaat	Tussentijdse winstneming tot en met 2023**	Jaar van afsluiting
De Poortmannen, Heeze	1.455 V	1221 V	1.246 V	0	1.178	2024
De Breedvennen, Leende	389 V	272 V	275 V	3 N	270	2024
Centrumplan/Schoolstraat, Leende	185 V	125 V	125 V	0	107	2024

* Betreft het verwachte totale resultaat inclusief tussentijdse winstnemingen.

** Betreft de tussentijdse winstnemingen.

De actualisatie van de exploitaties in juli 2024 leidt tot een beperkte bijstelling van de verwachte resultaten door onder andere de rentetoe rekening en toerekening van andere kosten.

Woningbouwprojecten niet in eigen beheer

Naast een actieve grondexploitatie kan de gemeente in voorkomende gevallen kiezen voor een faciliterend grondbeleid, waarbij sprake kan zijn van kostenverhaal. Faciliterend grondbeleid houdt in dat de gemeente het particulier mogelijk maakt grond te exploiteren. Gemeentelijke kosten verbonden aan het desbetreffende exploitatiegebied kunnen op de particuliere exploitant worden verhaald. De gemeente koopt dus zelf geen grond aan; ze beperkt zich tot de wettelijke publieke taak. Deze taak bestaat vooral uit inspraakprocedures en het vaststellen van het bestemmingsplan. Daarnaast wordt het eigendom en beheer van de eventuele openbare ruimte vaak door de gemeente overgenomen.

Risico's grondexploitatie

In het verleden was de gemeente voor het voeren van een goed grondbeleid verplicht om een genormeerde reserve grondexploitatie te vormen. Inmiddels is deze verplichting vervallen. Het is daarom van belang om te bezien met welke risico's we rekening dienen te houden bij het bepalen van het noodzakelijk weerstandsvermogen van de gemeente (zie paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing). De resultaten van de grondexploitaties vormen door het vervallen van de verevening via de reserve grondexploitaties onderdeel van het resultaat van de gemeente Heeze-Leende.

Risico's bij grondexploitaties in eigen beheer

De risico's zijn per grondexploitatie bezien. Binnen de grondexploitaties kan sprake zijn van marktontwikkelingen (vertraging van de afzet als gevolg van gewijzigde woon- en werkbehoeften en conjunctuurontwikkelingen) en specifieke projectrisico's (bestemmingsplan, milieu, flora en fauna, archeologie).

De calculaties van de verwachte eindwaarde van de grondexploitaties zijn met enige voorzichtigheid berekend, maar toch blijven risico's altijd bestaan. Voor de grondexploitaties zijn daarom de risico's bezien en vertaald in een worst case scenario waarin rekening is gehouden met het voordoen van deze risico's. Onderstaand overzicht toont aan dat er bij geen enkele grondexploitatie sprake is van een nadelig resultaat. Bij de beoordeling van het weerstandsvermogen is het daarom niet nodig om hiervoor iets op te nemen als risico (zie paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Tabel 10.1 Verwachte resultaat grondexploitaties in eigen beheer

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Verwacht resultaat Juli 2024	Verwacht resultaat worst case juli 2024
De Poortmannen, Heeze	1221 V	1221 V
De Breedvennen, Leende	272 V	272 V
Centrumplan/Schoolstraat, Leende	125 V	125 V

De Poortmannen, Heeze

De grond is inmiddels verkocht op een kleine reststrook na. De risico's zijn daarom klein.

De Breedvennen, Leende

De grond is inmiddels verkocht. De risico's zijn daarom klein.

Centrumplan/Schoolstraat, Leende

De grond is inmiddels verkocht. De mogelijkheid bestaat dat er door uitvoering van dit plan, verzoeken tot planschade worden ingediend. Vanwege dit risico is er in het base case scenario al rekening mee gehouden waardoor de risico's klein zijn.

Risico's bij grondexploitaties op basis van samenwerking

De Bulders

De Bulders BV/CV is als aparte entiteit verantwoordelijk voor haar eigen risico's. Daarom heeft zij binnen haar eigen grondexploitatie een risicobuffer opgenomen. Met de levering van de gronden van de gemeente aan de Bulders is in het verleden een risico voor de gemeente ontstaan. De Bulders heeft vreemd vermogen aan moeten trekken voor het kunnen aankopen van de gronden en het starten met bouwrijp maken van de gronden. De gemeente staat 100% garant voor deze lening. Inmiddels zijn veel van de gronden verkocht, en worden de risico's steeds kleiner. Zeker nu ook Deelgebied 4 ontwikkeld wordt. Dit risico is benoemd en verwerkt in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Winstneming

Bij het bepalen van de tussentijdse winst is het belangrijk om voorzichtig te zijn. In de nadere uitleg door de commissie BBV is de wijze waarop de tussentijdse winstneming moet worden berekend, vastgelegd. Voor het bepalen van de tussentijdse winst is aansluiting gezocht bij een algemeen aanvaardbare methodiek, waarbij rekening is gehouden met de bijzondere kenmerken van gemeentelijke grondexploitaties. De doelstelling van het gemeentelijk grondbeleid is immers niet primair gericht op het behalen van financieel rendement, maar op het bereiken van het gewenste voorzieningenniveau voor inwoners en bedrijven. De percentage of completion (Poc) methode houdt rekening met de fase waarin de grondexploitatie, zowel wat betreft de opbrengsten als de kosten, verkeert. Daarnaast is deze methode eenvoudig toepasbaar en kan eenduidig worden gehanteerd voor alle positieve grondexploitaties die door de gemeente worden uitgevoerd.

Bij toepassing van de Poc-methode wordt voor wat betreft de berekeningsmethodiek en de planinhoudelijke uitgangspunten niet afgeweken van de grondexploitatie of herziening zoals deze tot en met het verslagjaar door het college en/of de raad zijn vastgesteld. De tussentijdse winst wordt berekend naar de mate waarin kosten en opbrengsten zijn gerealiseerd per individuele grondexploitatie.

Indien nog geen gronden zijn verkocht is er dus nog geen sprake van gerealiseerde winst. Maatgevend is de realisatie tot en met het lopende jaar ten opzichte van het totaal van de kosten en opbrengsten van de grondexploitatie. Bij de berekening van de tussentijdse winst volgens Poc-methode worden de volgende formules gehanteerd:

$$\begin{aligned} & \% \text{ kostenrealisatie} \times \% \text{ opbrengstrealisatie} = \% \text{ Poc} \\ & \% \text{ Poc} \times \text{verwachte winst} = \text{tussentijdse winstneming} \end{aligned}$$

Op de verwachte winst worden de project specifieke risico's becijferd en in mindering gebracht. Bij de gemeente Heeze-Leende hanteren we daarom bij de berekening van de tussentijdse winstneming het verwachte resultaat volgens het worst case scenario.

Vanwege de eenduidigheid en eenvoud worden geen uitzonderingen gemaakt voor het toepassen van de Poc-methode. Dit betekent dat de Poc-methode moet worden gehanteerd voor het bepalen van de tussentijdse winstneming. Op basis van deze methode bedraagt de winst name bij de grondexploitaties tot nu toe:

De Poortmannen:	€ 1.178.224
De Breedvennen:	€ 269.943
Centrumplan:	€ 107.066

Tussentijds winstnemen leidt tot een toename van het resultaat vóór bestemming maar betekent ook dat het risico voor de grondexploitaties toeneemt. Immers worden winsten al genomen voordat het project helemaal is afgerond en de werkelijke winst definitief is. Om deze risico's te beperken, is door de raad bepaald de tussentijdse winstneming te storten in de reserve grondexploitaties. De risico's door tussentijdse winstneming worden dan gedekt door deze reserve en het resultaat na bestemming wordt niet beïnvloed door de tussentijdse winstnemingen.

De raad heeft ook bepaald dat gerealiseerde winsten op bouwgrondexploitaties toegevoegd worden aan de reserves bovenwijkse voorzieningen en totaaloplossing verkeersproblematiek. Bij tussentijdse winstneming is nog geen sprake is van daadwerkelijk gerealiseerde winsten en bestaat het risico dat de werkelijke winsten lager zijn. De tussentijdse winsten worden in de reserve grondexploitaties gestort. Na afronding van een project en bepaling van de gerealiseerde winst worden deze gerealiseerde winsten toegevoegd aan de reserves bovenwijkse voorzieningen en totaaloplossing verkeersproblematiek.

Paragraaf Wet Open Overheid (WOO)

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. De Woo vervangt de Wet openbaarheid van bestuur. De Woo heeft tot doel om overheden en semioverheden transparanter te maken. De wet geeft regels over het actief openbaar en toegankelijk maken van overheidsinformatie en moet ervoor zorgen dat deze informatie beter vindbaar, voor burgers onderzoekbaar en goed te archiveren is. Daarbij bouwt de Woo op drie pijlers:

- Actieve openbaarmaking;
- Passieve openbaarmaking;
- Verbetering van de informatiehuishouding.

Actieve openbaarmaking

Ten eerste verplicht de Woo op grond van artikel 3.3. overheidsorganisaties documenten actief openbaar te maken. De Woo noemt hierbij elf categorieën documenten die actief openbaar moeten worden gemaakt. Het overgangsrecht van de Woo regelt dat de start van de actieve openbaarmaking van deze elf categorieën wordt geregeld in een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB). Daarin zal naar verwachting naast de datum ook worden bekend gemaakt dat de elf categorieën niet allemaal tegelijk openbaar moeten worden gemaakt, maar dat daar een fasering in wordt aangebracht. Momenteel worden een aantal typen documenten al actief openbaar gemaakt. Hierbij valt te denken aan raadsstukken, lokale wet- en regelgeving en beleidsregels.

Om actieve openbaarmaking te ondersteunen, komt er een verwijzindex. Deze 'Woo-index' moet het voor inwoners makkelijker maken openbare documenten te doorzoeken. In de index wordt verwezen naar locaties waar gemeenten hun informatie publiceren. Om aansluiting te kunnen vinden bij de index, wordt er door gemeente zelf een publicatieplatform ingericht.

Passieve openbaarmaking

Naast actieve openbaarmaking, kunnen inwoners op eigen verzoek vragen om bepaalde informatie openbaar te maken. Ook bij openbaarmaking op verzoek gaat de Woo ervan uit dat het belang van openbaarheid altijd geldt en dat alleen in uitzonderingsgevallen een bijzonder belang vóór openbaarmaking kan gaan. Deze belangen zijn omschreven in de Woo. Concreet betekent dit dat een Woo-verzoek (of onderdelen daarvan) alleen kan (of kunnen) worden geweigerd wanneer een bijzonder belang in het geding is.

Verbetering informatiehuishouding

De Woo verplicht gemeenten de informatiehuishouding op orde te brengen en te houden.

Wij werken voortdurend aan de verbetering van onze informatiehuishouding. Jaarlijks worden stappen gezet, mede door de invoering van zaakgericht werken en de invloed van digitalisering. Het afgelopen jaar zijn er al verschillende acties uitgevoerd om de Woo binnen de organisatie te implementeren. Zo zijn medewerkers via intranet geïnformeerd, zijn standaardbrieven aangepast en is er informatie over de Woo op de gemeentelijke website geplaatst. Ook zijn de verplichte Woo- contactpersonen aangewezen en is het ambitieniveau bepaald. Het komende jaar wordt gewerkt aan de verdere implementatie van de Woo, onder meer door aansluiting te zoeken op de eerdergenoemde Woo-index.

4. Financiële begroting

Recapitulatie baten en lasten

Tabel 11.0 Saldo na bestemming

Bedragen x € 1.000

Programma	Rekening 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijzigingen 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
1 Dienstverlening en bestuur	12.383	11.706	11.771	13.209	13.257	13.117	13.257
2 Wonen, bedrijven en recreëren	12.050	12.228	12.323	12.967	12.888	12.771	13.257
3 Samen leven en participeren	18.644	19.243	19.457	25.695	21.698	19.876	20.212
Totaal lasten	43.077	43.177	43.550	51.872	47.843	45.763	46.726
1 Dienstverlening en bestuur	32.999	33.650	33.650	35.288	35.017	36.219	37.228
2 Wonen, bedrijven en recreëren	7.118	6.273	6.273	7.122	6.719	6.489	6.545
3 Samen leven en participeren	3.382	2.700	2.913	7.991	4.149	3.000	3.013
Totaal baten	43.499	42.622	42.836	50.400	45.885	45.708	46.785
Saldo van baten en lasten	422	-555	-715	-1.471	-1.958	-55	59
1 Dienstverlening en bestuur	185	501	501	158	104	211	65
2 Wonen, bedrijven en recreëren	313	0	0	1.200	0	0	0
3 Samen leven en participeren	339	0	0	0	0	0	0
Toevoegingen aan reserves	837	501	501	1.358	104	211	65
1 Dienstverlening en bestuur	127	458	618	442	389	295	158
2 Wonen, bedrijven en recreëren	652	145	145	1.453	343	176	173
3 Samen leven en participeren	122	453	453	978	810	45	45
Onttrekkingen aan reserves	901	1.056	1.216	2.872	1.541	516	376
Saldo mutatie reserves	63	555	715	1.514	1.437	305	311
Saldo na bestemming (resultaat)	485	0	0	43	-521	251	371

Uitgangspunten

De volgende uitgangspunten zijn gehanteerd voor de berekening van de begrotingsposten in de begroting 2025 en de meerjarenraming 2025-2028.

Tabel 11.1 (technische) uitgangspunten

Omschrijving	2024	2025	2026	2027	2028
Rekenrente	1,1%	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%
Loonstijging	5,2%	4,4%	3,8%	3,8%	3,8%
Prijsstijging materiële niet duurzame goederen en diensten	3,9%	2,2%	2,2%	2,2%	2,2%
OZB tarief aanpassing	5,0%	4,0%	3,0%	2,0%	2,0%

Voor de opstelling van de begroting 2025 en meerjarenramingen 2025 -2028 zijn verder de navolgende uitgangspunten gehanteerd:

- Subsidies naar professionele instellingen: gewogen gemiddelde van loonindex (60%) en prijsindex (40%);
- Berekening Algemene uitkering Gemeentefonds: meicirculaire 2024.

Overzicht incidentele baten en lasten

Om vast te kunnen stellen dat sprake is van een structureel begrotingsevenwicht is het belangrijk dat er inzicht is in welk deel van de baten en lasten incidenteel is en welk deel structureel. Onderstaand is daarom een overzicht van de incidentele baten en lasten opgenomen. Dit verplichte overzicht is nodig om vast te kunnen stellen of er sprake is van een structureel begrotingsevenwicht.

De in de begroting en meerjarenraming opgenomen belangrijkste incidentele baten en lasten (groter dan € 10.000) treft u in het volgende overzicht aan.

Tabel 11.2 Saldo incidentele lasten

Bedragen x € 1.000

Programma/ Taakveld - Incidentele lasten	Omschrijving	2025	2026	2027	2028
1. Dienstverlening en bestuur		345	243	0	0
0.4	Overhead	Aanwending reserve ontwikkeling organisatie	125	125	
0.4	Overhead	Aanwending reserve kwaliteitsimpuls personeel	81	81	
0.4	Overhead	GRSA2 incidentele interne projecten	76	37	
1.2	Openbare orde en veiligheid	Tweejarig pilot integraal veiligheidsbeleid handhaving	63		
2. Wonen, bedrijven en creëren		1.103	929	290	269
2.1	Verkeer en vervoer	Aanwending reserve Mobiliteitsplan buitenwegen (fietspaden) - Leenderweg	116		
2.1	Verkeer en vervoer	Aanwending reserve totaaloplossing verkeersproblematiek	80	82	84
2.1	Verkeer en vervoer	Openbare verlichting- vroegtijdige vervanging armaturen	14	14	14
2.2	Openbare ruimte	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023 SPUK	33	33	33
2.4	Milieu	Aanpak energie armoede SPUK	81		
2.4	Milieu	Lokale aanpak isolatie SPUK	60	210	
2.4	Milieu	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat-en energiebeleid (CDOKE) SPUK	209	106	106
2.6	Water	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027 SPUK	105	105	
7.3	Afval	Aanwending reserve afval voor incidentele tegenvallers	28		
7.4	Milieubeheer	Incidentele uitvoeringskosten veehouderijen 2025.	90		

Programma/ Taakveld - Incidentele lasten		Omschrijving	2025	2026	2027	2028
8.1	Ruimte en leefomgeving	Streekontwikkeling/ landschapsprojecten - Berkenschutse of verkenningsonderzoeken		113		
8.1	Ruimte en leefomgeving	Tijdelijke functionaris Gebiedplan Transitie Landelijk Gebied	75	75		
8.3	Wonen en bouwen	Inleen personeel De Bulders (afbouw)	85	65	35	5
8.3	Wonen en bouwen	Eenmalige kosten invoering wet goed verhuurderschap	18	17		
8.3	Wonen en bouwen	Eenmalige kosten invoering Wet kwaliteitsborging - bouw	12	12	18	18
8.3	Wonen en bouwen	Implementatie begeleiding Omgevingswet	97	97		
3. Samen leven en participeren			6.270	2.117	108	109
3.1	Onderwijs	Specifieke uitkering Onderwijsachterstandenbeleid SPUK	82	82		
3.5	Participatie	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne SPUK	2.390	994		
3.5	Participatie	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek 2021 SPUK	12			
3.5	Participatie	Opvang asielzoekers SPUK	2.321			
3.8	Cultuur	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid SPUK	16	16	16	16
3.8	Cultuur	Bieb SPUK	110			
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	NPO incidentele inhuur sportconsulent SPUK GALA	27			
5.1	Sportbeleid en activering	Bestedingen specifieke uitkering GALA	74	69		
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	Aanwending reserve voor ontwikkeling centrumplan Leende	72	57	57	57
5.5	Cultureel erfgoed	Erfgoedkaart	65			
5.6	Media	Aanwending reserve voor 2-jarige extra subsidie voor de bibliotheek.	50			
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	Afschrijvingen locatie Mariahoeve	757	757		
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	Tijdelijke bijdrage maatschappelijke begeleiding vluchtelingenwerk	33	34	35	36
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	Tijdelijke opvang asielzoekers (Buitenjan)	11	8		
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	Bestedingen specifieke uitkering GALA	62	50		
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	Incidentele subsidies jeugdzorg	60			
6.3	Inkomensregelingen	Aanwending reserve BUIG	50			
7.1	Volksgesondheid	Bestedingen specifieke uitkering GALA	78	50		
Totaal incidentele lasten			7.718	3.289	398	378

Tabel 11.3 Saldo incidentele baten

Bedragen x € 1.000

Programma / Taakveld - Incidentele baten		Omschrijving	2025	2026	2027	2028
1. Dienstverlening en bestuur			209	-206		
0.10	Mutaties reserves	Vrijval reserve ontwikkeling organisatie	-125	-125		
0.10	Mutaties reserves	Vrijval reserve kwaliteitsimpuls personeel	-81	-81		
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	Eenmalige korting gemeentefonds- Prov. Noord-Brabant	475			
0.7	Opbrengst grondverkoop	Gronden aan de achterzijde van de Irislaan	-60			
2. Wonen, bedrijven en creëren			-979	-804	-252	-186
0.10	Mutaties reserves	Vrijval reserve mobiliteitsplan buitenwegen (fietspaden)	-116			
0.10	Mutaties reserves	Vrijval reserve totaaloplossing verkeersproblematiek	-75	-75	-75	-75
0.10	Mutaties reserves	Vrijval reserves afval	-28			
2.2	Openbare ruimte	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023 SPUK	-33	-33	-33	
2.4	Milieu	Aanpak energie armoede SPUK	-81			
2.4	Milieu	Lokale aanpak isolatie SPUK	-60	-210		

Programma / Taakveld - Incidentele baten		Omschrijving	2025	2026	2027	2028
2.4	Milieu	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat-en energiebeleid (CDOKE) SPUK	-209	-106	-106	-106
2.6	Water	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027 SPUK	-105	-105		
7.4	Milieubeheer	Uitvoeringskosten veehouderijen	-90			
0.10	Mutaties reserves	Vrijval reserve Streekontwikkeling / landschapsprojecten		-113		
8.3	Wonen en bouwen	Inleen personeel De Bulders (afbouw)	-85	-65	-35	-5
0.10	Mutaties reserves	Vrijval reserves implementatie Omgevingswet	-97	-97	-3	
3. Samen leven en participeren			-6.205	-2.083	-73	-73
3.1	Onderwijs	Specifieke uitkering Onderwijsachterstandenbeleid SPUK	-82	-82		
3.5	Participatie	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne SPUK	-2.390	-994		
3.5	Participatie	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek 2021 SPUK	-12			
3.5	Participatie	Opvang asielzoekers SPUK	-2.321			
3.8	Cultuur	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid SPUK	-16	-16	-16	-16
3.8	Cultuur	Bieb SPUK	-110			
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	NPO incidentele inhuur sportconsulent SPUK GALA	-27			
5.1	Sportbeleid en activering	Bestedingen specifieke uitkering GALA	-74	-69		
0.10	Mutaties reserves	Aanwending reserve voor ontwikkeling centrumplan Leende Multifunctioneel accommodatie Schammert	-72	-57	-57	-57
0.10	Mutaties reserves	Vrijval reserve voor 2-jarige extra subsidie voor de bibliotheek.	-50			
0.10	Mutaties reserves	Afschrijvingen locatie Mariahoeve	-757	-757		
0.10	Mutaties reserves	Vrijval algemene reserve voor erfgoedkaart	-65			
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	Tijdelijke bijdrage maatschappelijke begeleiding vluchtelingenwerk	-28			
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	Tijdelijke opvang asielzoekers (Buitenjan)	-11	-8		
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	Vrijval SPUK gelden GALA	-62	-50		
6.3	Inkomensregelingen	Vrijval reserve BUIG	-50			
7.1	Volksgezondheid	Vrijval SPUK gelden GALA	-78	-50		
Totaal incidentele baten			-6.975	-3.093	-325	-259

Onderstaand is een toelichting opgenomen over de belangrijkste incidentele baten en lasten. In eerste instantie worden de incidentele baten en lasten toegelicht die direct aan elkaar zijn gerelateerd. Aansluitend worden de incidentele lasten en baten, die geen directe relatie met elkaar hebben, separaat toegelicht.

Baten en Lasten

Programma 1

Bij organisatie ontwikkeling zijn de eenmalige lasten opgenomen vanuit de bestemmingsreserve voor ondersteuning en training van medewerkers bij gemeente Heeze-Leende. Dit geldt eveneens voor eenmalige lasten vanuit bestemmingsreserve kwaliteitsimpuls personeel. De aanwending is over twee jaar verdeeld.

Programma 2

Met dekking uit de bestemmingsreserve Mobiliteitsplan buitenwegen wordt fietspad Leenderweg gerealiseerd.

Verder vinden jaarlijks onttrekkingen plaats voor reserve totaaloplossing verkeersproblematiek. Hiermee worden niet-geplande verkeersonderzoeken verricht.

Diverse SPUK's zijn als lasten en baten opgenomen zoals ook eerder aangegeven bij de programma's.

De incidentele kosten van aanpak energiearmoede (1), van lokale aanpak isolatie (2), inzet capaciteit voor klimaat en energiebeleid (3) en de tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie (4) worden vanuit de diverse SPUK regelingen bekostigd.

Voor de eenmalige verhuiskosten van Blink is rekening gehouden met een incidentele tegenvaller die als claim bij gemeente Heeze-Leende is aangekondigd. Aangezien dit een incidentele kostenpost is die buitengewoon is, dekken we deze post uit de reserve afval zodat het buiten de kostendekkende methodiek kan worden gehouden.

Het eenmalige bedrag in 2025 voor de uitvoeringskosten veehouderijen wordt gedekt vanuit een bate van het Rijk. Veehouders kunnen deelnemen aan de landelijke beëindigingsregelingen (LBV en LBV+) bedoeld om de stikstofdepositie op Natura2000 gebieden te verminderen. Deelname brengt werk voor gemeenten met zich mee.

De bestemmingsreserve streekontwikkeling/ landschapsprojecten wordt ingezet voor verwachte kosten in 2026 naar aanleiding van de transitie landelijk gebied (nieuwe doelomschrijving bestemmingsreserve).

Voor de afbouwfase van de grondexploitatie De Bulders is personeel ingeleend. De kosten hiervan nemen af meerjarig. De kosten hiervan worden gedekt door de Bulders Woningbouw C.V.

Vanuit de bestemmingsreserve implementatie Omgevingswet worden de incidentele kosten gedekt van de implementatie begeleiding Omgevingswet.

Programma 3

Diverse SPUK's zijn als lasten en baten opgenomen zoals ook eerder aangegeven bij de programma's.

De incidentele inhuur van een sportconsulent en de specifieke bestedingen voor (1) sportbeleid en activering, (2) samenwerking en burgerparticipatie en (3) volksgezondheid worden vanuit SPUK GALA bekostigd.

De dekkingsbijdragen voor afschrijvingen zijn als baten en lasten opgenomen bij de afzonderlijke programma's.

De eenmalige kostenpost in 2025 voor de erfgoedkaart wordt gedekt uit de algemene reserve. Dit geldt eveneens voor de 2-jarige extra subsidie voor de bibliotheek (loopt af in 2025).

Doordat de afschrijvingskosten van locatie Mariahoeve drukken op de exploitatie in 2025 en 2026 is een bestemmingsreserve gecreëerd die gevoed wordt met de saldi van de jaarlijkse GOO-normbedragen ter dekking.

Voor de kosten inzake de tijdelijke maatschappelijke begeleiding vluchtelingenwerk en tijdelijke opvang asielzoekers (Buitenjan) wordt in 2025 de bijdragen ingezet die we ontvangen vanuit een SPUK en vanuit de algemene uitkering.

De kosten die gepaard gaan met de aanwending van de reserve BUIG worden gedekt door de vrijval van de reserve BUIG. De extra kosten hebben betrekking op een verwachte toename van het aantal bijstandsgerechtigden.

Lasten

Programma 1

Binnen de GRSA2 staan de interne projecten Informatie en archiefbeheer, aanbesteding eHRM/PSA en Key2Finance en de eenmalige afhandeling WOZ-bezwaren begroot als incidentele posten. Deze bijdragen bevatten de bijdrage van gemeente Heeze-Leende zoals is vastgesteld met de verdeelsleutel.

De pilot integraal veiligheidsbeleid duurt 2 jaar en 2025 is het tweede jaar waarin meer wordt ingezet op handhaving.

Programma 2

In het kader van duurzaamheid worden lamptypen vervangen door dimbare LED-verlichting. Echter, één type armaturen dient vervroegd vervangen te worden omdat deze niet functioneert met dimbare LED-verlichting. Omdat deze armaturen nog een resterende levensduur hebben, ontstaat een incidentele last, zoals aangegeven staat in het beleidsplan openbare verlichting.

De functionaris die in de tijdelijkheid is aangetrokken voor het gebiedsplan 'Transitie Landelijk Gebied' is meegenomen in de tabel als incidentele last.

In 2025 en 2026 worden eenmalige kosten gemaakt voor de invoering van de Wet goed verhuurderschap. De eenmalige kosten voor de invoering van de Wet kwaliteitsborging voor bouw lopen door tot en met 2028.

Programma 3

Er zijn in 2025 incidentele lasten meegenomen voor incidentele subsidies inzake de jeugdzorg.

Baten

Programma 1

Vanuit de provincie Noord-Brabant is de volgende informatie verstrekt, namelijk dat gemeenten de eenmalige daling van het gemeentefonds van € 675 miljoen in 2025 kunnen aanmerken als negatieve incidentele baat. Dit is voor gemeente Heeze-Leende een bedrag van € 475.000.

Het begrotingssaldo geeft zonder deze incidentele baten en lasten het volgende beeld:

Tabel 11.4 Saldo begroting en meerjarenraming exclusief incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijzigingen 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Saldo begroting en meerjarenraming exclusief mutatie reserves	423	-555	-715	-1.471	-1.958	-55	59
Saldo mutatie reserves	64	555	715	1.514	1.437	305	311
<i>Begrotingssaldo na bestemming</i>	<i>487</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>	<i>43</i>	<i>-521</i>	<i>251</i>	<i>371</i>
Eliminatie saldo incidentele baten en lasten	-516	47	47	743	196	73	119
Saldo begroting en meerjarenraming exclusief incidentele baten en lasten	-29	47	47	786	-325	324	490

Als in het begrotingsjaar structurele lasten gedekt zijn door structurele baten is er sprake van structureel begrotingsevenwicht. Het structureel begrotingsevenwicht wordt berekend door de totale lasten en baten te verminderen met de incidentele lasten en baten. Het saldo dat over blijft, moet positief zijn. De structurele baten zijn dan groter dan de structurele lasten.

Het structureel begrotingssaldo 2025 is na eliminatie van de incidentele baten en lasten positief. Dit betekent dat de begroting in 2025 structureel sluitend is.

Overzicht structurele mutaties reserves

Op grond van het BBV moet een overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves opgenomen worden in de begroting. Dit betreft mutaties waarbij jaarlijkse een bepaald bedrag ten gunste of ten laste van de exploitatie komt. Deze mutaties worden niet als incidenteel aangemerkt. De in de begroting en meerjarenraming opgenomen structurele mutaties in de reserves treft u in het volgende overzicht aan.

Tabel 11.5 Structurele mutaties reserves

Bedragen x € 1.000

Programma	Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
1	Dienstverlening en bestuur				
	Klein materieel Openbare Werken	158	104	211	65
2	Wonen, bedrijven en creëren				
	Kapitaallasten fietspaden Leendersweg	116			
	Kapitaallasten bijdrage randweg A2	1.084			
Totaal structurele stortingen in reserves		1.358	104	211	65
1	Dienstverlening en bestuur				
	Klein materieel Openbare Werken	171	119	231	99
2	Wonen, bedrijven en creëren				
	Kapitaallasten bruggen Oude Dijk/Strijperdijk	10	10	10	10
	Kapitaallasten fietspad Plaetse-Boschlaan	6	6	6	6
	Kapitaallasten fietspaden Leendersweg		5	5	5
	Kap.lasten herinrichting Spoorlaan-Schoolstraat	3	3	3	3
	Kapitaallasten Strijperpad	1	1	1	1
	Kap.lasten openbaar groen Spoorlaan-Schoolstraat	1	1	1	1
3	Samen leven en participeren				
	Kapitaallasten samen naar de A2			40	40
	Kapitaallasten klimaatinstallatie Pompenmaker	17	17	17	17
	(Kapitaal)lasten Centrumplan Leende	24	24	24	24
	Kapitaallasten hekwerk Groote Speel Leende	2	2	2	2
	Kapitaallasten veld 2 hockey Heeze	33	33	33	33
	Kapitaallasten klemsysteem hockey Heeze	1	1	1	1
Totaal structurele onttrekkingen aan reserves		269	222	374	242
Saldo structurele mutaties reserves		-1.089	118	163	177

Een overzicht van alle mutaties in de reserves treft u aan in het overzicht reserves en voorzieningen.

Overzicht en toelichting reserves

Tabel 11.6 Reserves

Bedragen x € 1.000

Bestuivorming door Raad (R) of College (C)	Saldo 31-12-2023	Overhevelen ultimo 2023	Saldo 1-1-2024	Toevoegingen	Onttrekkingen	Aanwending t.b.v. afschrijvingen	Saldo 31-12-2024	Overhevelen ultimo 2024	Saldo 1-1-2025	Toevoegingen	Onttrekkingen	Aanwending t.b.v. afschrijvingen	Saldo 31-12-2025	Overhevelen ultimo 2025	Saldo 1-1-2026	Toevoegingen	Onttrekkingen	Aanwending t.b.v. afschrijvingen	Saldo 31-12-2026	Overhevelen ultimo 2026	Saldo 1-1-2027	Toevoegingen	Onttrekkingen	Aanwending t.b.v. afschrijvingen	Saldo 31-12-2027	Overhevelen ultimo 2027	Saldo 1-1-2028	Toevoegingen	Onttrekkingen	Aanwending t.b.v. afschrijvingen	Saldo 31-12-2028
Algemene reserve	R	4.947	245	5.192		245	4.947	1.241	6.188		180		6.008		6.008		65		5.943		5.943		65		5.878	843	6.721		65		6.656
Bestemmingsreserves:																															
Reserve Mobiliteitsplan buitenwegen (fietspaden)	R	116		116			116		116		116		-		-				-		-				-		-				-
Reserve Streekontwikkeling / landschapsprojecten	R	113		113			113		113				113		113		113		-		-				-		-				-
Reserve Gemeentelijke monumenten	R	103		103			103		103				103		103				103		103				103		103				103
Reserve Nieuw bouw / renovatie onderwoning	R	93		93			93		93				93		93				93		93				93		93				93
Reserve Bibliotheek rijkssubsidie	R	103		103			103		103				103		103				103		103				103		103				103
Reserve Digitalisering bouwen milieuvergunningen	R	60		60		60	-		-				-		-				-		-				-		-				-
Reserve Dorpshuis Heeze	R	152		152		152	-		-				-		-				-		-				-		-				-
Reserve Duurzaamheid 2020	R	206		206			206		206				206		206				206		206				206		206				206
Reserve HSLnet buffer	R	87		87			87		87				87		87				87		87				87		87				87
Reserve Garantstelling De Bulders	R	313		313			313	-313	-				-		-				-		-				-		-				-
Reserve Goede Doelen	R	11		11			11	-11	-				-		-				-		-				-		-				-
Reserve Buig	R	312		312		150	162		162		50		112		112				112		112				112		112				112
Reserve Corona compensatie	R	423		423			423	-423	-				-		-				-		-				-		-				-
Reserve Onderhoud sportvelden	R	30		30			30	-30	-				-		-				-		-				-		-				-
Reserve Kw aliteitsimpuls personeel	C	162		162			162		162		81		81		81		81		-		-				-		-				-
Reserve Ontwikkeling organisatie	R	250		250			250		250		125		125		125		125		-		-				-		-				-
Reserve HNG	R	1		1			1	-1	-				-		-				-		-				-		-				-
Reserve Riolering	R	-		-			-		-				-		-				-		-				-		-				-
Reserve Afschrijvingen	R	57		57		28	29		29				29		29				29		29				29		29				29
Reserve de Poortmannen tussentijdse w instemming	R	1.178		1.178			1.178	-1.178	-				-		-				-		-				-		-				-
Reserve de Breedvennen tussentijdse w instemming	R	270		270			270	-270	-				-		-				-		-				-		-				-
Reserve Domein Sterksel Averbodeweg TW	R	58		58			58	-58	-				-		-				-		-				-		-				-
Reserve Totaaloplossing verkeersproblematiek	R	2.460		2.460		75	2.385	1.278	3.663		75		3.588		3.588		75		3.513		3.513		75		3.438		3.438		75		3.363
Reserve CP Schoolstraat Leende TW	R	107		107			107	-107	-				-		-				-		-				-		-				-
Reserve Marijkeplein Leende TW	R	28		28			28	-28	-				-		-				-		-				-		-				-
Reserve Volkshuisvesting	R	45		45			45		45				45		45				45		45				45		45				45
Reserve Bovenwijkse voorzieningen	R	929		929			929	-929	-				-		-				-		-				-		-				-
Reserve Implementatie Omgevingswet	C		87	87	207	97	197		197		97		100		100		97		3		3		3		-		-				-
Reserve Buitenjan	C				19		19		19		11		8		8		8		-		-				-		-				-
Reserve Bijdrage randweg A2	C		155	155			155	929	1.084				-		-				-		-				-		-				-
Totaal bestemmingsreserves		7.667	242	7.909	226	562	-	7.573	-1.141	6.432	-	1.639	-	4.793	-	4.793	-	499	-	4.294	-	4.294	-	78	-	4.216	-	4.216	-	75	4.141

Nadere toelichting op de reserves

Algemene reserve

Algemene reserve	
Doel	De algemene reserve dient als buffer van rekeningtekorten en als algemeen weerstandsvermogen.
Toelichting mutaties	<p>Diverse afgezonderde delen van het eigen vermogen worden door de raad bestemd voor een bepaald doel en worden 'Bestemmingsreserve' genoemd. De raad is in staat om de beperking weer op te heffen middels een besluit. Voor onderstaande bestemmingsreserves wordt voorgesteld om ze over te hevelen naar de algemene reserve vanwege de aard (afloop) van de reserve dan wel inactiviteit. Hieronder de lijst:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Reserve garantstelling De Bulders o Reserve Goede Doelen o Reserve Corona compensatie o Reserve Onderhoud sportvelden o Reserve HNG o Reserve de Breedvennen tussentijdse winstneming o Reserve Domein Sterksel Averbodeweg TW o Reserve CP Schoolstraat Leende TW o Reserve Marijkeplein Leende TW

Bestemmingsreserves

Reserve Mobiliteitsplan buitenwegen (fietspaden)	
Doel	Doel van deze reserve is om fietsroutes aan te pakken en het instellen 60 km/uur-gebieden op de buitenwegen van Leende en Leenderstrip.
Toelichting mutaties	Fietspad Leenderweg is opgenomen als investering in 2025 in de meerjarige investeringsplanning. We hevelen het bedrag in 2025 over naar een dekkingsreserve en onttrekken de kapitaallasten van het fietspad Leenderweg vanaf 2026.

Reserve Streekontwikkeling/ Landschapsprojecten	
Doel	Bekostiging van plannen in het buitengebied.
Toelichting mutaties	Als onttrekking in 2026 is opgenomen de verwachte kosten voor transitie landelijk gebied.

Reserve Gemeentelijke monumenten	
Doel	Voorheen was het een voorziening, maar omdat er geen meerjarig onderhoudsplan aan ten grondslag ligt is het een reserve. Deze reserve is bedoeld voor mogelijke aanvragen.
Toelichting mutaties	In 2021 en 2022 zijn toegekende bijdragen voor onderhoud aan particuliere monumenten aan deze reserve onttrokken, er is geen onttrekking geweest in 2023. In 2021 was er 1 aanvraag en 2022 waren er 4 aanvragen. Er zijn geen mutaties opgenomen.

Reserve Nieuwbouw/renovatie onderwijs	
Doel	In 2014 is de voorziening onderhoud schoolgebouwen vrijgefallen. Als onderdeel van de bestemming van het rekeningresultaat 2014 is besloten tot het oprichten van deze reserve. De gemeente Heeze-Leende blijft <u>wettelijk</u> verantwoordelijk voor een aantal zaken in het primair onderwijs, (nieuw)bouw en verzekeringen.
Toelichting mutaties	Er zijn geen mutaties opgenomen.

Reserve Bibliotheek rijkssubsidie	
Doel	Deze reserve is gevormd bij jaarrekening 2021 ten behoeve van toekomstige exploitatietekorten tot 2030.
Toelichting mutaties	Er zijn geen mutaties opgenomen.

Reserve Digitalisering bouw- en milieuvergunningen	
Doel	Deze reserve heeft als doel inhuur met betrekking tot digitalisering te bekostigen. In 2018 is er een begin gemaakt aan het scannen van de vergunningen en zijn deze stukken via het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven (RHCE) digitaal toegankelijk geworden.
Toelichting mutaties	Er zijn geen mutaties opgenomen.

Reserve Dorpshuis Heeze	
Doel	Op 1 december 2006 is d'n Toversnest te Heeze aan Stichting Wooninc. verkocht voor een bedrag van € 5.300.900. Uit de verkoopprijs onder aftrek van gemaakte verkoop- en overige kosten en minus inhaalafschrijvingen in verband met desinvestering, is deze reserve gevormd. De raad heeft immers besloten om op basis van inschrijving d'n Toversnest te verkopen om hiermee middelen te genereren voor de realisatie van een nieuw dorps huis te Heeze.

Toelichting mutaties	In 2024 wordt het restant van € 152.000 onttrokken aan deze reserve voor de verwachte liquiditeitssteun aan dorpshuis 't Perron.
----------------------	--

Reserve Duurzaamheid 2020

Doel	In 2019 zijn vanuit de decembercirculaire middelen voor klimaatmiddelen (warmtetransitie), energieloket en wijkaanpak beschikbaar gesteld waarbij de bestedingsplannen pas in 2020 werden opgesteld, In 2021 en 2022 geldt dezelfde werkwijze.
Toelichting mutaties	Er zijn geen mutaties opgenomen.

Reserve HSLnet buffer

Doel	HSLnet heeft leningsfaciliteiten aangetrokken met garantstelling door de gemeente Heeze-Leende. Bij raadsbesluit 11 april 2011 is besloten de premie-inkomsten garantstelling te bestemmen voor verglazing van het buitengebied. Als nadere uitwerking komen de premie-inkomsten pas vrij voor aanleg buitengebied op het moment dat de risicobuffer van voldoende niveau is. Met de risicobuffer moet twee jaar aflossing van de gegarandeerde leningen opgevangen kunnen worden. Op grond hiervan zou er een risicobuffer van € 475.000 moeten worden opgebouwd, vooraleer bedragen beschikbaar worden gesteld. De tot nu toe gefactureerde premies zijn aan de reserve toegevoegd. In december 2016 is besloten tot revitalisering van het HSLnet. Dit heeft geleid tot een herfinanciering. In de besluitvorming is de reserve HSL niet voor een ander doel bestemd. Deze reserve blijft daarmee tot op heden beschikbaar voor de verglazing van het buitengebied.
Toelichting mutaties	Er zijn geen mutaties opgenomen.

Reserve Garantstelling De Bulders

Doel	De reserve is gevormd naar aanleiding van de garantstelling door de gemeente voor de leningen die De Bulders woningbouw C.V. heeft aangetrokken ten behoeve van de aankoop van de gronden van de gemeente. De gemeente Heeze-Leende brengt voor de garantstelling een marktconforme vergoeding van 0,55% in rekening bij De Bulders Woningbouw C.V. De in rekening gebracht premie wordt gestort in de reserve garantstelling De Bulders. Verwachting is dat er bij De Bulders Woningbouw C.V. geen lening meer is eind 2024.
Toelichting mutaties	We sluiten deze reserve en hevelen het bedrag in 2024 over naar de algemene reserve.

Reserve Goede Doelen

Doel	Het doel van deze reserve is de opbrengst van textielinzameling beschikbaar te stellen aan goede doelen voor de jaren 2016-2017 en 2018. In 2018 is besloten niet meer te storten.
Toelichting mutaties	We sluiten deze reserve en hevelen het bedrag in 2024 over naar de algemene reserve.

Reserve BUIG

Doel	Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud startende ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie. Deze reserve is bedoeld om toekomstige tegenvallers bij de BUIG te dekken.
Toelichting mutaties	In 2024 en 2025 wordt respectievelijk € 150.000 en € 50.000 onttrokken

Reserve Corona compensatie

Doel	Het doel van deze reserve is om toekomstige lasten met betrekking tot Corona te dekken.
Toelichting mutaties	We sluiten deze reserve en hevelen het bedrag in 2024 over naar de algemene reserve.

Reserve Onderhoud sportvelden

Doel	Op 26 januari 2018 heeft de raad besloten om de privatisering van de buitensportvelden te verlengen. Derhalve dient deze reserve in stand te worden houden voor de eventuele gevolgen van herijking en om nieuwe wensen te kunnen faciliteren.
Toelichting mutaties	We sluiten deze reserve en hevelen het bedrag in 2024 over naar de algemene reserve.

Reserve Kwaliteitsimpuls personeel

Doel	Reserve gevormd voor organisatieontwikkeling en daarmee begeleiden en ontwikkelen van personeel en voor het oplossen van eventuele fricties.
Toelichting mutaties	Als onttrekking is in 2025 en 2026 een onttrekking opgenomen van de verwachte kosten. We voegen deze reserve samen met de reserve organisatieontwikkeling.

Reserve Organisatie ontwikkeling en bedrijfsvoering

Doel	De gemeentelijke organisatie en bedrijfsvoering is in ontwikkeling. Vacatures zijn moeilijk in te vullen en externe inhuur/werving kost meer tijd en geld.
Toelichting mutaties	Als onttrekking is in 2025 en 2026 een onttrekking opgenomen van de verwachte kosten. We voegen deze reserve samen met de reserve kwaliteitsimpuls personeel.

Reserve HNG	
Doel	De jaarlijkse annuïteit ontvangst uit de depotbelegging uit hoofde van de verkoop aandelen HNG werd als dividenduitkering via de exploitatie verantwoord. In 2014 heeft de accountant voorgeschreven dat voor de resterende periode deze depotbelegging als vordering onder de Financiële Vaste Activa moest worden gepresenteerd. De regeling Hypotheekfonds Noord-Brabantse Gemeenten (HNG) is opgeheven. Inzake de bestemming van het rekeningresultaat 2014 is besloten om met dit eenmalig administratief voordeel een bestemmingsreserve te vormen.
Toelichting mutaties	Een restbedrag van € 1.000 staat open. We sluiten deze reserve en hevelen het bedrag in 2024 over naar de algemene reserve.

Reserve Riolering	
Doel	Om toekomstige tegenvallers te dekken.
Toelichting mutaties	Er zijn geen mutaties opgenomen.

Reserve Afvalkosten	
Doel	Om toekomstige tegenvallers te dekken.
Toelichting mutaties	De aangekondigde incidentele kosten van Blink naar aanleiding van de verhuizing worden als onttrekking meegenomen in 2025.

Reserve De Poortmannen tussentijdse winstneming	
Doel	Op basis van de verslaggevingsrichtlijnen moet bij de grondexploitatie De Poortmannen worden overgegaan tot tussentijdse winstneming. In het raadsvoorstel is opgenomen dat bij beëindiging het saldo naar de reserve 'Totaaloplossing verkeersproblematiek' gaat. Dit geschiedt ultimo 2024.
Toelichting mutaties	We sluiten deze reserve en hevelen het bedrag in 2024 over naar de reserve 'totaaloplossing Verkeersproblematiek'.

Reserve De Breedvennen, tussentijdse winstneming	
Doel	Op basis van de verslaggevingsrichtlijnen moet bij de grondexploitatie De Breedvennen worden overgegaan tot tussentijdse winstneming. Omdat de winst nog niet definitief is, wordt deze tussentijdse winstneming gestort in een reserve.
Toelichting mutaties	We sluiten deze reserve en hevelen het bedrag in 2024 over naar de algemene reserve.

Reserve Domein Sterksel Averbodeweg tussentijdse winstneming	
Doel	Op basis van de verslaggevingsrichtlijnen moet bij de grondexploitatie Domein Sterksel Averbodeweg worden overgegaan tot tussentijdse winstneming. Omdat de winst nog niet definitief is, wordt deze tussentijdse winstneming gestort in een reserve. In de paragraaf <i>Grondbeleid</i> is dit nader toegelicht.
Toelichting mutaties	We sluiten deze reserve en hevelen het bedrag in 2024 over naar de algemene reserve.

Reserve Totaaloplossing verkeersproblematiek	
Doel	Oplossen verkeersproblematiek in de kernen.
Toelichting mutaties	Er wordt jaarlijks € 75.000 voor verkeersonderzoeken e.d. aan deze reserve onttrokken. Vanuit de bestemmingsreserve 'de Poortmannen tussentijdse winstneming' en dekkingsreserve 'verharding en verlichting langzaam verkeer Kloostervelden' vinden dotaties plaats.

Reserve CP Schoolstraat Leende tussentijdse winstneming	
Doel	Op basis van de verslaggevingsrichtlijnen moet bij de grondexploitatie CP Schoolstraat Leende worden overgegaan tot tussentijdse winstneming. Omdat de winst nog niet definitief is, wordt deze tussentijdse winstneming gestort in een reserve. In de paragraaf <i>Grondbeleid</i> is dit nader toegelicht.
Toelichting mutaties	We sluiten deze reserve en hevelen het bedrag in 2024 over naar de algemene reserve.

Reserve Marijkeplein Leende tussentijdse winstneming	
Doel	Op basis van de verslaggevingsrichtlijnen moet bij de grondexploitatie CP Schoolstraat Leende worden overgegaan tot tussentijdse winstneming. Omdat de winst nog niet definitief is, wordt deze tussentijdse winstneming gestort in een reserve. In de paragraaf <i>Grondbeleid</i> is dit nader toegelicht.
Toelichting mutaties	We sluiten deze reserve en hevelen het bedrag in 2024 over naar de algemene reserve.

Reserve Volkshuisvesting	
Doel	Opbrengst speculatiebeding
Toelichting mutaties	Er zijn geen mutaties opgenomen.

Reserve Bovenwijkse voorzieningen	
Doel	De reserve is bedoeld voor het realiseren van bovenwijkse voorzieningen. Dit zijn voorzieningen die een zodanig karakter hebben dat meerdere wijken hiervan nut hebben.
Toelichting mutaties	We sluiten deze reserve en hevelen het bedrag in 2024 over naar reserve 'bijdrage randweg A2'.

Reserve Implementatie Omgevingswet	
Doel	De reserve is bedoeld om de komende jaren de invoeren van de omgevingswet ter verrichten op basis van een plan van aanpak en het mandaat wordt neergelegd bij het college.
Toelichting mutaties	De structurele kosten lopen via de exploitatie. De onttrekkingen zijn bedoeld voor de incidentele lasten die zich voordoen met name in de jaren 2025, 2026 en 2027.

Reserve Buitenjan (NIEUW)	
Doel	Een taakmutatie voor opvang asielzoekers is eerder ontvangen die we willen inzetten voor de bijdrage aan Buitenjan in 2025 en 2026.
Toelichting mutaties	De incidentele lasten doen zich voor in de jaren 2025 en 2026.

Reserve Bijdrage randweg A2	
Doel	De reserve is bedoeld voor het pakket korte termijn maatregelen A2 Randweg Eindhoven en richt zich op de vraagzijde van de mobiliteit (zoals mijden, spreiden en duurzaam rijden in de werkgeversbenadering). Daarnaast richt het zich op de maatregelen die zijn gericht op de aanbodzijde (zoals aanleg van fietsroutes, hubs en inframaatregelen voor het verbeteren van de doorstroming). Het mandaat wordt neergelegd bij het college.
Toelichting mutaties	Er is een dotatie van de reserve 'bovenwijkse voorzieningen' in 2024. De totale benodigde gelden zijn op dit moment nog niet bekend.

Dekkingsreserves

Dekkingsreserves (geldt voor alle dekkingsreserves)	
Doel	Deze reserves zijn ingesteld ter dekking van de kapitaallasten.
Toelichting mutaties	De jaarlijkse afschrijvingen worden uit deze reserves onttrokken.

Reserve klein materieel openbare werken	
Doel	Via de exploitatiebegroting wordt jaarlijks op basis van het vervangingsschema een bedrag aan deze reserve toegevoegd. Volgens de verordening worden activa van minder dan € 10.000 niet geactiveerd. Uitgaven betreffende de vervanging van materieel van openbare werken beneden dit bedrag worden gedekt uit deze reserve.
Toelichting mutaties	De stortingen en onttrekkingen worden volgens het vervangingsschema uitgevoerd. In 2025 tot en met 2028 wordt €65.000 gestort. Conform het investeringsplan bestaan de onttrekkingen uit de investering in materialen van minder dan €10.000. Jaarlijks worden de investeringen van meer dan €100.000 als storting in de reserve verantwoord. Hetzelfde bedrag wordt ook meteen onttrokken.

Reserve Verharding en verlichting langzaam verkeer Kloostervelden	
Doel	Verharding en verlichting langzaam verkeer route Kloostervelden via de Ten Brakeweg.
Toelichting mutaties	We sluiten deze reserve en hevelen het bedrag in 2024 over naar de reserve 'totaaloplossing Verkeersproblematiek'.

Reserve Locatie Mariahoeve (NIEUW)	
Doel	Deze reserve is in 2024 gecreëerd ter dekking voor de afschrijvingslasten van locatie Mariahoeve. De woonunits dienen geactiveerd te worden en zijn niet vergoed vanuit de vergoeding door het Rijk van de transitiekosten. De vergoeding van de GOO-normbedragen (GOO staat voor Gemeentelijke Opvang Oekraïners).
Toelichting mutaties	In 2025 en 2026 worden de afschrijvingslasten van de woonunits uit de reserve onttrokken.

Overzicht en toelichting voorzieningen

Tabel 11.7 Voorzieningen

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	1-1-2025	dotaties 2025	onttrekkingen 2025	31-12-2025	dotaties 2026	onttrekkingen 2026	31-12-2026	dotaties 2027	onttrekkingen 2027	31-12-2027	dotaties 2028	onttrekkingen 2028	31-12-2028
Riolering	2.224	1.529	234	3.519	1.366	50	4.835	1.340	51	6.124	1.445	52	7.517
Onderhoud wegen	424	762	1.106	80	762	672	170	762	622	310	762	686	386
Onderhoud bruggen	0	45	24	21	45	20	46	45	47	44	45	41	48
Gemeentelijke accommodaties	1.583	108	276	1.415	108	227	1.296	108	79	1.325	108	190	1.243
Bovenwettelijk verlof	191	39	0	230	40	0	270	41	0	311	42	0	353
RVU	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39
Wachtgeld wethouders	340	0	50	290	0	101	189	0	90	99	0	49	50
Pensioen wethouders	1.731	0	0	1.731	0	0	1.731	0	0	1.731	0	0	1.731
Afval	7	28		35	57		92	84		176	51		227
Totaal voorzieningen	6.539	2.511	1.690	7.360	2.378	1.070	8.668	2.380	889	10.159	2.453	1.018	11.594

Nadere toelichting op de voorzieningen

Voorziening riolering	
Doel	In de raadsvergadering van 6-2-2023 is het Plan Stedelijk Water 2023-2027(PSW) vastgesteld. Dit plan anticipeert op de veranderende weersextremen en zorgt daarnaast ervoor dat de basis op orde blijft. Klimaatadaptief en robuust. In dit plan wordt invulling gegeven aan de verplichting om vanuit de Wet Milieubeheer (artikel 4.22) om riool- en watertaken vast te leggen. Door middel van rioolheffing wordt de voorziening op peil gehouden om jaarlijks de investeringen te kunnen financieren. Voor toekomstige investeringen wordt tijdig begonnen met het verhogen van tarieven.
Toelichting mutaties	De dotaties en onttrekkingen zijn gebaseerd op het PSW.

Voorziening onderhoud wegen	
Doel	De voorziening dient om de kosten van het onderhoud van wegen te egaliseren. De jaarlijkse dotatie en de per jaar uit te voeren werkzaamheden liggen vast in het Beheer en beleidsplan wegen 2022-2026. Dit is vastgesteld door het college op 13 december 2021.
Toelichting mutaties	Dotaties en onttrekkingen volgens beheer en beleidsplan wegen.

Voorziening onderhoud bruggen	
Doel	De voorziening dient om de kosten van het onderhoud van bruggen te egaliseren. De jaarlijkse dotatie en de per jaar uit te voeren werkzaamheden liggen vast in het Beheer en beleidsplan civiele kunstwerken 2023-2027.
Toelichting mutaties	Dotaties en onttrekkingen volgens beheer en beleidsplan civiele kunstwerken 2023-2027.

Voorziening Gemeentelijke accommodaties	
Doel	Het betreft hier een voorziening voor groot onderhoud aan de gemeentelijke accommodaties en gebouwen. Via de exploitatiebegroting vinden ten laste van de betreffende accommodaties/gebouwen jaarlijks stortingen in de voorziening plaats. De uitgaven voor groot onderhoud worden ten laste van de voorziening gebracht. De jaarlijkse dotatie en de per jaar uit te voeren werkzaamheden liggen vast in de Meerjarige onderhoudsplannen en bijbehorende investeringschema.
Toelichting mutaties	Dotaties en onttrekkingen vinden plaats volgens de meerjarig onderhoudsplannen voor gebouwen en accommodaties. In de overzichten tijdens de raadsinformatiebijeenkomsten in mei en juni 2024 is een verlaging van de jaarlijkse dotatie in het duurzaam meerjaren onderhoudsplan met € 100.000 opgenomen, ingegeven door een meerjarig oplopend saldo. Verder is vastgesteld dat onderhoud aan bedrijfspanden uitgesteld kan worden of dat gepland onderhoud kan vervallen omdat bijvoorbeeld een dak reeds vervangen is vanwege eerdere duurzaamheidsmaatregelen.

Voorziening bovenwettelijk verlof	
Doel	Gevormd bij de jaarrekening 2022 volgens de Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) om toekomstige aanspraken op verlof te kunnen bekostigen.
Toelichting mutaties	Een licht oplopende reeks is opgenomen op basis van de aanspraken in afgelopen jaren.

Voorziening Regeling Vervroegd Uittreden (RVU)	
Doel	Regeling eerder stoppen met werken 2024-2028.
Toelichting mutaties	Geen mutaties zijn meegenomen.

Voorziening wachtgeld wethouders	
Doel	Opvangen wachtgeldverplichting
Toelichting mutaties	Er is rekening gehouden met de huidige situatie waarbij ervan uit is gegaan dat in de gehele periode die wettelijk van toepassing is wachtgeld uitgekeerd dient te worden.

Voorziening pensioen wethouders	
Doel	Voor de pensioenopbouw van bestuurders is de laatste jaren een verzekering afgesloten. Voor de bestuurders waarvoor geen (volledige) verzekering kan worden afgesloten is deze voorziening gevormd.
Toelichting mutaties	Geen mutaties zijn meegenomen.

Voorziening afval	
Doel	Gevormd bij de jaarrekening 2022 om de verwachten naheffing van Attero te voldoen.
Toelichting mutaties	Dit is een voorziening voor de beklemde middelen van derden voor het resultaat uit de afvalheffing zodat deze kunnen worden besteed aan de afvalverwerking.

Geprognosticeerde balans

In de meerjarige balansprognose zijn de volgende ontwikkelingen verwerkt:

- Afschrijvingen op activa;
- Mutaties op activa vanwege nieuwe investeringen;
- Mutaties op reserves en voorzieningen;
- Mutaties verband houdend met de grondexploitatie;
- Aflossing op vaste geldleningen;
- Saldo jaarrekening 2023.

Tabel 11.8 Geprognosticeerde balans

Bedragen x € 1.000

Activa	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
<i>Vaste activa</i>						
Immateriële vaste activa	43	63	60	60	60	60
Materiële vaste activa	34.160	53.627	51.000	58.000	60.000	69.000
Financiële vaste activa	10.191	9.287	5.400	5.400	5.400	5.400
Totaal vaste activa	44.394	62.977	56.460	63.460	65.460	74.460
<i>Vlottende activa</i>						
Voorraden	-474	0	0	0	0	0
Uitzettingen (met een rente typische looptijd korter dan één jaar)	9.097	6.528	4.800	4.800	4.800	4.800
Liquide middelen	104	82	100	100	100	100
Overlopende activa	2.728	2.133	2.000	2.000	2.000	2.000
Totaal vlottende activa	11.455	8.743	6.900	6.900	6.900	6.900
Totaal activa	55.849	71.720	63.360	70.360	72.360	81.360

Passiva	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
<i>Vaste passiva</i>						
Eigen vermogen	16.767	13.554	15.346	15.309	15.305	14.989
Voorzieningen	6.915	3.689	7.360	8.668	10.159	11.594
Vaste schulden (met een rente typische looptijd langer dan één jaar)	18.519	17.019	15.839	14.653	13.461	12.262
Totaal vaste passiva	42.201	34.262	38.545	38.630	38.925	38.845
<i>Vlottende passiva</i>						
Vlottende schulden (met een rente typische looptijd korter dan één jaar)	8.865	34.735	19.815	26.730	28.435	37.515
Overlopende passiva	4.783	2.723	5.000	5.000	5.000	5.000
Totaal vlottende passiva	13.648	37.458	24.815	31.730	33.435	42.515
Totaal passiva	55.849	71.720	63.360	70.360	72.360	81.360

Bijlagen

Investeringsplanning 2025-2028

Tabel 12.0 Meerjarig investeringsplanning

Bedragen x € 1.000

BRON	Thema	Omschrijving	2025	2026	2027	2028	Later (2029-2040)	Afschrijvingstermijn	Omslag-rente
Middelen									
Begroting 2024 aanv.	1.6	Tractiemiddelen en machines	50	39	189	-		10/15	1,50%
Begroting 2024 aanv.	2.1	Startersleningen	-	-	-	-		0	1,50%
Begroting 2024 aanv.	3.5	Locatie Mariahoeve	-	-	-	-		2	1,50%
Sportvoorzieningen									
Begroting 2024	3.7	Sportcentrum de Pompenmaker(75020402)	-	460	-	-		15/25	1,50%
Begroting 2024	3.7	Multifunctioneel clubgebouw (75230101)	762	-	-	-		25	1,50%
Begroting 2024 - raadsbesluit	3.7	Gymzaal Weibossen (75020000)	2.344	-	-	-		40	1,50%
Begroting 2024 - raadsbesluit	3.7	Gymzaal Weibossen(75020001)	380	-	-	-		15	1,50%
Begroting 2024	3.7	Gymzaal Leenderstrijp	-	85	-	-		25	1,50%
Gemeentelijke gebouwen									
Begroting 2024	1.3	Brandweergarage Leende (71010100)	-	256	-	-		15/25	1,50%
Begroting 2024	1.6	Gemeentehuis (70440105)	-	-	-	-		15/26	1,50%
Begroting 2024	1.6	Politiepost Leende 2023->2024 (7102000)	-	-	-	-		20	1,50%
Begroting 2024	3.1	Berkenschutse (74020200)	2.178	3.741	710			40	1,50%
Begroting 2024	3.1	Huisvesting Dirk Heziusschool (74020000)	50	-	-	3.624		40	1,50%
Begroting 2024	3.6	Dorpshuis Valentijn (76020202)	-	-	-	-		15/25	1,50%
Kadernota 2025	3.6	Aankoop dorpshuis 't Perron	-	-	-	-		25	1,50%
Nog op te nemen	1.6	Duurzaamheidsinvesteringen Werf	-	-	157	-		25	1,50%
Openbare ruimte									
Begroting 2024	2.2	Ginderover en Somerenseweg	915	915	-	-		50	1,50%
Begroting 2024	2.2	Investeringsbudget wegen (72010035)	400	400	400	400	S	50	1,50%
Begroting 2024	2.2	Uitvoering openbaar verlichtingsplan	70	70	70	70	S	25	1,50%
Begroting 2024	2.6	Riolering (diverse nummers)	1.288	1.412	1.452	1.288		0	1,50%
Begroting 2024	2.2	Herinrichting Oudemolen (72100121)	84	-	-	-		50	1,50%

Begroting 2024	2.2	Reconstructie Leenderweg (72100122)	-	50	-	584		50	1,50%
Begroting 2024	2.2	Herinrichting Geldropseweg	-	-	731	-		15	1,50%
Begroting 2024	2.2	Kapelstraat-Jan Deckerstraat (72100124)	-	-	-	-		15	1,50%
Begroting 2024	2.2	Rotonde Geldropseweg/ LVO (72100125)	-	-	-	-	761	50	1,50%
Begroting 2024	2.2	Verharden Kloosterlaan (72100136)	-	-	-	-	1.150	50	1,50%
Begroting 2024	2.2	Voetpad Valkenswaardseweg (72100137)	-	-	-	-	85	50	1,50%
Begroting 2024	2.2	Centrumontwikkeling Heeze (72100153)	200	-	-	-	1.150	50	1,50%
Begroting 2024	2.2	Fietspad Leende-Sterksel (72010010)	-	-	-	-	2.300	50	1,50%
Begroting 2024	2.2	Wandel-fietsverb. Someren-Sterksel 2024-2025 (72010037)	130	-	-	-		50	1,50%
Begroting 2024	2.2	Centrumontwikkeling Heeze plein en tuin (72010039)	100	100	100	100		20/50	1,50%
Begroting 2024	2.2	Kapelstraat-Jan Deckerstraat herinrichting (72010041)	-	-	-	-		50	1,50%
Begroting 2024	2.2	Verbeteren fietspaden Leenderweg (2010042)	225	-	-	-		50	1,50%
Begroting 2024	2.2	Samen naar de A2	-	2.000	-	-		50	1,50%
Begroting 2024	2.8	Skatebaan Leende	-	-	-	-		10	1,50%
Begroting 2024	2.2	Aankoop grond tuin Heeze (70032002)	-	-	-	-	100	0	1,50%
Begroting 2024	2.2	Deklaag Muggenberg (2100115)	-	-	-	-			1,50%
Begroting 2024	2.2	Kruispunt Muggenberg (72100133)	-	-	-	-			1,50%
Begroting 2024	2.2	Rijbaan Oudenmolen-Kreijl (72100134)	-	-	-	-			1,50%
Raadsbesluit	2.2	Beleidsplan Openbare Verlichting 2024-2029	-	-	105	269	259	25	1,50%
Kadernota 2025	2.2	Herinrichting openbare ruimte Weibossen wijk 1	-	-	940	940	1.880	0/50	1,50%
Kadernota 2025	2.2	Herinrichting openbare ruimte (Engelse tuin en Broekakkers)	-	-	-	-	5.900	0/50	1,50%
Inventarisatie		Verkabeling Nieuwe Hoeve	-	-	-	-			
Inventarisatie		Hoogspanningstraject(en)	-	-	-	-			
Inventarisatie		Dorpsplein Leende	-	-	-	-	750	50	1,50%
Inventarisatie		Ontwikkeling Wilhelminapark	-	-	-	-			
Inventarisatie		Fietspad Geldropseweg	-	-	-	-	750	50	1,50%
Inventarisatie	2.2	Verbinding Randweg-Poortmannen	50	50	50	3.850		50	1,50%
Inventarisatie		Verbinding Somerenseweg-Poortmannen	-	-	-	-	250	50	1,50%
Inventarisatie		Huisvesting Spreidingswet	-	-	-	-			
Inventarisatie	2.2	Ginderover 58/ Aansluiting Somerenseweg - Industrieweg	540	-	-	-		50	1,50%
Inventarisatie		Maartenshuis	-	-	-	-			
Inventarisatie		Gymzalen Strabrecht en Spoorlaan	-	-	-	-			
Inventarisatie		Ontwikkeling Hendse Driessen	-	-	-	-			
		Ontsnipperen (paddentunnels Somerenseweg)	-	-	-	-			
		Optelling per jaar	9.766	9.578	4.904	11.125	15.335		
		Cumulatief	9.766	19.344	24.248	35.373	50.708		

Nadere toelichting op de investeringen in 2025

Tractiemiddelen en machines	
Doel	Overzicht van investering en afschrijvingen vervoersmiddelen en machines in bezit van de gemeente. Op basis van afschrijving en technische levensduur worden vervangingen van middelen geprogrammeerd.
Toelichting mutaties	Voor 2025 staan enkele dienstauto's en stroommaterieel op het programma om vervangen te worden.
Sportcentrum de Pompenmaker (75020402)	
Doel	Een veilig en functioneel sportcentrum.
Toelichting mutaties	Mutatie doordat werkzaamheden in het MJOP van 2022 al zijn uitgevoerd. Voorbeelden hiervan zijn het vervangen van een groepenkast door de aanleg van PV-panelen en het vervangen van de noodverlichting voor de tijdelijke opvang van Oekraïners in de sporthal.
Multifunctioneel clubgebouw (75230101)	
Doel	De gemeenteraad heeft in 2023 ingestemd met een gezamenlijke accommodatie voor hockey en voetbal.
Toelichting mutaties	De procesbegeleiding is gestart in 2024 en kan doorlopen tot 2025 (40.000 euro). De realisatie van de gezamenlijke accommodatie is gepland voor 2025.
Gymzaal Weibossen (75020000)	
Doel	Nieuwe gymzaal Weibossen ter vervanging verouderde gymzalen Spoorlaan en Strabrecht t.b.v. gymonderwijs de Parel en Dirk Hezius basisscholen.
Toelichting mutaties	De realisatie is gepland voor medio 2025. De kosten zijn conform het krediet.
Gymzaal Weibossen(75020001)	
Doel	Nieuwe gymzaal voorzien van geschikte installaties passend binnen de bouwconstructie en alle geldende eisen.
Toelichting mutaties	Afronding van de realisatie is gepland voor medio 2025. De kosten zijn conform het krediet.
Berkenschutse (74020200)	
Doel	Adequate huisvesting voor de Berkenschutse.
Toelichting mutaties	Naast de gemeentelijke bijdrage investeert de Berkenschutse zo'n € 4 mln. in het project en wordt getracht om rijksbijdragen te verkrijgen.
Huisvesting Dirk Heziusschool (74020000)	
Doel	Adequate huisvesting voor de Dirk Heziusschool.
Toelichting mutaties	Onderzoeken wat er nodig is om de Dirk Heziusschool op te knappen, te renoveren of nieuwbouw op een andere locatie te realiseren.
Ginderover en Somerenseweg	
Doel	Vervangen rijbaan en riolering, aanleggen gescheiden rioolstelsel en herinrichten volgens huidige verkeersnormen.
Toelichting mutaties	Prijsstijgingen leiden tot een extra budget. De verdeling van de uitvoering over de jaren 2025 en 2026 biedt meer realistische uitvoeringsruimte
Investeringsbudget wegen (72010035)	
Doel	Vervangen van wegen volgens beheer- en beleidsplan wegen 2022-2026.
Toelichting mutaties	Vervangingen of levensduur verlengende maatregelen van verhardingen op basis van leeftijd en technische staat.
Uitvoering openbaar verlichtingsplan	
Doel	Beheer openbare verlichting volgens beheer- en beleidsplan 2024-2028.

Toelichting mutaties	Onderhoud en vervangingen worden uitgevoerd op basis van leeftijd en technische staat.
----------------------	--

Riolering (diverse nummers)

Doel	Doelmatig en efficiënt beheren van het rioolsysteem volgens het Plan stedelijk water 2023-2027.
Toelichting mutaties	Investeringsen ten behoeve van het riool worden met name gedaan bij de projecten Oudenmolen en Ginderover-Somerenseweg.

Herinrichting Oudemolen (72100121)

Doel	Verkeersveiligheid vergroten en verkeershinder beperken.
Toelichting mutaties	De uitvoering is gestart in 2024. Afronding van de werkzaamheden is gepland voor 2025.

Centrumontwikkeling Heeze (72100153)

Doel	Het centrum van Heeze autoluwer maken en inrichten als een prettig gebied voor wonen, winkelen en verblijven.
Toelichting mutaties	Centrumontwikkeling Heeze (herinrichting Kapelstraat en Jan Deckersstraat) wordt na de uitvoering van de pilot uitgesteld totdat de randweg is afgerond.

Wandel-fietsverb. Someren-Sterksel 2024-2025 (72010037)

Doel	Realiseren doorfietsroute Heeze-Eindhoven.
Toelichting mutaties	Aanleg van het fietspad op basis van een kosteninschatting met een bijdrage van een interregionale subsidie.

Centrumontwikkeling Heeze plein en tuin (72010039)

Doel	Het centrum inrichten als een prettig verblijfsgebied volgens ontwikkelvisie juni 2023.
Toelichting mutaties	Centrumontwikkeling Heeze (herinrichting Kapelstraat en Jan Deckersstraat) faseren en daarin de ontwikkeling van de Rafaelschool te betrekken.

Verbeteren fietspaden Leenderweg (2010042)

Doel	Mobiliteit per fiets faciliteren door optimalisatie van het fietsnetwerk.
Toelichting mutaties	Het vervangen van de klinkerverharding door asfalt op de fietspaden om het rijcomfort te verhogen.

Verbinding Randweg-Poortmannen

Doel	Onderzoeken of het doortrekken van de Randweg naar de Industrieweg én de verbinding Industrieweg – Somerenseweg kan worden aangelegd vanuit een uitbreiding van de Poortmannen.
Toelichting mutaties	Krediet voor onderzoek.

Ginderover 58/ Aansluiting Somerenseweg - Industrieweg

Doel	Aansluiting Somerenseweg – Industrieweg.
Toelichting mutaties	Het uitwerken en uitvoeren van de kruising voor de aansluiting Somerenseweg-Industrieweg. De uitvoering vindt zo mogelijk gelijktijdig plaats met de herinrichting van Ginderover-Somerenseweg.

Om geen kredieten open te laten staan voor investeringen waarbij sprake is van een inactiviteit in afgelopen 3 jaar in combinatie met het niet hebben van een planning in deze begroting en meerjarenraming zal in een aankomende verantwoording worden voorgesteld om de volgende kredieten af te sluiten. Dit zijn:

- Kruispunt Muggenberg;
- Rijbaan Oudenmolen-Kreijl;
- Rioolvervanging en reconstructie Langstra-Oostrikerstraat.

Beleidsindicatoren

Vanaf het begrotingsjaar 2019 lichten gemeenten de effecten van beleid toe door een vaste set beleidsindicatoren op te nemen in de begroting en de jaarrekening. De meeste van deze indicatoren zijn te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl, onder het dashboard “Besluit Begroting en Verantwoording”. Dit geldt niet voor de beleidsindicatoren op het gebied van bedrijfsvoering. Hiervoor is geen landelijke gegevensbron beschikbaar. Deze indicatoren zijn gebaseerd op eigen gemeentelijke informatie. In deze bijlage worden de beleidsindicatoren gepresenteerd.

Tabel 13.0 Beleidsindicatoren

Omschrijving beleidsindicator	Eenheid	Heeze-Leende			Nederland
		Realisatie	Begroting		
		2023	2024	2025	
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	4,8	5,35	5,7	
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	4,5	4,31	5,9	
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	409	589		
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	11,50%	5%	11,08%	
Overhead	% van totale lasten	26%	16%		
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	8	7	7	9 (2023)
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	1,2	1,2	1,2	2,5 (2023)
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	1,8	1,8	1,7	4,3 (2023)
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	0,9	0,9	0,8	1,3 (2023)
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	4,2	4,5	5	5,8 (2023)
Funciemenging	%	49,1%	49,6%	50,1%	54,2% (2023)
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	231,7	232,6	233,5	197,1 (2023)
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2,9	2,5	2,5	6,3 (2023)
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	6	6	6	27 (2023)
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	0,6%	0,6%	0,6%	2,4% (2023)
Niet-sporters	%	39,6% (2022)	38%	37%	46,4% (2022)
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	683,2	700	710	836,6 (2023)
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21-jarigen	1%	1%	1%	1% (2022)
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2% (2022)	2%	2%	6% (2022)
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	73,2%	73,50%	73,80%	73,1% (2023)
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22-jarigen	1%	1%	1%	1% (2022)
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	94,3	93,5	93	344,8 (2023)
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15-64 jaar	69,9	71	72	191,5 (2023)
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	11,5%	11,8	12	13,5% (2023)
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	0,40%	0,42%	0,45%	1,2% (2023)
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	0,2%	0,25%	0,25%	0,3% (2023)
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	560	550	540	700 (2023)
Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	66 (2022)	64	62	148 (2022)
Hernieuwbare elektriciteit	%	31,5% (2022)	38%	45%	41,3% (2022)
Gemiddelde WOZ-waarde	Duizend euro	458	478	493	368 (2023)
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	19,7	22	24	9,1 (2023)
Demografische druk	%	82,3%	82,2%	82,1%	70,4% (2024)
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	924	996	1030	860 (2023)
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	1082	1144	1190	942 (2023)

* De funciemenging index weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

Specificatie baten en lasten per taakveld 2025-2028

Met de herziening van de BBV zijn er nieuwe taakvelden ingesteld om gemeenten onderling beter te kunnen vergelijken. De programma-indeling is daarvoor minder goed geschikt omdat iedere gemeente vrij is in de keuze en benaming van programma's. Daarom maakt een uniform overzicht van lasten en baten per taakveld onderdeel uit van de gemeentelijke begroting.

Tabel 14.0 Baten en lasten per taakveld BBV

Bedragen x € 1.000

Taakveld BBV	Baten 2025	Lasten 2025	Saldo 2025	Baten 2026	Lasten 2026	Saldo 2026	Baten 2027	Lasten 2027	Saldo 2027	Baten 2028	Lasten 2028	Saldo 2028
0 - Bestuur en ondersteuning	37.820	-12.605	25.215	36.216	-11.470	24.746	36.390	-11.420	24.970	37.251	-11.400	25.851
0.1 Bestuur	0	-2.034	-2.034	0	-2.089	-2.089	0	-2.154	-2.154	0	-2.214	-2.214
0.10 Mutaties reserves	2.872	-1.358	1.514	1.541	-104	1.437	516	-211	305	376	-65	311
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	175	-866	-691	179	-932	-753	183	-965	-782	187	-999	-812
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	0	-44	-44	0	-63	-63	0	-64	-64	0	-64	-64
0.4 Overhead	28	-8.083	-8.055	28	-8.116	-8.088	28	-7.944	-7.916	28	-8.032	-8.004
0.5 Treasury	86	-74	12	81	-16	65	76	69	145	76	129	205
0.61 OZB woningen	3.337	-28	3.309	3.437	-29	3.408	3.506	-30	3.477	3.576	-30	3.546
0.62 OZB niet-woningen	1.400	0	1.400	1.442	0	1.442	1.471	0	1.471	1.501	0	1.501
0.64 Belastingen overig	11	0	11	11	0	11	12	0	12	12	0	12
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	29.910	0	29.910	29.496	0	29.496	30.597	0	30.597	31.495	0	31.495
0.8 Overige baten en lasten	0	-72	-72	0	-74	-74	0	-75	-75	0	-77	-77
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	-47	-47	0	-47	-47	0	-47	-47	0	-47	-47
1 - Veiligheid	338	-2.002	-1.664	340	-1.952	-1.612	343	-1.969	-1.626	351	-1.985	-1.634
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	175	-1.247	-1.072	177	-1.249	-1.071	180	-1.269	-1.089	184	-1.271	-1.087
1.2 Openbare orde en veiligheid	163	-755	-592	163	-703	-540	163	-700	-537	166	-714	-548
2 - Verkeer, vervoer en waterstaat	102	-2.869	-2.767	103	-2.879	-2.776	104	-3.105	-3.001	73	-3.348	-3.275
2.1 Verkeer en vervoer	102	-2.853	-2.751	103	-2.863	-2.760	104	-3.089	-2.985	73	-3.331	-3.259
2.5 Openbaar vervoer	0	-16	-16	0	-16	-16	0	-16	-16	0	-16	-16
3 - Economie	462	-519	-56	466	-519	-52	467	-530	-62	475	-541	-65
3.1 Economische ontwikkeling	0	-75	-75	0	-78	-78	0	-81	-81	0	-84	-84
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	35	-119	-84	35	-122	-87	36	-126	-90	37	-130	-93
3.4 Economische promotie	428	-324	103	431	-318	113	431	-323	109	439	-327	112
4 - Onderwijs	446	-1.783	-1.338	425	-1.820	-1.395	348	-1.818	-1.469	354	-2.026	-1.672
4.2 Onderwijshuisvesting	99	-808	-709	101	-842	-741	104	-901	-798	107	-1.090	-984
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	347	-976	-629	324	-978	-654	245	-916	-672	247	-935	-688
5 - Sport, cultuur en recreatie	358	-3.384	-3.026	249	-3.433	-3.184	184	-3.444	-3.260	187	-3.510	-3.323
5.1 Sportbeleid en activering	74	-173	-99	69	-172	-102	0	-105	-105	0	-109	-109
5.2 Sportaccommodaties	133	-1.103	-970	137	-1.287	-1.149	141	-1.323	-1.182	144	-1.339	-1.195
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	-147	-147	0	-148	-148	0	-149	-149	0	-152	-152
5.4 Musea	0	-76	-76	0	-76	-76	0	-76	-76	0	-76	-76
5.5 Cultureel erfgoed	5	-133	-128	5	-69	-64	5	-71	-66	5	-73	-68
5.6 Media	126	-432	-306	16	-324	-308	16	-325	-310	16	-326	-311
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	21	-1.320	-1.300	21	-1.357	-1.336	22	-1.394	-1.372	22	-1.435	-1.412
6 - Sociaal Domein	7.130	-20.929	-13.798	3.447	-16.893	-13.446	2.490	-15.118	-12.628	2.494	-15.202	-12.708
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	5.004	-7.451	-2.447	1.251	-3.594	-2.342	210	-1.684	-1.474	213	-1.589	-1.376

Taakveld BBV		Baten 2025	Lasten 2025	Saldo 2025	Baten 2026	Lasten 2026	Saldo 2026	Baten 2027	Lasten 2027	Saldo 2027	Baten 2028	Lasten 2028	Saldo 2028
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	12	-2.694	-2.682	0	-2.459	-2.459	0	-2.486	-2.486	0	-2.534	-2.534
6.3	Inkomensregelingen	2.065	-2.870	-805	2.145	-2.886	-741	2.228	-2.927	-698	2.228	-2.973	-744
6.4	WSW en beschut werk	0	-847	-847	0	-864	-864	0	-860	-860	0	-860	-860
6.5	Arbeidsparticipatie	0	-482	-482	0	-492	-492	0	-499	-499	0	-487	-487
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	3	-500	-497	3	-510	-507	3	-521	-518	3	-533	-530
6.71a	Hulp bij het huishouden (WMO)	0	-1.557	-1.557	0	-1.498	-1.498	0	-1.504	-1.504	0	-1.512	-1.512
6.71b	Begeleiding (WMO)	0	-920	-920	0	-928	-928	0	-918	-918	0	-938	-938
6.71c	Dagbesteding (WMO)	0	-495	-495	0	-497	-497	0	-500	-500	0	-503	-503
6.71d	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	47	-16	31	48	-17	31	49	-17	32	50	-17	33
6.72a	Jeugdhulp begeleiding	0	-951	-951	0	-928	-928	0	-929	-929	0	-930	-930
6.72b	Jeugdhulp behandeling	0	-655	-655	0	-686	-686	0	-723	-723	0	-756	-756
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	0	6	6	0	-18	-18	0	-18	-18	0	-18	-18
6.73a	Pleegzorg	0	-122	-122	0	-122	-122	0	-123	-123	0	-125	-125
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	0	-324	-324	0	-325	-325	0	-326	-326	0	-327	-327
6.74a	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	0	-252	-252	0	-253	-253	0	-254	-254	0	-255	-255
6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	-498	-498	0	-508	-508	0	-517	-517	0	-527	-527
6.74c	Gesloten plaatsing	0	-131	-131	0	-130	-130	0	-128	-128	0	-131	-131
6.82a	Jeugdbescherming	0	-131	-131	0	-140	-140	0	-144	-144	0	-146	-146
6.82b	Jeugdreclassering	0	-39	-39	0	-40	-40	0	-40	-40	0	-40	-40
7 - Volksgezondheid en milieu		6.012	-6.497	-486	5.535	-6.054	-519	5.492	-6.085	-593	5.599	-6.228	-628
7.1	Volksgezondheid	78	-919	-841	50	-910	-860	0	-890	-890	0	-910	-910
7.2	Riolering	3.071	-2.506	566	2.953	-2.381	572	2.914	-2.345	569	2.975	-2.439	536
7.3	Afval	2.045	-1.692	353	2.090	-1.730	359	2.135	-1.796	339	2.182	-1.802	380
7.4	Milieubeheer	815	-1.377	-562	440	-1.031	-590	440	-1.051	-611	440	-1.076	-635
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	2	-3	-1	2	-2	0	2	-2	0	2	-1	1
8 - Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing		605	-2.639	-2.034	645	-2.928	-2.283	406	-2.485	-2.079	377	-2.553	-2.176
8.1	Ruimtelijke ordening	43	-444	-401	44	-569	-525	45	-394	-349	46	-408	-362
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	85	-31	54	65	-32	33	35	-33	2	5	-34	-30
8.3	Wonen en bouwen	477	-2.165	-1.687	536	-2.327	-1.791	327	-2.058	-1.732	327	-2.111	-1.784
Totaal		53.273	-53.228	45	47.426	-47.947	-521	46.224	-45.974	251	47.161	-46.791	371

Tabel 14.1 Baten en lasten per taakveld BBV verdeling over programma

Bedragen x € 1.000

Taakveld BBV verdeling over programma		Baten 2025	Lasten 2025	Saldo 2025	Baten 2026	Lasten 2026	Saldo 2026	Baten 2027	Lasten 2027	Saldo 2027	Baten 2028	Lasten 2028	Saldo 2028
Programma 1 Dienstverlening en Bestuur		35.729	-13.366	22.363	35.406	-13.361	22.045	36.514	-13.328	23.187	37.386	-13.322	24.064
0.1	Bestuur	0	-2.034	-2.034	0	-2.089	-2.089	0	-2.154	-2.154	0	-2.214	-2.214
0.10	Mutaties reserves	442	-158	284	389	-104	285	295	-211	84	158	-65	93
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.2	Burgerzaken	175	-866	-691	179	-932	-753	183	-965	-782	187	-999	-812
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.4	Overhead	28	-8.083	-8.055	28	-8.116	-8.088	28	-7.944	-7.916	28	-8.032	-8.004
0.5	Treasury	86	-74	12	81	-16	65	76	69	145	76	129	205
0.61	OZB woningen	3.337	-28	3.309	3.437	-29	3.408	3.506	-30	3.477	3.576	-30	3.546
0.62	OZB niet-woningen	1.400	0	1.400	1.442	0	1.442	1.471	0	1.471	1.501	0	1.501
0.64	Belastingen overig	11	0	11	11	0	11	12	0	12	12	0	12
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	29.910	0	29.910	29.496	0	29.496	30.597	0	30.597	31.495	0	31.495
0.8	Overige baten en lasten	0	-72	-72	0	-74	-74	0	-75	-75	0	-77	-77
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	0	-47	-47	0	-47	-47	0	-47	-47	0	-47	-47
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	175	-1.247	-1.072	177	-1.249	-1.071	180	-1.269	-1.089	184	-1.271	-1.087
1.2	Openbare orde en veiligheid	163	-755	-592	163	-703	-540	163	-700	-537	166	-714	-548
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	2	-3	-1	2	-2	0	2	-2	0	2	-1	1
Programma 2 Wonen, Bedrijven en Recreëren		8.575	-14.166	-5.591	7.062	-12.888	-5.827	6.665	-12.771	-6.106	6.718	-13.257	-6.539
0.10	Mutaties reserves	1.453	-1.200	253	343	0	343	176	0	176	173	0	173
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	0	-44	-44	0	-63	-63	0	-64	-64	0	-64	-64
2.1	Verkeer en vervoer	102	-2.853	-2.751	103	-2.863	-2.760	104	-3.089	-2.985	73	-3.331	-3.259
2.5	Openbaar vervoer	0	-16	-16	0	-16	-16	0	-16	-16	0	-16	-16
3.1	Economische ontwikkeling	0	-75	-75	0	-78	-78	0	-81	-81	0	-84	-84
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	35	-119	-84	35	-122	-87	36	-126	-90	37	-130	-93
3.4	Economische promotie	428	-324	103	431	-318	113	431	-323	109	439	-327	112
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	21	-1.320	-1.300	21	-1.357	-1.336	22	-1.394	-1.372	22	-1.435	-1.412
7.2	Riolering	3.071	-2.506	566	2.953	-2.381	572	2.914	-2.345	569	2.975	-2.439	536
7.3	Afval	2.045	-1.692	353	2.090	-1.730	359	2.135	-1.796	339	2.182	-1.802	380
7.4	Milieubeheer	815	-1.377	-562	440	-1.031	-590	440	-1.051	-611	440	-1.076	-635
8.1	Ruimtelijke ordening	43	-444	-401	44	-569	-525	45	-394	-349	46	-408	-362
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	85	-31	54	65	-32	33	35	-33	2	5	-34	-30
8.3	Wonen en bouwen	477	-2.165	-1.687	536	-2.327	-1.791	327	-2.058	-1.732	327	-2.111	-1.784
Programma 3 Samen leven en Participeren		8.969	-25.695	-16.727	4.959	-21.698	-16.739	3.045	-19.876	-16.830	3.058	-20.212	-17.155
0.10	Mutaties reserves	978	0	978	810	0	810	45	0	45	45	0	45
4.2	Onderwijshuisvesting	99	-808	-709	101	-842	-741	104	-901	-798	107	-1.090	-984
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	347	-976	-629	324	-978	-654	245	-916	-672	247	-935	-688
5.1	Sportbeleid en activering	74	-173	-99	69	-172	-102	0	-105	-105	0	-109	-109
5.2	Sportaccommodaties	133	-1.103	-970	137	-1.287	-1.149	141	-1.323	-1.182	144	-1.339	-1.195
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	-147	-147	0	-148	-148	0	-149	-149	0	-152	-152
5.4	Musea	0	-76	-76	0	-76	-76	0	-76	-76	0	-76	-76
5.5	Cultureel erfgoed	5	-133	-128	5	-69	-64	5	-71	-66	5	-73	-68
5.6	Media	126	-432	-306	16	-324	-308	16	-325	-310	16	-326	-311
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	5.004	-7.451	-2.447	1.251	-3.594	-2.342	210	-1.684	-1.474	213	-1.589	-1.376
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	12	-2.694	-2.682	0	-2.459	-2.459	0	-2.486	-2.486	0	-2.534	-2.534
6.3	Inkomensregelingen	2.065	-2.870	-805	2.145	-2.886	-741	2.228	-2.927	-698	2.228	-2.973	-744
6.4	WSW en beschut werk	0	-847	-847	0	-864	-864	0	-860	-860	0	-860	-860

Taakveld BBV verdeling over programma		Baten 2025	Lasten 2025	Saldo 2025	Baten 2026	Lasten 2026	Saldo 2026	Baten 2027	Lasten 2027	Saldo 2027	Baten 2028	Lasten 2028	Saldo 2028
6.5	Arbeidsparticipatie	0	-482	-482	0	-492	-492	0	-499	-499	0	-487	-487
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	3	-500	-497	3	-510	-507	3	-521	-518	3	-533	-530
6.71a	Hulp bij het huishouden (WMO)	0	-1.557	-1.557	0	-1.498	-1.498	0	-1.504	-1.504	0	-1.512	-1.512
6.71b	Begeleiding (WMO)	0	-920	-920	0	-928	-928	0	-918	-918	0	-938	-938
6.71c	Dagbesteding (WMO)	0	-495	-495	0	-497	-497	0	-500	-500	0	-503	-503
6.71d	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	47	-16	31	48	-17	31	49	-17	32	50	-17	33
6.72a	Jeugdhulp begeleiding	0	-951	-951	0	-928	-928	0	-929	-929	0	-930	-930
6.72b	Jeugdhulp behandeling	0	-655	-655	0	-686	-686	0	-723	-723	0	-756	-756
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	0	6	6	0	-18	-18	0	-18	-18	0	-18	-18
6.73a	Pleegzorg	0	-122	-122	0	-122	-122	0	-123	-123	0	-125	-125
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	0	-324	-324	0	-325	-325	0	-326	-326	0	-327	-327
6.74a	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	0	-252	-252	0	-253	-253	0	-254	-254	0	-255	-255
6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	-498	-498	0	-508	-508	0	-517	-517	0	-527	-527
6.74c	Gesloten plaatsing	0	-131	-131	0	-130	-130	0	-128	-128	0	-131	-131
6.82a	Jeugdbescherming	0	-131	-131	0	-140	-140	0	-144	-144	0	-146	-146
6.82b	Jeugdreclassering	0	-39	-39	0	-40	-40	0	-40	-40	0	-40	-40
7.1	Volksgesondheid	78	-919	-841	50	-910	-860	0	-890	-890	0	-910	-910
Totaal		53.273	-53.228	45	47.426	-47.947	-521	46.224	-45.974	251	47.161	-46.791	371